

TARTALOM

Encián

II. sorozat • IX. évfolyam • 1. (67.) szám
2014. július

Alapította 1935-ben és működtette 1948-ig
a brassói Encián Sí- és Turista Egyesület

A 120 éves EKE-Brassó emlékére!

Turistatörténet	3
NÁDUDVARY GYÖRGY, SOÓS GÁBOR, SZÁSZ ÁGNES, KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Erdélyi Kárpát Egyesület – Brassó3	
Tudod-e?	57
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • A GPS-ről (VI.).....57	
Honismeret	61
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Zsillögő őrtüzek a Vajdán.....61	
Természetfotók	74
ILLYÉS KÁROLY • EKE-Brassó74	
Irodalom	78
HANNES TUCH • Az erdő fohásza78	
FJODOR TYUTCSEV • Téli erdő79	
PETŐFI SÁNDOR • Ki a szabadba!80	
KOSZTOLÁNYI DEZSŐ • A nyár81	
REMÉNYIK SÁNDOR • Őszi erdőn hamvadó parázs.....82	

Túraajánló.....	83
GIRÓ ISTVÁN • Hány éve lehet, hogy először jártam a Cenken?	83
Encián-krónika.....	91
Az Encián vezetősége.....	91
Humor.....	93
Történetek „brassói” turistákkal.....	93
Műemlékvédelem.....	96
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Új létrák a Nagy-kőhavason.....	96
Gyerekoldal.....	100
NÁDUDVARY ERIKA • EKE-Brassó – Féléves gyerektúra beszámoló 2013	100
Beszámoló.....	105
HANKE REZSŐ • Csütörtöki sétálók a Cenk alatt.....	105
EKE-BRASSÓ • Turista téltemetés.....	109
NÁDUDVARY GYÖRGY • Télen-nyáron EKE	111
Helynévszótár.....	118
A régi brassói várak helynevei.....	118
Könyvajánló.....	120
KOVÁCS LEHEL ISTVÁN • Zerge	120
A következő szám tartalmából	124

A megjelenést támogatja:

Nádudvary György, Soós Gábor,
Szász Ágnes, Kovács Lehel István

Erdélyi Kárpát Egyesület – Brassó

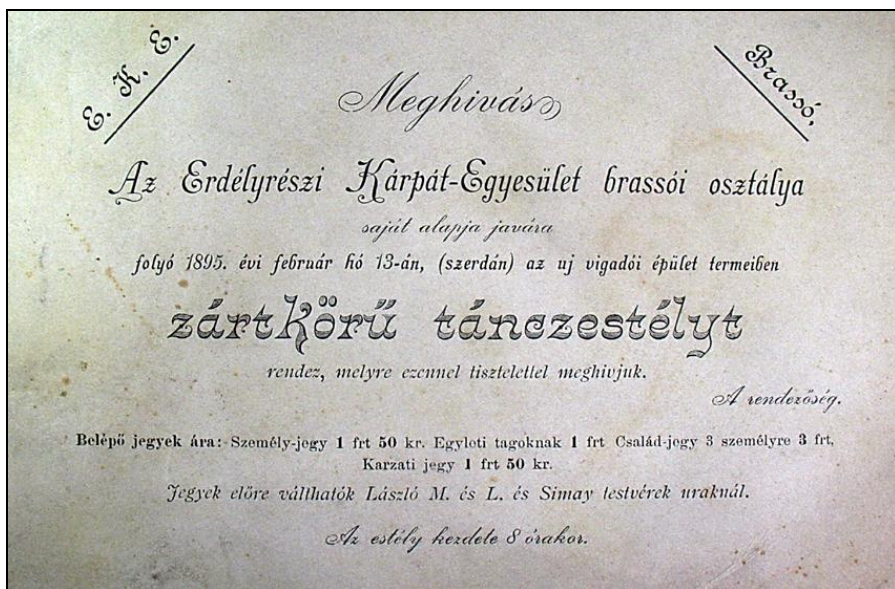
Az **EKE Brassói Osztálya 1893. október 29-én** alakult meg.

Az európai turistamozgalmak viszonylag későn, 20–25 év elteltével találtak termő talajra Erdélyben. Az ok is viszonylag egyszerű: a vasúti közlekedés is csak később alakult ki Erdélyben, mint máshol. De tekintsük át röviden az előzményeket: a polgárosodás maga után vonta az egyesületekbe, mozgalmakba való tömörülést is, a civil élet fejlődését. Az első turista egyesület, az Alpine Club, Londonban alakult meg 1857-ben, ezt követte 1862-ben az Österreichischer Alpenverein, majd 1863-ban a Schweizer Alpen Verein és a Club Alpino Italiano. A magyarországi térhódításhoz 10 év kellett: 1873. augusztus 10-én alakult meg Ótátrafüreden a Magyarországi Kárpát Egyesület (MKE). A magyarországi egyleti közjog is ekkor alakult ki, egyesületek bejegyzéséről csak 1873. április 29-től beszélhetünk.

Ugyanebben az évben, Brassóban létrejött a Siebenbürgischer Alpen Verein (SAV), amely 1881-ben beolvadt az 1880-ban Nagyszebenben megalakult Siebenbürgischer Karpaten Verein-ba (SKV).

Az SKV brassói osztálya, 1881-ben a Királykőn, 1882-ben a Bucsecsen és 1883-ban a Keresztény-havason menedékházat avatott, 1884 folyamán a Nagy-kőhavason épített egy kis famenedéket a Csürkő mezején.

Az erdélyi magyarok 1888-tól kezdtek turistamozgalmakba szerveződni: ekkor alakult meg a Bihari Kárpát Tátra Egyesület (BKE), majd rá egy évre az Aradi Turista Egyesület (ATE). Az induláskor 35 osztállyal rendelkező **Erdélyi Kárpát Egyesület (EKE) 1891. május 12-én** alakult meg.

A rá két évre megalakult brassói EKE osztály működési területe a Kis-királykő és a Csukás-hegységre terjedt ki, a Bucsecs, a Nagy-királykő, a Keresztény-havas és a Nagy-kőhavas az SKV turistáinak a területe volt.

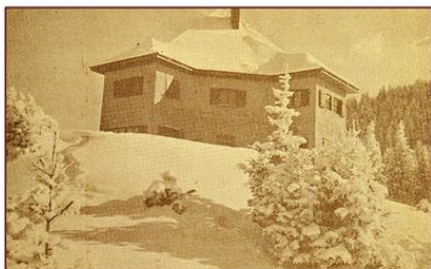
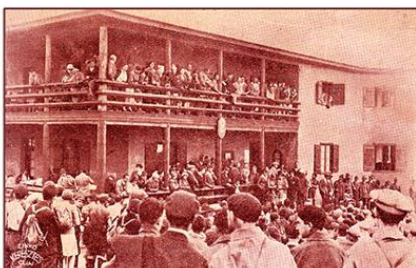
A brassói EKE 1895. június 8-án a Kis-királykőn menedékházat avatott. A Csukás-hegységben, a Teszla-réten, pedig 1900 nyarán a határőrök egykori faházát alakították át menedékházzá (itt szálltak meg a Csukásra kirándulók).

1902 októberében leégett a Nagy-kőhavasi menedékház, 1903 végén pedig a Kis-királykőn lévő menedékház. E két tragédia hatására döntött úgy az EKE és SKV elnöksége, hogy területet cserélnek: a Nagy-kőhavas lett az EKE területe, a Kis-királykő a SKV-jé.

1906-ban Gombos F. Albin EKE elnök indítványozta egy új menedékház felépítését a Nagy-kőhavason.

1907-ban Halász Gyula lett az új elnök.

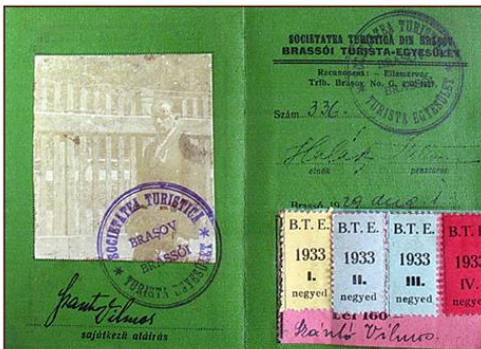
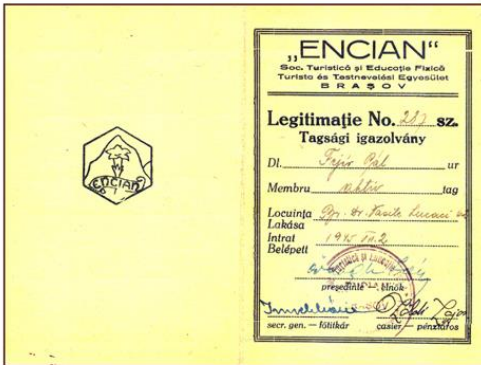
A Nagy-kőhavason 1910. július 3-án avatták fel a II. Rákóczi Ferenc fejedelem nevét viselő menedékházat, amelyet egy Predeál felől kilőtt ágyúgolyó tett tönkre 1916-ban. Az EKE az utak egy részét jelzésekkel látta el, s tömegesen kezdtek járni a havasra a brassói magyar turisták.

1922-ben a leégett menedékház régi gondnoka, Molnár János, az épen maradt kormos falak egy része fölé deszkatetőt rakott, egy kis szobát alakítva ki, melyben fekvőhelyek is voltak. Egy vendéglőt is berendezett, ahol egyszerű ételeket, italokat árúsított egészen 1928-ig.

Trianon után az új államhatalom nem ismerte el az EKE jogi személyiségét, ezért az új államrendszerben 1927. augusztus 31-én **Brassói Turista Egyesület** (BTE) név alatt jegyeztették be. Azért nem jegyezhetők be EKE név alatt, mert románra fordítva a neve megegyezett a már bejegyzett SKV névével. Az elnök továbbra is Halász Gyula maradt, a székhely a Kapu utca 42. szám volt.

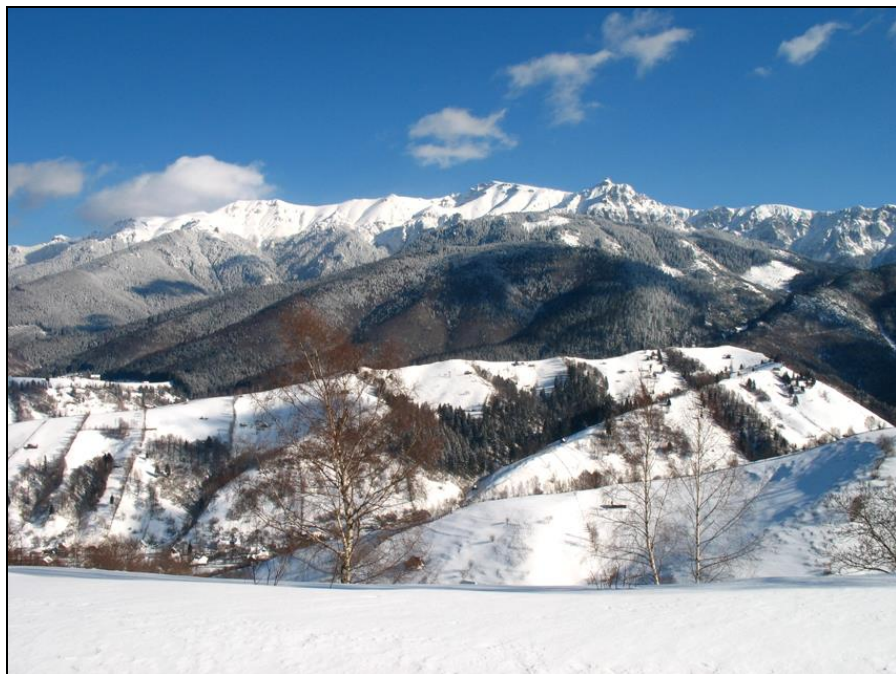
1928-ban a BTE kiadja az Erdélyi Turista című folyóiratot.

1928. július 15-én egy kis faházat avatnak a Nagy-kőhavason, megkezdődnek az előkészületek egy nagyszabású turistaház építésére. Ez a menedékház a legelső, SKV által épített menedékház helyére épült, és állt 1996-ig, mindaddig amíg felelőtlen, bűnös kezek szét nem hordták. A famenedékház felavatásával egy időben megkezdődött a nagy menedékház építéséhez szükséges téglá égetése is. 1929-ben lebontották a

régi EKE menedékház üszkös falait, s megindult az építkezés. A menedékház Halász Kálmán építésmérnök tervei alapján és állandó ellenőrzése mellett, Gödri Márton bácsfalusi építőmester vezetésével épült fel. A kiadások meghaladták a másfél millió lejt. Ezt az összeget a több mint 1000 BTE tag tagdíjából, a brassói Népbank, valamint más vállalatok adományaiból, a kibocsátott részvényekből, és Halász Gyula elnök, Puskás Kálmán alelnök, Kocsis Béla gyáros, Takáts József, Bartos Béla bankárok, Schütz Salamon kereskedő, Scholtz Károly, Székely Géza, Verzár Kálmán és más lelkes tagtárs gyűjtéséből sikerült előteremteni.

1929. augusztus 3-án és 10-én a BTE négy tagja, Prox Alfréd, Sanhammer Raimund, Sanhammer Frigyes, Setzer Hubert feltárta a mai Hétlétra szikla völgyét.

1930. augusztus 10-én 2000 turista jelenlétében avatták fel az új menedékházat, amely Erdély legkorszerűbb turistaszállója volt. Boldi-

zsár Ferenc, Czell András, Ercsei Imre, Kamner Emil bevonásával ekkor építették ki a Hétlétrát is.

Szintén 1930-ban a BTE megkezdi a bolnoki turistaház megépítését, valamint a Nagy-kőhavasra és a Bolnokra hatalmas sűgrósáncokat építenek, országos sűgró versenyeket szerveznek.

1931-ben elnöknek dr. Takács Józsefet választják, turista titkár, írnok és síoktató: Székely Géza lett, Halász Gyulát örökös tiszteletbeli elnöknek avatják.

1931. január 12-én megalakult Brassóban Hild János elnöklete alatt az **Encián Turista és Testnevelési Egyesület**.

Még ez év végén ugrósáncot építenek a Pojánán, majd megkezdik a csuklyoni menedékház építését.

1933-ban irodát és Encián Klubot nyitnak a Vár-utca 2 szám alatt, és 1935 áprilisától megjelenik az *Encián* című folyóirat.

1933 augusztusában Reményik Sándor látogatta meg a Brassó környéki hegyeket, ekkor írta a *Szemeimet a hegyekre emelem* című 12 versből álló ciklusát.

1936-ban megjelenik Székely Géza *A Nagy-kőhavas leírása* című könyve.

1939-ben, a BTE elindítja a *Brassói Turista* című havi folyóiratát Székely Géza szerkesztésében.

A BTE-t 1941-ben hatóságilag feloszlatták, vagyonát az állam vette kezelésbe (ONT), az Encián hivatalosan szüneteltetni kezdte tevékenységét.

1944-től az országos EKE korporatív testületként Erdélyi Népi Kárpát Egyesület név alatt újrászerveződik.

1945. január 14-én az Encián közgyűlést tartott, amelyen számos volt BTE-tag is megjelent. A bolnoki menedékházakat átvette az Encián, 5 évre kibérelték az ONT-től, a Nagy-kőhavas menedékház az ONT-nél maradt. A bolnoki menedékházat Schwetter Károly és Kovács Imre vették át november 15-én, szintén ők újraépítették a síugrósáncot is.

Azonban minden újraéledni látszó tevékenységnek hamarosan véget vetett az államosítás.

A kommunizmus ideje alatt Brassóban nem volt szervezett turista-mozgalom, de egyénileg, vagy csoportosan sokan látogatták a hegyeket.

1985-ben, a Nagy-kőhavas menedékház fennállásának 55. évfordulóján, a négyfalusi turisták nagyszabású természetjáró versenyt szerveztek a Nagy-kőhavason. A verseny ürügye alatt felidéztek a menedékház építésének történetét, a BTE munkásságát.

1990. október 18-án lánggra lobbant a Nagy-kőhavas nagy turistaszálló és teljesen leégett. A pincéje tele volt szeszes italokkal, ami még jobban táplálta a tüzet. Oltani nem lehetett, nem maradt más, csak az üszkös téglafalak. Azóta is ott állnak, dacolva az időjárás viszontagságaival.

Az országos EKE 1991. májusi újjáélesztése után rövidesen megalakult az EKE Brassó megyei Osztálya. Nagy Béla nyugdíjas tanár lett az elnök; alelnökök: dr. Binder Pál és Kovács Attila; titkár: Papp Anna; gazdasági ügyintéző: Pálóga Pál.

Már 1991. július 20-án 54 kisújszállási résztvevővel közös táborozást tartottunk a Malomdombnál, majd augusztusban 12 személy az Erdélyi Szigethegységben 10 napos túrán vett részt. A Brassó megyei Osztály folytatja a régi híres brassói turista egyesületeknek, az Encián-

nak és a Brassói Turista Egyesületnek eredményes tevékenységét. Több mint 100 tagot tömörített magába; sikerült bevonni természetjáró-környezetvédő mozgalmunkba a brassói és négyfalusi ifjakat is.

Az 1992 év egyik legjelentősebb eseménye volt a budapesti MALÉV ferihegyi természetjáró csoportjának fogadása és a közös kirándulás a Csukásra. A csoport tagjai egy hosszabb és egy rövidebb útvonal között választhattak. A túravezetők között ott volt Nagy Béla és dr. Binder Pál. Egy kis csoport részt vett az EKE Torockószentgyörgyön tartott első Országos Vándortáborán. Decemberben fiataljaink részt vettek Menyházán az aradiak által szervezett turista vetélkedőn, melynek célja a turista egyesületek közötti barátság elmélyítése volt.

1993-ban a Bihar megyei Réven rendezett II. Országos Vándortábor alkalmából már nagyobb létszámú, 9 fős csapat képviselte osztályunkat, s a sátoztáborban első ízben került sor zászlónk felvonására. Különítményünk ekkor részt vett a Zichy-barlang 90. évfordulójára rendezett emléktábla avatáson is.

1993-ban örvendetesen kitűnő együttműködés alakult ki a Brassói, Háromszéki és Csíki társszervezetek között. December 18–19-én közös év végi rendezvényre került sor Sepsibükszádon, diavetítés, tombolasorsolás, énektanulás, szépségverseny mellett túrákra is jutott idő, Alsósólyomkő várához és a Szent-Anna-tóhoz.

1994 első napjaiban (január 8), az említett három osztály közös túrán vett részt Csíksomlyón, majd január 22-én a Nagy-kőhavason, amikor a résztvevők a Hétlétrától a Tamináig jutottak el. Február 12-én jelmezes farsangi batyus bála került sor Brassóban, melyen 50-en vettek részt, többen Háromszékről és Csíkból. Kitűnő hangulatban, szombat estétől vasárnap virradatig tartott a rendezvény, melyen 4 díjat osztottak ki.

Március 15 alkalmából több fiatal EKE tag segített a Tömös vize fölé pallót ácsolni, így lehetővé vált az alsótömösi Magyarvár emlékművének a megkoszorúzása. Kiemelkedő eseményt jelentett a Lehmann Károly emlékkiállítás, melyet a Kárpátok legendás bajnokának 100. születésnapja alkalmából, gondosan szerveztünk meg. A kiállítás március 18-án nagy közönségsiker mellett nyílt meg a Brassói Lapok szerkesztőségében.

Az Osztály tevékenysége igen eredményesen folytatódott. Számos magashegyi túrára is sor került a Nagy-kőhavásra, Csukásra, Bucsecsre.

felejtethetetlen volt a három barlanglátogatás. Sítábor is üzemelt. Hangelatosak voltak a kerékpártúrák, s a 10 napos sáttábor a Bihar hegységben, együtt a háromszékiekkel. Roppant népszerűek lettek a Brassói Lapokkal közösen szervezett szombati kirándulások a közeli hegyekbe, melyeket Nagyhalmágyi József kezdeményezett. Ezek a kirándulások télen sem szakadtak meg. Jezsek Kálmán és Szentner József veterán turisták kiváló túravezetőknek bizonyultak.

A kirándulások mellett számos munkatúrán vettek részt a lelkes fiatalok, Kovács Attila vezetésével. Felújították a Malomdomb–Hétlétra–Nagy-kőhavasi menedékház útvonalon a turistajelzéseket, háromnyelvű jelzőtáblákat állítottak fel. Az egyik mély szakadék fölött feljáró létrával ellátott hidat ácsoltak össze.

Újrafestették a Malomdomb–Sziklasor–Jégbarlang turistautat, jelzőoszlopokat és táblákat helyeztek el. Négyfalu Helyi Tanácsa anyagi segítségével egy menedékhely felállításának előkészületei kezdődnek el. Találkozót szerveztünk az egykori öreg brassói turistákkal. Csáky bácsi felelevenítette a küzdelmes éveket, a ragyogó megvalósításokat, s közben Szőke Mihály vászonra vetített egykori képei igazolták az elmondottakat. Láthattuk milyen hasznos melegedő házikót építettek elődeink Csuklyon havasra, mely sajnos, később, tűz martaléka lett. Asztalos bácsi átnyújtotta megőrzésre a nagyváradi turisták, a *Sasok* zászlóját, melyet a 30-as években a Gyilkos-tónál kaptak cserébe.

Népes csoport vett részt az EKE III. Országos Vándortáborában augusztusban, amelyet a Csíki TTE szervezett. Ezen az a megtiszteltetés érte osztályunkat, hogy Kovács Attilát országos alelnöknek választották meg. Ősszel többek között két szép barlangtúrára is sor került, a rozsnói Fundata barlangba és a Gyergyói havasokban lévő Sűgő barlangba, közösen a háromszéki és csíki társszervezetekkel. Utóbbinál, a barlang két nagy termében került sor a táborverésre, karbid és villanylámpák fényénél. Aztán drámai pillanatok is következtek. Az egyik csapattársnő a szűk kürtőnél beszorult és csupán 40 perces kemény küzdelem után sikerült kiszabadítani. Az izgalom után bőséges kárpótlást nyújtott a „buzogányterem”, a „szerelem forrása”, a „Mária szobor” szépsége. Év végén, decemberben, a háromszéki és csíki társszervezetekkel közösen, Felsőtömös egyik villájában kétnapos évszóra került sor, Nagy-kőhavasi túrával egybekötve. Az évi kiértékelő keretében kiosz-

tották a diplomákat az érdekes turistáknak, majd jól sikerült vidám mulatság következett.

Az 1995-ös évben folytatódott az eredményes tevékenység. Mindjárt az év elején két magashegyi túrára került sor. A háromszékiekkel és a csíkiakkal a Királykő gerincére sikerült feljutni, majd Kovács Attila és Antal Péter Lehel, sok viszontagság után a szombatfalvi völgy felől megmászta a Fogarasi havasok Cheia Bändei nevű 2383 m magas csúcsát. A Bolnokon rendezett síverseny 50 résztvevőt vonzott.

A fiatalok folytatták a jelzőtáblák felállítását a Malomdomb–Nagykőhavasi sziklasor útszakaszon. Farsangkor Felsőtömösön nagysikerű álarcosbálra került sor, melyen ismét nagyszámban vettek részt Háromszékről és Csíkból is. Tavasszal, a munkatúrák során, újabb hidat ácsoltak a fiatalok a Sipoly völgyben, a Nagy-kőhavas lábánál; szabályozták a forrásmedret. Az EKE tagok derekasán kivették részüket a Tömös-völgyi Magyarvár felújítási munkálataiban. Folytatódtak ebben az évben is a rendszeres hétvégi kirándulások, többek között sikerült feljutni a Királykő 2156 m magas Hegyes-csúcs nevű szirtjére.

1995 elején megjelent az EKE-Brassó *Zerge* című közlönye, amelyet az Erdélyi Gyopár testvérközlönyének nyilvánított. A felelős szerkesztő Orbán János volt, műszaki szerkesztő és fotó Kovács Attila, számítógépes szerkesztés és tördelés: Kálnoki Sándor. Sajnos a bizonytalan anyagi háttér csak pár lapszámot engedélyezett megjelenni.

Tisztújításra is sor került 1995 áprilisában. Egészségi okokból a leköszönő Nagy Béla elnök helyébe Kovács Attilát választották. A két alelnök Papp Anna és Nádudvary György; titkár Bartos Király Csilla, gazdasági ügyintéző: Antal Péter Lehel lett.

Új színfoltként fiataljaink először jelentkeztek országos tájékozódási-tájfutó versenyeken. Petrillán és a Páringon a Kovács Attila, Antal Péter Lehel, Tóth Károly összetételű csapatunk első helyet szerzett, míg a Vlegyásza kupán másodikok lettek. Nekik köszönhetően osztályunk értékes trófeagyűjteménnyel gyarapodott. Négy diáklányunk eredményesen tért haza Dobogó-kőről, ahol a Magyar Turista Egyesület meghívására részt vettek az ifjúsági táborban. A tábor célja a kapcsolatteremtés, a közvetlen környezet rendezése, turistautak karbantartása, jelzése volt és kirándulások a környék szép helyeire.

A brassói EKE kimagasló eredményei közé tartozik a Mályi József és a magyarországi turisták által szervezett Kárpát-koszorú nemzetközi túra-

mozgalomba való bekapcsolódás, amelynek célja az volt, hogy a nemzetközi közvélemény figyelmét felhívják a Kárpátok páratlan szépségére.

AZ ERDÉLYI KÁRPÁT EGYESÜLET IV. ORSZÁGOS VÁNDORTÁBORA - HELYSZÍNI RIPORT -

Kellemes idő, gyönyörű környezet, jól átgondolt, pontosan beartott program, nagyszámú résztvevő. Ennyivel lehetne röviden jellemezni az EKE idei, Alsótömösön megrendezett, IV. Vándortáborát.

Az EKE-mozgalom országos viszonylatban legfontosabb eseménye, az évente megrendezésre kerülő Vándortábor, melynek ideje megszervezését az EKE Brassói Osztálya vállalta, s telt példamutatóan eleget a vállalt feladatnak. Az Osztály fiatal elnöke, **Kovács Attila** és legfőbb segítőtársai: **Antal Péter Lehel**, **Bartos Király Csilla**, **Kovács Károly** és **Tóth Károly** ügyesen oldották meg a szervezéssel járó ezernyi problémát. Természetesen úgy az előkészületek során, mint a táborozás egész ideje alatt komoly részt vállaltak magukra az Osztály vezetésének tapasztaltabb tagjai is: **Papp Anna** kedvessége, mindenre kiterjedő figyelme, **Nádudvary György** fáradhatatlansága, közvetlensége, humora nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a táborban töltött pár nap mindannyiunk számára kellemes, maradandó élmény legyen.

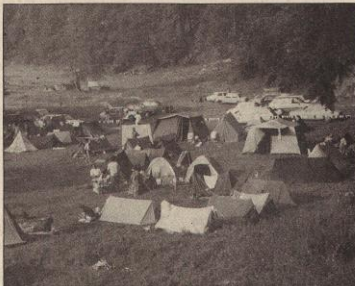
A jó szervezés jeleként a Tömös hídján áthaladva már a Malomdombi menedékháznál útjelző táblákat pillantottunk meg. De nem kellett keresnünk az utat, mert a hozzáértő fiatal tagjaink kedvesen útbaigazítottak. Így rövid idő alatt beléphetünk a zászlócsékkal körülerített tábor „Isten hozott az EKE negyedik Vándortáborába” felíratú kapuján.

Július 27 - csütörtök - az érkezés, a sátorverés napja volt. Egyénileg és csoportosan, vonaton és gépkocsin, belföldről és külföldről érkeztek a résztvevők:

- Szabolcs-Szatmár-Bereg megyéből, a Természetbarát Bizottság 6 tagja,
- Hunyadi János Magyar-Román Kör egy tagja, Gyurics László személyesen;
- Hajdú-Bihar megyéből 5 résztvevő;
- Pécs Csaba - geológus - Budapestről;
- A Bihar EKE 35 tagja, köztük a tábor legátavolabbról érkezett résztvevője, **Kálnoky Ernő** cserkésziszt Miamiból (Ohio állam -

Egyesült Államok);

- a csíkszeredai Gentiana 20 tagja;
- a budapesti Magyar Kárpát Egyesület 2 tagja;
- a csíkszeredai Cs.T.T.E. 7 tagja;
- az aradi Liga Carpatină 4 tagja;
- az aradi Asociația Turistilor Montani 9 tagja;
- a Kolozsvári EKE 6 tagja;
- a Brassói EKE 36 tagja;
- Marosvásárhelyről 9 résztvevő;
- a Háromszéki EKE 21 tagja;
- Zilahról 2 résztvevő;
- Tordáról 2 résztvevő;
- Székelykeresztúrról 3 résztvevő;
- Szatmárról 7 résztvevő;
- Beszterceből 10 résztvevő.

- Szabó Bertalan felvétele -

A csütörtöki nap egyetlen hivatalos eseménye a délután 4 órakor kezdődő Országos Vezetőtanácsai gyűlés volt.

Öreg éjszaka lett, mire megszűnt a sátorverések zaja, véget ért a választmányi tanácskozás, elhalkultak a beszélgetések és a sátorváros 97 sátorában nyugovóra tért a tábor 247 lakója. Csak a Tömösön túlról hallatszott át az ország legforgalmasabb országútján és vasútvonalán haladó járművek állandó moraja.

Pénteken a hamar feloszló reggeli párán átsütő felkelő nap szép időt ígért a tábor gazdag programjához. Ennek első pontja a kilenc órakor kezdődő ünneplés tábornító volt.

A tábor központi zászlaja körül félkörbe gyűlt résztvevőket **Kovács Attila**, mint rendező-házigazda üdvözölte, majd átadta a szót **Dukrét Géza** országos elnöknek, ki üdvözölte a jelenlévő turistákat, vizuálta a Vándortáborok célkitűzéseit, ismertetett az idei tábor programját és megnyitottak nyilvánította azt.

A továbbiakban **Imecs László**, az EKE tiszteletbeli elnöke üdvözölte a Vándortábor résztvevőit, s kívánt eredményes munkát. Ezután **Gördi János**, Szecseseváros alpolgármesterének és **Mina**

János és Izsépi Béla vezette.

A programban szerepeltek csodálatos magashegyi túrák (Nagykőhavas, Keresztény-havas, Csukás), helyismereti, néprajzi programok, EKE közgyűlés, fotókiállítás és -verseny, valamint természetesen a táborozások kísérője, a magyar és székely népdalok reggelig tartó éneklése.

Az EKE sokat tesz a turista utak felújításában, újrastésében. Fontos feladatának tartja a magyarság összetartását is!

A táborozás a kölcsönös barátság jegyében zárult és jövőre várunk bennünket a Székelyföldön rendezendő EKE V. Vándortáborába is.

(Kiss Gyula - Részletek a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Természetbarát Bizottság beszámolójából)

Az idén negyedik alkalommal rendezte meg az Erdélyi Kárpát Egyesület Vándortáborát a Brassó melletti Nagyköhavas lábánál fekvő Malomdomb-menedékház (Dámbul Morii) szomszédságában. Az 1800 m-es hegycsúccsal övezett táborhely, a nagy zúgással tovasiető Tömös-patak partján fekszik. A rendező EKE Brassó megyei Osztály, nagyon jó helyet és gyönyörű környezetet talált a tábor számára. Igazi, jó táborozó hely! Minden aratfelé tűrőnek ajánlom!

Megyek természetjáróit egy hét fős küldöttség képviselte. Ezzel a pár évet elkezdődött „jósomszédsági”, baráti kapcsolat folytatódott az EKE és a Megyei Bizottság között. A rendezvény jó alkalom volt arra, hogy a már meglévő nemzetközi kapcsolatainkat erősítsük és bővítsük. Megyénk küldöttségét Bálint

1995. július 27-30 között Osztályunk szervezésében került sor a IV. Országos Vándortáborra, a Nagy-kőhavas közelében a Malomdombnál,

melyet közmegelegedésre, sikeresen rendezett meg az Osztály. Ekkor került sor az EKE-harang felavatására is. Az EKE IV. Vándortáborát a Kolozsvári Osztály egy haranggal lepte meg. A harang megálmodója és kivitelezője Máthé Gyula volt.

Az Erdélyi Gyopár 1995/5-ös száma így számol be a Vándortáborról¹:

„Az idén negyedik alkalommal rendezte meg az Erdélyi Kárpát Egyesület Vándortáborát a Brassó melletti Nagykőhavas lábánál fekvő Malomdomb-menedékház (Dâmbul Morii) szomszédságában. Az 1800 m-es hegycsúcsokkal övezett táborhely, a nagy zúgással tovasiető Tömös-patak partján feküdt. A rendező EKE Brassó megyei Osztály, nagyon jó helyet és gyönyörű környezetet talált a tábor számára. Igazi, jó táborozó hely! Minden arra felé túrázónak ajánlom! (...)

Kellemes idő, gyönyörű környezet, jól átgondolt, pontosan betartott program, nagyszámú résztvevő. Ennyivel lehetne röviden jellemezni az EKE idej, Alsótömösön megrendezett, IV. Vándortáborát.

Az EKE-mozgalom országos viszonylatban legfontosabb eseménye, az évente megrendezésre kerülő Vándortábor, melynek idej megszervezését az EKE Brassói Osztálya vállalta, s tett példamutatóan eleget a vállalt feladatnak. Az Osztály fiatal elnöke, Kovács Attila és legfőbb segítőitársai: Antal Péter Lehel, Bartos Király Csilla, Kovács Károly és Tóth Károly ügyesen oldották meg a szervezéssel járó ezernyi problémát. Természetesen úgy az előkészületek során, mint a táborozás egész ideje alatt komoly részt vállaltak magukra az Osztály vezetőségének tapasztaltabb tagjai is. Papp Anna kedvessége, mindenre kiterjedő figyelme, Nádudvary György fáradhatatlansága, közvetlensége, humora nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a táborban töltött pár nap mindannyiunk számára kellemes, maradandó élmény legyen.

A jó szervezés jeleként a Tömös hídján áthaladva már a Malomdombi menedékháznál útjelző táblákat pillantottunk meg. De nem kellett keresnünk az utat, mert a hozzánk lépő fiatal tagtársunk kedvesen útbaigazított. Így rövid idő alatt beléphetünk a zászlócskákkal körülkerített tábor «Isten hozott az EKE negyedik Vándortáborába» feliratú kapuján. Július 27 – csütörtök – az érkezés, a sátorverés napja volt. Egyénileg és csoportosan, vonaton és gépkocsin, belföldről és külföldről érkeztek a résztvevők. (...)

¹ Teljes cikk: <http://www.erdelyigyopar.ro/1995--5/311-az-erdelyi-karpat-egyesulet-iv-orszag-os-vandortabora-helyszini-riport.html>

A csütörtöki nap egyetlen hivatalos eseménye a délután 4 órakor kezdődő Országos Vezetőtanácsi gyűlés volt. Öreg éjszaka lett, mire megszűnt a sátorverések zaja, véget ért a választmány tanácskozása, elhalkultak a beszélgetések és a sátorváros 97 sátrában nyugovóra tért a tábor 247 lakója. Csak a Tömösön túlról hallatszott át az ország legforgalmasabb országútján és vasútvonalán haladó járművek állandó moraja. Pénteken a hamar feloszló reggeli párán átsütő felkelő nap szép időt ígért a tábor gazdag programjához. Ennek első pontja a kilenc órakor kezdődő ünnepélyes tábornyitó volt. A tábor központi zászlaja körül félkörbe gyűlt résztvevőket Kovács Attila, mint rendező-házigazda üdvözölte, majd átadta a szót Dukrét Géza országos elnöknek, ki üdvözölte a jelenlévő turistákat, válaszolt a Vándortáborok célkitűzéseit, ismertette az idei tábor programját és megnyitottak nyilvánította azt. A továbbiakban Imecs László, az EKE tiszteletbeli elnöke üdvözölte a Vándortábor résztvevőit, s kívánt eredményes munkát. Ezután Gödri János, Szecseleváros alpolgármesterének és Mina László, az RMDSz Brassó megyei elnökének üdvözlő szavai hangzottak el.

A Gondviselés áldását kérte az EKE mozgalomra és a Tábor munkájára Gajdó Zoltán, szecselevárosi római katolikus plébános és Juhász Péter, református lelkész. Majd felcsendült a Mária-fohász. (...)

Felemelő pillanat volt a Kolozsvári EKE Osztály ajándéka, a Máthé Gyula országos alelnök, szobrászművész alkotásának, egy kis harangocskának a felszentelése. Ezentúl e harangocska hangja gyűjti majd össze a Vándortáborok résztvevőit, indítja túráikat, hirdeti együvértartozásunkat.

A megnyitó után, még a túrák indulása előtt megtekintettük a Kiss Ildikó grafikáinak és turista fotósaink képeinek kiállítását. Külön figyelmet érdemeltek a kitűnő turista, szervező és nagyszerű fotós, a néhai Léhman Károly gyönyörű felvételei.

A programnak megfelelően 11 órakor indultak a különböző túracsoportok. A Nagykőhavasra menő három, különböző nehézségi fokú útvonal között választhattunk. Így mindenki megtalálhatta a személyének legjobban megfelelő útvonalat: a «nagymenőknek» a gerinc, majd a csúcs megmászása volt a cél, a közepesek a Hétlétra és a Medveszakadék útvonalon haladhattak, míg a «családi útvonalon» a táborban szép számmal jelenlevő gyermekek mehettek szüleikkel vagy nagyszüleikkel. A délután folyamán fáradtan, de jókedvűen érkeztek vissza a különböző útvonalakról a résztvevők.

Az első nap utolsó programpontja este hétkor kezdődött: Papp Anna és Nádudvary György előadása, «Brassó turisztikatörténete» címmel. A gaz-

dag, színes előadást követő beszélgetés során többen személyes élményeikkel egészítették ki az elmondottakat. Hamar elcsendesedett a tábor, kell az erőgyűjtés az eseménydúsnak ígérkező holnapi napra.

Szombati kirándulások bő választékban: a Keresztényhavas, a Csukás, a Malomdomb – Bolnok menedékház útvonalak várják a turistákat. A csukási túrára sokan jelentkeztek, s így az autóbussznak kétszer kellett fordulnia. Két külön csoport követte egymást két, két és félórai különbséggel e csodálatos útvonalon. Az első csoport már reggel 8 órakor úton volt, s így a második csoportnak is sikerült idejében hazaérnie.

A túrákról visszatérők közül nagyon sokan György Papp Margit négyfalusi csángó népművész házát látogatták meg. A kedves fogadtatás, a gazdag népi vonatkozású gyűjtemény, a sok, számunkra ismeretlen mese, ének, ballada feledhetetlen élményt jelentett. Élőben láthattuk a csángó férfit, idős asszonyt, fiatalasszonyt és kislány viseletet.

A táborba hazatérő kirándulókat ínycsiklandó illatok fogadták, már készen volt a kitűnő, forró bográcsgulyás. Mindenki jóétvágygal, fáradtságot feledve látott neki az ízletes vacsorának. A társaság farkasétvágya felborította a matematikai számításokat, de a fennakadást - a szervezők dicséretére - sikerült nagyon rövid idő alatt megoldani. Ritkán egy-egy szó, tányércsörömpölés jelezte ottlétünket, különben csend; odaadóan és derekasan táplálkozott a tábor.

A naplemente után előlopakodó szürkület csak rövid ideig uralkodott a tisztáson. A hatalmas farakáson pillanatok alatt felfutott a láng, a tábor lakói először szótlanul figyelték a nagyszerű látványt. De rövidesen felcsendült az első nóta, utána a második, harmadik. Örömmel nyugtáztuk, hogy milyen sok szép éneket – főleg népdalt – tudunk, és tudják a fiatalabbak is. Nádudvary Gyuri új oldaláról mutatkozott be: játék-, kar- és táncmester, szükség esetén előénekes. A kitűnő hangulat és jókedv feledtette a két, élményekben gazdag nap fáradalmait, s bizony jóval éjfél után járt az idő, mire az utolsó jókedvű csoport is elhagyta a már alig parázsló tábortűzet.

Szerencsére a vasárnapi program csak későn, 10 órakor kezdődött, s így mindenki kipihenhetette magát.

A táborzárási ünnepségen Dukrét Géza elnök röviden méltatta a tábor tevékenységét, megköszönte a szervezők munkáját, szólt az EKE mozgalom további feladatairól. Az Elnökség «Kiváló és Érdemes turista» címmel és diplomával tüntette ki az túrázásban kitűnt klubtársainkat.

A szervezők emléklakettel és egy, a téli Keresztényhavast ábrázoló fényképpel ajándékozták meg a tábor résztvevőit.”

1996 január közepén a brassói EKE a Lombos-mezőn (Plaiul Foi) fogadta a Mályi József által vezetett négy tagú csapatot, akik a Fogarasi havasok gerincén túrázva érkeztek a Királykő lábához. A brassói EKE megszervezte a csapat beszállítását Brassóba, elszállásolást és a csomagok elraktározását. Zakariás Antal a Bucsecsig, Kovács Attila pedig a Csukásig kísért a csapatot. A Csukás felé haladva a derékig érő hóban és az óriási ködben GPS segítségével haladtak előre. Nem várt hadgyakorlat nehezítette meg a csapat útját, így vigyázni kellett, hogy a becsapódó lövedékek ne találják el az expedíció tagjait.

Mályi József hálásan köszönte a brassói EKE-nek a nyújtott támogatást, amellyel biztosítani tudták a Brassó közelében levő hegyek, a Király-kő, Bucsecs, Csukás gerincen való átkelést.

1996. február 6-tól Kovács Attila lett az elnök, alelnök Nádudvary György, titkár: Zakariás Éva, gazdasági ügyintéző: Antal Péter Lehel.

Ősszel tovább folytatódott az eredményes tevékenység. Országos döntőn vett részt a Retyezát hegységben fiatal tájfutó csapatunk. A Câmpușel menedékház mellett megrendezett döntőn, az előző versenyek eredményei alapján a legjobb 12 csapat vehetett részt, köztük a mieink is. Együttesünk Kovács Attila csapatkapitány vezetésével nagyszerűen helytállt, jól tájékozódott a nehéz terepen, szorgalmasan gyűjtötte a pontokat az elméleti próbán, időeredménye a legjobb volt. Végeredményben, a győztes Beszterce mögött, csapatunk az igen értékes második helyet szerezte meg, megelőzve az aradiakat. A csapatkapitány mellett Antal Péter Lehel, Bálint Csaba, Kovács Károly, Csere Blanka és Tóth Károly járult hozzá a nem mindennapi sikerhez.

Sikeresen folyt le az általános iskoláknak hirdetett kirándulássorozat is Mojsza Gizella és Jezsek Kálmán tapasztalt EKE túravezetők irányításával.

Október végén került sor a fém alkatrészekből kiszabott menedék-kunyhó felállítására a Nagy-kőhavas lábánál, a Hétlétrák bejárata előtt, az egykori faházikó helyén, melyet vandál kezek már régebben szét szedtek és elégették. Az ezermesterek: Kovács Attila, Antal Péter Lehel, Tóth Károly és Kapitány Csaba voltak. Jelentősen besegítettek az alkatrészek felszállításába, a felállítási munkálatokba, a betonozásba és fes-

tésbe: Borcsa Árpád, Kovács Károly, Székely Pajor Mária (két napon át) valamint Bedő Ernő, Molnár Csaba, Koszta Zoltán, Koszta Csaba, Víg Árpád András, Szász Varga Szörény, Csáki Anikó, Köpe Krisztina, Bálint Csaba, Nádudvary György és Nádudvary Örs (egy-egy nap). Kocsis Balázs EKE tag saját traktorjával ingyen szállította fel a nehéz fém alkatrészeket a Sipoly völgyén. Sikerült 800 méterre megközelítenie a Hétlétrákat, ezzel jelentősen megkönnyítette a darabok kézzel való további felszállítását.

Decemberben Tusnádon, a Háromszéki és Csíki társszervezetekkel közösen, kellemes légkörben, jó hangulatban zajlott le az immár hagyományosnak mondható év végi közös összejevetel, melyen az osztályok beszámoltak tevékenységükről, kiosztották az érdemes természetjáróknak a diplomákat. Közös vacsorával és reggelig tartó mulatsággal ért véget a csíkiak által gondosan megrendezett összejevetel.

1997-ben harminc négyfalusi fiatal úgy döntött, hogy kiválnak a brassói EKE-ből és megalakítják az EKE szecselevárosi (négyfalusi) osztályát.

1997-ben Soós Gábor lett a brassói EKE elnöke, aki 2005-ig igazgatta egyesületünk munkásságát. Jezsek Kálmán előző elnök egészségi állapota megromlott és az év tavaszán meghalt. Soós Gábor rendszeres túrázást vezetett be. A minden héten lezajló túrák mellett más kisebb-nagyobb rendezvények, születésnapok megünneplése is az EKE mindennapjainak részévé váltak.

1999 nyarán a négyfalusi EKE *Kőba Kupa* elnevezésű tájékoztató verseny szervezett, a Malomdomb–Nagy-kőhavas vonalon, melyen szép számmal vettek részt brassóiak is.

A túrázások mellett 2000-ben következett be sorsfordító év a brassói EKE életében. Ekkor kezdődött a Nagy-kőhavas menedékház építése.

Soós Gábor így emlékszik vissza ezekre az időkre: *„Úgy kezdődött, hogy Kovács Attila – a négyfalusi EKE elnöke – és kedvese, Anikó, 2001 tavaszán, egy vasárnap, felkerestek a lakásomon. Attila nem nagyon tudta, hogy is kezdje mondanivalóját, végül elmondta, hogy nagy fába vágta fejszéjüket, elkezdtek a Nagy-kőhavas menedékház építését, de kevesen vannak, segítségre lenne szükségük. Megígértem, amennyire tőlem telik, segíteni fogjuk. Összegyűltünk és megbeszéltük, nagy a munka, de pénzt nem kérünk, nagy elégtétel lesz számunkra, hogy a leégett menedékház helyett új fog állni. Nagy lelkesedéssel láttunk neki a munkának,*

az építkezés éviben más túránk nem is igen volt, csak munkatúra a Nagykőhavasra. A nagy nehézség, hogy pénz is alig volt, alig futotta anyagra. Lassan, de haladtunk. Az első évben, az első munkatúrán kiástuk a vilálmhárítónak az árkot, majd a következő munkatúrán kiöntöttük az alapot, de addig is köveket hordtunk az alapnak, később forrást kerestünk. Olyan szombati munkanapok is voltak, hogy a brassói EKE-sek 25-30-an voltak jelen, a négyfalusiak 7-8-an.”

Sajnos az építkezés lefolyása konfliktushelyzetet teremtett a két EKE osztály között, a brassóiak – jogosan – úgy érezték, hogy a munkájukért nem kapják meg a megfelelő erkölcsi elégtételt, az újságcikkek, interjúk mind a négyfalusi osztályt hangsúlyozták ki, sőt az az emlékplakett sem készült el, amely felsorolta volna a menedékház építésénél munkálkodók neveit, és a köszönetek is lassacskán elmaradtak.

Úgy érezzük, hogy e jeles jubileumi alkalommal, itt az ideje, hogy megemlétsük mindazokat a brassói EKE-seket, akik részt vettek a menedékház felépítésénél, munkájukkal vagy anyagiakkal segítették az építkezést.

2002-ben a munkatúrák június 22-én kezdődtek és november 2-án fejeződtek be, résztvevők: Szotyori György, Soós Gábor, Gál Takó Viola, Gál Takó Lajos, Vass László, Nádudvary Mária, Szotyori Mária, Szentner József, Fülöp Margit, Szabó Gyula, Benedek Zelma, Víg Ágnes, Nádudvary György, Grépály Mária, Orosz József, Piszár Károly, Beceanu Beniamin, Soós Ibolya, Mihály Mária, Benedek Laura, Márkos Mária, Gresz Judit, Nagy Ferenc, Szász Ágnes, Simon Ferenc, Jakab Ágnes, Molnár Zoltán, Molnár János, Magdó Vilma, Serbán Júlia, Szász Zoltán, Fóris Enikő, Fóris Orsolya, Fóris Kinga, Fóris Ágota, Dajka Enikő, Hegedűs Ferenc, Nádudvary Őrs, Jakab Gyula, Chiriac Simona, Hatházi Mihály, Kurkó Vince.

2003-ban a menedékházat őrizték: Szotyori család, Gál Takó család, Fülöp Margit, Vass László, Sereg János, Molnár Csaba, Soós Gábor, Jakab Gyula, Piszár Károly, Hegedűs Ferenc, Jakab Gyula, Takács Lajos, Fejér Anna, Márkos Mária.

Közben 2001-től több párhuzamos túrát is szervezett a brassói EKE, például Boceanu Benjámin naplójában 2001-ben 62, 2002-ben 63,

2003-ban 82, 2004-ben 90, 2005-ben 86, 2006-ban 76, 2007-ben 73 vezetett túráról számol be.

A menedékház építésével telt el a 2002-es, 2003-as esztendő is. Megvolt az alapozás, elkészült a villámhárító, felépült a menedékház faváza, a következő tavasszal a falak, majd 2003 őszén a kémény, a tető, majd a vízvezeték. Nagy gondot okozott a menedékház őrzése is, állandó őrköt kellett beszervezni, mert többször is betörték az épülő menedékházba.

Megkezdődtek a belső munkálatok és hamarosan beállt a tél is. Ekkor már teljesen megszakadt az együttműködés a két EKE osztály között. A felavatásra 2004. május 15-én került sor.

2004-ben a brassói EKE vezetősége a következő összetételű volt: Soós Gábor elnök, Orosz József alelnök, Szotyori György alelnök, Fülöp Margit pénztáros, Szotyori Mária titkár-könyvelő, Nádudvary György jogász.

A Nagy-kőhavasai munkatúrák befejeztével ismét elkezdődtek a rendszeres túrázások, ellátogattunk a Retyezátba, Kelemen-havasokra, Radnai-havasokra. Részt vettünk az országos EKE vándortáborban – folyamatosan sikerült 25–30 brassói EKE-sel részt venni a vándortáborokban. Társkapcsolat alakult ki a MKE-vel, a Pestkörnyéki Kárpát Egyesülettel. Kölcsönösen meghívtuk egymást, segítettünk a Kárpát-koszorú túráinak lebonyolításában.

2004. október 27–30. között honismereti és tanulmányi kirándulást szerveztünk Marosvásárhelyre az Áprily Lajos Főgimnázium diákjainak.

2005-ben, országos szinten született döntés az EKE osztályainak jogi bejegyzéséről. Brassó is megtette a szükséges előkészületeket. Soós Gábor elnök tisztázni szeretne volna az egyesület anyagi alapjait, amiről Szotyori György alelnök és felesége, Szotyori Mária titkár-pénztáros feleltek. Mivel nem tudtak elszámolni, nézeteltérés alakult ki az elnökségen belül, és Soós Gábor lemondott tisztségéről. A tagok Szotyori Györgyöt választották meg elnöknek, aki azzal érvelt, hogy helyiséget biztosít az EKE iroda részére.

A közgyűlésen vita támadt afelől, hogy Brassóban EKÉ-t vagy BTE-t kellene bejegyezni. Sokan úgy érveltek, hogy a BTE (Brassói Turista Egyesület) bejegyzésével jogfolytonosságot teremthetnek a régi BTE-vel, de ez később még sem bizonyult életképesnek.

Amikor sor került a bírósági bejegyzésre, Szotyori György egy új szervezetet alapított, amelyet Brassói Turista Egyesület (BTE) néven jegyzett be.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület – Brassó-t 2006. június 13-án, Szász Ágnes elnökle alatt jegyezték be a brassói bíróságon, miután Kolozsvár, az országos elnökség, Lukács József (országos elnök), és a többi területi egyesületek is beleegyezésüket adták Toroczkón.

Sajnos a két egyesület miatt a tagság megoszlott.

2006-tól állandó jelleggel megszervezett túráink minden évben a virág túrák: hóvirág túra a Rencére, Keresztény-havasra, Törcsvári Magurára, encián túra, hérics és mandulavirág túra a Lempesre, leánykőkörcsin túra a rétyi erdőbe, Uzonba, nárcisz túra a Baiului-hegységbe, rododendron túra a Bucsecsre, Csukásra, Retyezát-hegységbe, királyrózsa túra a Nagy-kőhavasra, kisasszonypapucs túra a Vajda-havasra, és még sorolhatnánk.

2006. november 17–19. között jubileumi ünnepséget szerveztünk a „George Barițiu” Megyei Könyvtár Magyar Kulturális Központjával közösen az EKE megalapításának 115. évfordulója és az 1991-ben újralakult brassói EKE 15. évfordulója alkalmából. A köszöntők és előadások mellett az Áprily Lajos Főgimnázium IV. B osztályos diákjai Majláth Erzsébet tanítónő vezetésével vers és néptánc összeállítással tették hangulatosabbá az ünnepélyt. A Brassói Lapok főszerkesztője, Ambrus Attila, meghívta Sükös József csíkszeredai hegymásztól a *Mounty McKinley* könyvének bemutatójára. Az előadás végén a jelenlevők megtekinthették azt a fotókiállítást, amely a Kárpátokban készült gyönyörű felvételeket tartalmazta a brassói EKE fotósai, Bara József, Blénesi Edit, Blénesi György, Boceanu Benjámin, Szász Ágnes és Nádudvary Örs anyagából.

Másnap Bikkfalván hagyományos EKE mulatságra került sor, disznótóros vacsorával, tábortűzzel, nótacsokorral, tombolával.

December 9-én az Áprily Lajos Főgimnázium IV. o. diákjait a Bolnokra kirándultattuk, ahol a Mikulás édességet, gyümölcsöt osztogatott.

2007. január 27-én Hópelyhes túrát szerveztünk Salamon-kőtől a Pojánába, a George Moroianu Középiskola 24 VI–VII. osztályos diákjaival, Fekete Magda tanár kíséretében.

2007. március 31-én a Transilvania Express által meghirdetett *A takarítás, tisztaság hónapja* keretén belül környezetvédelmi akciót szerveztünk, amelyen az iskolásokkal közösen 125 személy vett részt: szemétyűjtést és környezetvédő, figyelmeztető táblák felszerelését a Malomdombok és Hétlétrák útvonalon.

2007. május 20-án a George Moroianu Középiskola 22 diákja és az Áprily Lajos Főgimnázium 10 diákja vett részt a Baiului hegységbe szervezett nárcisz-túrán. Három tanár, Ugron Judit, Beldea Camelia, Fekete Magda és 17 brassói EKE-s kísérte őket.

2007 novemberétől évenkénti visszatérő vendégünk Erőss Zsolt, az EKE-Brassó jó barátja.

November 19–december 14. között a brassói és kolozsvári EKE két fiatalja részt vett megnyert pályázat útján, Szentendrén a Közép- és Kelet-Európai Regionális Környezetvédelmi Központ (REC) által szervezett angol nyelvű környezetvédelmi képzésen.

Decemberben a brassói EKE részt vett a háromszéki EKE évváró ünnepélyén, amelyet a gyimesi szoros bejáratánál, Csíkszépvíztől 2,5 km-re fekvő Kishavas Panzióban szervezett meg Zsigmond Éva.

2008-ban jó partneri kapcsolat alakult ki az EKE és a Brassói Magyar Diákszövetség között. Ennek keretében besegítettünk a Dolly Roll koncert szervezésében majd augusztusban közösen készítettük pityókatokányt a Garcsin völgyében.

2008. augusztus 1–4. között Makk Győző, Sipos Ágnes, Sipos Márton, ifj. Sipos Márton, Sipos Tamás és Gáll Zsuzsa Szilárda meghódították a Mont Blanc-ot Tamás, Márton és Zsuzsa a harmadik napon felértek a csúcsra és csúcsfotókat készítettek.

A baróti Elveszett Világ Természetvédelmi, Turista és Barlangász Egyesület, szeptember 7-én, a Vargyas-szoros Természetvédelmi Területen, harmadik alkalommal szervezte meg a Dénes István emléktúrát, ezen szép számban vettek részt brassói EKE-sek is.

2008-tól információs sátorral részt veszünk a Négyfaluban megszervezett Szent Mihály Napokon. 2009-ben, Barcasági tájak címmel előadást is tartott Szász Ágnes, a brassói EKE-ről.

Szintén 2008 decemberétől minden évben más-más barcasági helyszínen megszervezzük a kisiskolások számára a *Zöld Karácsony* kézműves rendezvényt. 2008-ban Négyfalu, 2009-ben Apáca, 2010-ben Bodola és Keresztvár iskolásai készítettek természetes anyagokból karácsonyi díszeket. A rendezvényeket mikulásjárás zárja.

Egyesületünk tagjai szeptember 27–28-án munkatúrán vettek részt a keresztény-havasí Julius Römer menedékháznál az SKV tagjaival együtt.

2009-ben rendkívüli túrának számított a Bâlea tó melletti jégszáloda és jégtemplom meglátogatása, melyen 70 személy vett részt február 28-án. Vezető és szervező: Soós Ibolya és Soós Gábor.

Március 9-én a Magyar Kárpát Egyesület szervezésében megtartott sítáborban vett részt 8 brassói EKE-s a Madarasi Hargitán.

Április 28-án a Kronstadt erdészeti hivattal, Vass László szervezésében 13 EKE-s ültetett fákat a Rakodó-negyedben.

Május 9–10-én Zernyesten vettünk részt a *Move 4 Nature – Egészséges Környezetért Mozgalom* – továbbképző tanfolyamon.

Május 15-én Nádudvary György vezetésével a Sipoly völgyében gyűjtöttünk szemetet.

Június 22–27. között Boceanu Benjámin 12 személyt rettyezáti túrára kalauzolt. Ugyancsak ő augusztus 4–10. között a Radnai-havasokba vitt el 4 személyt.

A brassói EKE állandó jelleggel szervez hosszabb-rövidebb távra biciklitúrákat is.

Augusztus 12–26. között rendkívüli biciklitúrára került sor 1400 km-es távon a Brassó – Olt völgye – Lotru völgye – Târgu Jiu – Kraszna völgye – Herkules – Orsova – Vaskapu – Kazánszoros – Néra völgye – Reșița – Hátszeg – Hunyad – Szászsebes – Vízakna – Brassó útvonalon. Résztvevők: Mihály Melinda, Vajda Péter, Szász Varga Szörény.

Blénesi Edith szervezésében 6 személy részt vett augusztus 19-én a Keresztény-havason megtartott munkatúrán.

Szeptember 20–27-én a Pestkörnyéki Kárpát Egység (PKE) Kárpátok Bércein Vándorútja keretén belül a Királykő–Töröcsvári szoros–Leaota-hegység–Bucsecs szakaszon vettünk részt. Túravezető Vámos László (PKE).

Október elején választásokra került sor a brassói EKE-ben, az új elnökség összetétele: Szász Ágnes elnök, Soós Gábor turisztikai alelnök, dr. Kovács Lehel István honismereti, kulturális alelnök, Domokos Jenő ifjúsági alelnök, Blénesi Edith titkár.

Október 22–25. között 11 személy a PKE meghívására Sátoraljaúj helyre látogatott. Szervezők: Szász Ágnes, Szász Zoltán.

November 28-án dr. Vass Júlia előadásában elsősegély-nyújtási felkészítőre került sor az Áprily Lajos Főgimnáziumban.

December 26-án 31 személy vett részt a Mihály Melinda, Szász Varga Szörény, Vajda Péter által szervezett karácsonyi túrán. A Tejbarlangban megannyi gyertyaláng hirdette a karácsonyt.

A 2010-es év is számos új tervvel köszöntött be.

Kovács Lehel István alelnök több honismereti túrát szervezett, melyek során nemcsak térben, de időben is elkalandozunk a környék nevezetességeihez: február 6-án a 1848-as forradalom szomorú helyszínét, a Kőba völgyét látogattuk meg, március 13-án pedig a Kárpát-kanyar forradalmi hadszíntereit Brassótól Bodzavámig. Március 20-án a négyfalusi erődítmények és ásatások sorát, majd július 10-én emléket állítottunk a havasi szénacsinálásnak, dédanyáink útját jártuk be, melyen öregeink dolgozni jártak a hegyekre. Augusztus 14-én Szent István országának délkeleti határát ismerhettük meg, a Csukáson kerestünk határköveket. Ugyanide tartoznak azok a túrák is, amelyek során a még teljességükben fel nem tárt lovagvárakat kerestük, és amelyekről cikk-

sorozat jelent meg az Erdélyi Gyopárban is. Hasonlóan Kovács Lehel István elkezdte írni a Keresztény-havas monográfiáját, számos túrát szerveztünk a jelzett turistautak bejárására.

Újabb rendszereseknek mondhatók a feltáró túrák is, új, jelzetlen utakon próbálunk megközelíteni ismert turisztikai célpontokat, és ezáltal vadregényes helyszíneket is megismerni, új utakat feltárni.

A brassói EKE képviselői részt vettek az 1000 éves határtúrán is, amely 2010. augusztus 5–8. között a Bretócsa–Predeál szakaszt ölelte fel.

A heti rendszerességgel megtartott túrák mellett csütörtökönként, Nádudvary György javaslatára, Cenk alatti sétákat indítottunk, amelyekre igen szép számban jelentkeznek a kikapcsolódni vágyók.

2010-ben még emlékezetes marad a január 16–17-én az Istenszékre szervezett túra a háromszéki EKE-vel közösen, a január 30-án szervezett EKE-farsangi bál, Jénáki Melinda és Gáspár László Keresztény-havason tartott esküvője október 2-án, vagy a PKE rendezvénye

Vásárosnaményban, melyen október 22–25 között a brassói EKE-sek is részt vettek.

A Keresztény-havason tartott esküvőről Kovács Lehel István így számolt be:

„*«Szemeimet a hegyekre emelem, onnan jön az én segítségem.» – A 121. zsoltár szavaival kezdte el Kovács Levente kökösi református lelkipásztor azt a ceremóniát, amely során, rendhagyó módon, 1604 m magasan, a keresztény-havasi Julius Römer menedékház filagóriájában örök hűséget esküdött egymásnak Gáspár László Zsolt és Jénáki Melinda.*

2010. október 2-án reggel igen szép számú brassói, háromszéki, csíki, négyfalusi EKE-s, BTE-s találkozott a Brassó Pojána Kanzel felvonójánál, hogy a Vörös utat megmászva a menedékházhoz érjen. Az idősebbek kabinnal közelítették meg a csúcsot. Fent már javában folyt a készülődés, amint a menedékházastól megtudtuk, keresztelő már volt a nagyteremben, esküvő még soha. A brassói EKE-sek őszi fenyődíszbe öltöztették a

filagóriát majd az Isten templomában kezdetét vette a szertartás. A domboldalra kiállva énekeltük a református esküvői énekeket, hallgattuk a szívhez szóló igehirdetést, majd a vőlegény és menyasszony ünnepélyes esküjét. A turistaegyletek vezetői rövid beszédekkel méltatták az ifjú párt, és a közönség is átadta jókívánságait a közös életútkezdéshez.

A közös koccintás után a túrázók nagy része felkerekedett, és a friss házastársakat első közös kirándulásukon elkísérve, a Keresztény-havas csúcsát mászta meg. A fenyőfák ágaira lerakódott zúzmara és a friss, hideg levegő télies hangulatot kölcsönöztek az eseménynek: mintha a fenyők is mennyasszonyi díszbe öltöztek volna.

E rövid túra után a menedékház nagytermében kezdődött a hagyományos lakodalmi eszem-iszom, reggelig tartó mulatság.

Melinda elbúcsúzott a brassói EKE-től és újdonsült férje oldalán a háromszéki EKE-be kérte felvételét, mi pedig hosszú, boldog életet és sok-sok sikeres kirándulást kívántunk nekik, leendő, szép számú gyerekeik körében!”

2010-ben Brassóba is, Négyfaluba is ellátogatott az EKE Art 3 vándorkiállítás, a négyfalusi tárlatmegnyitó november 20-án, a brassói pedig december 11-én volt.

Munkatúrákból is kivettük részünket. Májusban a Hétfalusi Magyar Ifjúsági Klubbal közösen a Garcsin völgyében takarítottunk, szeptember 25-én részt vettünk a *Let's do it Romania* szemétygyűjtő akcióban, az SKV-val közösen a Keresztény-havast tisztítottuk, november 13-án a Nagy-kőhavason munkatúráztunk.

Gyere játszani, játszva alkotni! – jelszó alatt, december 13-án, nyitotta meg kapuját a *Zöld Játzó- és Kézművesház* az EKE székházban, Négyfaluban, a Darie Magheru utca 41. szám alatt.

2010-ben sem maradhatott el a Zöld Karácsony és a karácsonyi túra sem, amely során a Stechil-rét egyik fenyőfáját díszítettük fel, és osztottunk egymásnak ajándékokat.

2011-ben az EKE – Brassó bevezette a tagság, túrák pontozását és az Arany-, Ezüst-, valamint Bronz-jelvényes természetjárók díjazását.

2011. január 30-án Székely Gyula túratársunk a következő verssel fejezte ki aggodalmát a pontrendszer bevezetésével, s jellemezte ugyanakkor a brassói ekéseket:

Mérlegelés? Pontozás?

Oly nehéz a választás!

Az EKE-i közösségi-szellem egy égi kapocs. Áldás.

Egy Simon-dombi szivárvány, amely úgy

ível a Királykőtől a Bucsecs-hegyecsoportig,

hogyan össze is köt. Tájat és turistát. Ifjút és idősebbet.

...de úgy, hogy jókedélyt szellőszárnyon továbbít.

Szivárvány? Mit is jelent még? A következőt is:

egybeszedett emberi értékek pompás színharmóniáját.

Széles színskála ez.

Árnyalatok, tulajdonságok, közösségépítő készségek.

Sorolom őket:

Nádudvary Mária nyugodtsága, oktatói türelme,

Szász Ági harcos kitartása,

Blénesi Edith csupaszív odaadása,

Doina Popa örökifjú játékosága,

Aurica misztikus mosolya,

Mihály Mária lelki finomsága,

Benedek Zelma szerény, jámbor kedvessége,

*Soós Ibolya jóindulatú fenyítései,
Gyula bácsi örökös jókedve,
Benedek Laura intelligenciája,
Soós Gabi követhetetlen irama,
dr. Kovács Lehel lelkipásztori-szívósságú,
népnevelői-, áldásos tevékenysége
és megannyi más szellemi érték.
(Magamról nem merek írni.)*

*A simoni égen felragyogott már régen - amint a fényképen is látható-
az EKE címer nap-gyopárja is.
Ezt a ragyogást, a leginkább, Mihály Melinda tiszta mosolya
fejezi ki. Gyönyörű címerünk van. (Egy kis piros... talán nem
is hiányzik belőle).*

*Pontozásos helyosztó?
Nem lesz, ugye, megosztó?!*

A brassói EKE 2011-ben 81 túrát, 10 rendezvényt, 2 munkatúrát szervezett, tagjaink közül 59-en vettek részt állandó jelleggel ezeken.

Évadnyitó túránkat Nagy Béla emlékére és tiszteletére a Nagy-kőhavasra szerveztük, a hagyományos útvonalon: Malomdombok – Családi út – Nagy-kőhavas. 30 turista vett részt a kiránduláson, jó páran a csúcsra is felkapaszkodtak.

Február 24-től minden hét csütörtökjén EKE irodai program indult a brassói Demokrácia Központjában (Dobrogea utca 26.). 16–19 óra között lehetőség volt az EKE könyvecskék láttatására, tagsági díjak kifizetésére, a megrendelt Gyopárok átvételére, túrák megbeszélésére, és más ügyintézésre.

Február 26-án és 27-én a brassói EKE-sek egy csoportja részt vett a hagyományos százsz *palacsinta-karneváln*on.

Magdó István, amatőr fotós Kerítések című fotója bekerült a Magyar Fotográfusok Háza *Együtt-Lét / Co-Existence* címmel meghirdetett közös fotópályázat döntőjébe.

Április 2-án a brassói EKE és az SKV közös kirándulást szervezett a Fogarasi-havasokba. A már szinte hagyománnyá vált, évenként megismétlődő kirándulás alkalmával a Bâlea-tó mellett épült jégtemplomot

és jégszállodát látogattuk meg. Kassay Géza brassó-belvárosi református lelkész istentiszteletet celebrált a jégtemplomban. A közös ebéd után elállt a sűrű havazás, így pár percre körbelátogathattuk a szikla-ormokat. Hazafele meglátogattuk a kerci ciszterci kolostort, itt Michael Reger evangélikus lelkész vezetett be az apátság történetébe.

Szívvvel lélekkel szerveztük 2011. június 24–25-én a Kőba Kupát, a Brassói EKE ter-mészetjáró versenyét. Sajnos az időjárás beleszólt, s a versenyből egy kétnapi bolnoki ücsörgés lett csak.

Augusztus 6-án került sor a Garcsin mezején a Pünkösdi rózsa turistaház avatójára. Balázs Mihály, a turistaház tulajdonosa családjával várta reggel 9-kor a brassói EKE turistáit. A menedékházat Nt. Barcsa István bácsfalusi evangélikus lelkész áldotta meg, majd dr. Kovács Lehel István, a brassói EKE alelnöke a hely szelleméről, az ősi csángó kaszálók egykori világáról beszélt. Végül Balázs Mihály erősítette meg, hogy a földszinten nagy ebédlővel, konyhával, az emeleten kényelmes

ágyakkal felszerelt szobákkal ellátott turistaház szeretettel vár minden közeli vagy távoli, hazai vagy külföldi turistát, csoportot. Kapui nyitva állnak.

Szent István királyunkra emlékezett, valamint a modern, európai, keresztény magyar állam megalapítását ünnepelte a brassói EKE a 2011. augusztus 27-én szervezett ezeréves határtúra alkalmával a Lovak havasán.

A szeptemberi, októberi, de a november eleji kiváló időjárásnak köszönhetően az EKE Brassó túrázói számos magashegyi túrán vehettek részt. A szép őszi napokat kihasználva kétszer járták meg a Fogarasi havasokat, s a Királykő sziklacsipkéi sem maradtak ki. A Bucsecs már behavazott Gaura-katlanját, de a közelünkbe lévő Csukás hegység kőalakzatait sem hagyta ki a társaság.

A Pestkörnyéki Kárpát Egyesület meghívására, a többéves jó együttműködés gyümölcseként, az EKE Brassó képviselői is részt vet-

tek a 2011. október 20–23. között megrendezett VII. PKE Nemzetközi Turistatalálkozón. A rendezvény helyszíne Boldogkőváralja volt, a Zempléni (Tokaji)-hegység délnyugati kapuja. A programot a környék érdekességeit feltáró gyalogtúrák, élménybeszámolók, vetítések, pálinka- és bor-kóstolók, táncmulatságok tették teljessé, de nem maradhatott ki a hagyományos disznóvágás sem.

2011. október 31-én, 18 órától tartotta az Áprily Lajos Főgimnázium dísztermében igen sikeres előadását Erőss Zsolt a Lhoce-expedícióról. A közel 200 érdeklődőt vonzó élménybeszámoló előadást az EKE Brassó tagjaival szervezett közös vacsora követte.

A 2011. november 6–14. között megtartott Brassói Magyar Napok nyitórendezvényét az EKE Brassó szervezte. Közel kétszázan gyűltek össze reggel 10-kor a nagyáruházzal parkolójában, hogy dr. Kovács Lehel István túravezetésével a Gáborny-lépcsőket megmászva, mintegy 4 km-t és 400 m szintkülönbséget megtéve a Cenk csúcsára jussanak.

December 17-én szervezte meg a brassói EKE a hagyományos Zöld Karácsony kézműves műhelyt a Pünkösdi Rózsa menedékházban.

Jó hangulatban zajlott le karácsony másodnapján, december 26-án a Hegyeshegy gödrében megszervezett első karácsonyi túra is. Blénesi Edith és Mihály Melinda maguk készítette ajándékokkal köszöntötték túratársaikat. Karácsony harmadnapján, december 27-én Mihály Melinda és Szász-Varga Szörény vezetésével a brassói EKE tagjai második karácsonyi túraként a Keresztény-havasra kirándultak, ahol a Tejbarlangban ünnepelték Jézus születését.

Szintén hagyományosan, a Cenk csúcsán fogadták a brassói EKE tagjai az újesztendőt is, ahol sok kedves kirándulótárssal koccinthattak, reménykedve, hogy 2012 a békesség és sok szép túrázás éve lesz. A Brassó főteréről felfelé tűzijátékok áttetszettek a sűrű ködben, amely csak éjfél után jóval szállt fel és tette csillogóvá a hazafele vezető utat. Újév napja a pihenésnek volt szentelve, de január másodikán már sokan vágtak neki a Malomdombtól a Nagy-kőhavasnak, hogy részt vegyenek az évnyitó Nagy Béla-emléktúrán.

2012. január 28-29-én tartotta a brassói EKE kirándulással egybekötött 2011-es évértékelőjét a Királykő lábánál a Tamás menedékházban (Lombos-mező).

Jenei István szegedi költő *Kísérleti repülés* című verskötetét mutatta be január 31-én az Áprily Lajos Főgimnázium dísztermében. A Grimasz színjátszói vers szavalatokkal üdvözölték az egybegyűlteket. Jenei István húsz éve rendszeresen látogatja Erdélyt, mely második hazája lett. A brassói csütörtöki séták törzsvendége. Megfogadta, amíg a Székelyföldet és Erdélyt meg nem ismeri, addig más országba lábát be nem teszi. Szűkebb hazánk így vált számára életre szóló szerelemmé.

Február 16-án szerveztük éves Közgyűlésünket a Demokrácia központban. A tagság által megszavazott Elnökség tagjai: Szász Ágnes elnök, dr. Kovács Lehel István honismeret, kulturális alelnök, Grépály István turisztikai alelnök, Kovács Károly ifjúsági alelnök és Blénesi Edit titkár.

A hangulatos farsang-temetést a Pünkösdi Rózsa menedékházban szerveztük meg február 18-án.

2012 márciusában a Brassói Lapok kiadója újraindította az *Enciánt*, a hajdan sikeres brassói turista folyóiratot, amely 61 szám erejéig 1935 áprilisától 1940 augusztusáig jelent meg.

Az új *Encián* főszerkesztője dr. Kovács Lehel István, grafikai szerkesztője Tomos Tünde, felelős kiadója Ambrus Attila.

Március és április során honismereti túrákkal, virágtúrákkal és magashegyi túrákkal volt tele brassói eseménynaptárunk.

Üde tavaszi virágok fogadtak még a május 19-én szervezett Bajhavas túránk során is. A Szinaja – Rossz-völgy szakasz megmászása után érkeztünk a nárcisos oldalra, ahol szemünket és lelkünket gyönyörködtette a tavaszi fehér nárcisz. Ezután a Baj-gerinc, majd a csúcs megmászása következett. A Zamora-n keresztül értünk Bușteni-be.

Május 25-én csoportosan fogadtuk a brassói állomáson a Csíksomlyó Expresszt, s szombaton igen szép számban vettünk részt a csíksomlyói búcsún, ahol a Nagy-Somlyó megmászását is beterveztük.

Az Erdély FM rádióval hat műsort készítettünk a Kárpát-kanyar hegyeiről a *Geoda* adás keretei között. A műsorvezetőkkel beszélgetve dr. Kovács Lehel István május 18-án a Cenket, 25-én a Csukást, június 1-jén a Nagy-kőhavast, 8-án a Királykőt, 15-én a Keresztény-havast, 22-én pedig a Bucsecst mutatta be.

Az adások felkerültek az internetre is, ezek a <http://www.erdelyfm.ro/?belso=podcast> honlapon visszahallgathatók a *Geoda* című szó alatt. A kirándulásainkról készített fényképes összeállítások megtekinthetők a picasaweb.google.com/edithblenesi oldalon.

A hosszú, napos nyárnak köszönhetően, az EKE Brassó több, párhuzamos kirándulást is szervezett júniusban, júliusban, augusztusban. A nagy meleg a magas hegyekbe űzött fel, de szép számmal akadtak könnyebb túrák is.

Július 25-től szinte egy hétig láttuk vendégül a Duna TV *Hazajáró* csapatát, hogy a Bucsecsről, Keresztény-havasról és Nagy-kőhavasról készülő filmjeiket leforgathassák.

A brassóiak számára is különös élmény volt részt venni az udvarhelyiek által szervezett EKE 2012-es Vándortáborában, Majzson. Több mint 40-en vettünk részt!

Kárpátok Bércein Vándorútra került sor 2012, augusztus 3-szeptember 3 között a Pestkörnyéki Kárpát Egyesület szervezésében Vámos Laci vezetésével.

Kaland és munkatúra volt a Déli Kárpátok főgerincén, 5 szakaszban, 500km-en, bevonva a Fogarasi havasok, Lotru hegység, Szászsebesi havasok, Páring hegység, Kapacina hegység, Kozia hegység, Királykő hegység és Bucsecs hegység gerinceit. Brassóból Szász Ágnes sikeresen végig vándorolta a Déli Kárpátok utolsó szakaszát a Királykő hegység-Töröcsvári átjáró(Bran)-Leoata hegység-Bucsecs hegység útvonalon. A megtett távolság 61,2 km, szintemelkedés 4300 m.

Október 20–23. között a Pestkörnyéki Kárpát Egyesület *VIII. Nemzetközi Turistatalálkozó*ját szervezte meg a Brassói EKE testvéregyesülettel közösen a Döjtőne-völgy bejáratánál lévő Gentiana Panzióban. A természetjáró találkozó alkalmával nemcsak a Nagy-kőhavason, Csukáson, Cenken megtett kirándulások maradtak emlékeztetések, hanem a bográcsolások, valamint a PKE-születésnap buli is.

Október 27-én honismereti túrát szerveztünk a Kotlán lévő Feketevár romjaihoz, de kirándulásunk során megismerkedhettünk a feketealmi templomerőd Barcaságon egyedülálló festett kazettás mennyezetével, és a hideg őszi szél ellenére megmáztuk a csúcsot is.

November 29-én Erőss Zsolt látogatta meg Brassót. Az Áprily Lajos Főgimnázium díszterme zsúfolásig megtelt, közel 200-an voltak kíváncsiak a híres hegymászó újabb expedíciójára.

December elsején kétnapos látogatást tettünk a Julius Römer menedékházban, ahol az SKV meghívására részt vettünk a brassói turisták találkozóján, és megtekintettük a Brassó környéki nemzeti parkokról szóló vetítettképes összeállítást. Házigazdáink este fokhagymás zsiroskenyérrel és forró teával vendégeltek meg.

A 2013-as évet az EKE-Brassó hagyományosan a Nagy Béla emléktúrával kezdte. Január 5-én a Malomdomb–Családi-út–Nagy-kőhavasi menedékház útvonalon látogattuk meg a hóval és jéggel díszített Nagy-kőhavast.

Január 23-án tartottuk meg a 2013-as első EKE-tanácsunkat, amelyen ünnepélyesen meghirdettük, hogy az összes rendezvényünk a 120 éves brassói EKE égisze alatt történik.

2013. február 16-án tartottuk a 2012-es év kiértékelőjét a Szent Imre Ifjúsági Keresztényházban. 80 túra, 24 honismereti túra, 3 ren-

dezzvény, 2 munkatúra került kiemzésre. Az évtértékelő alkalmából a brassói EKE elnöksége 31 díjat osztott ki.

A Szabadságharc elfelejtett barcasági helyszíne *Siboth*, amelyet csak tavaly sikerült beazonosítani. A brassói magyar turistaszervezetek, brassói és négyfalusi magyar iskolák, a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság közös túrával emlékeztek március 16-án a Szabadságharc hőseire. A honismereti túra végigkövette az ezeréves határ keresztény-havasai szakaszát: Predeál – Leányka-havas – Siboth – Hidegpataki út, így nemcsak a Szabadságharc barcasági eseményeivel és helyszíneivel ismerkedhettünk meg, hanem az előadásokon szó volt a határkövekről, határjelekről, valamint az ezeréves határ barcasági szakaszáról is. A nagy hideg és bizonytalan időjárás ellenére pontosan 100-an gyűltünk össze a túrán, amelyről film is készült. Ez megnézhető a Brassai Magyar Adás honlapján: <http://www.brassaimagyaradas.ro/index.php?lang=hu&page=tv&date=20130323>.

A helyszínen geoládát is elrejtettünk.

19-én elindítottuk a *Világjáró* sorozatunkat, amelyek során vetített képes előadásokon ismerkedhetünk meg a világ számtalan csodájával, turisztikai látványosságával. Az első előadáson Kedves Zsuzsa és Kedves Ferenc csíkszéki ekések *7 hét Nepálban – hegyek, falvak, királyvárosok* címmel mutatták be élményeiket.

A Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság a Zajzoni Rab István Középiskolával és az EKE-Brassóval közösen 9000 lejt pályázott meg a négyfalusi ZRIK napközi udvarának felújítására, egy játszótér és egy park kialakítására. A MOL Románia és a Polgár-Társ Alapítvány pályázatát megnyertük, így önkénteseink városi zöldövezetet alakítottak ki.

Április 12-én került sor Kovács Lehel István Brassó magyar közterületnevei című könyvének bemutatójára. A Tomos Tünde által készített könyv-illusztrációkból tárlat nyílt a bemutató alkalmából a Reménység Házában.

Június 21-én a Világjáró sorozatunk keretei között rendkívüli könyvbemutatóra került sor a Reménység Házában. Szabó Csaba és Ambrus Attila *Folyópartok – újnomádok* című könyvét mutatták be a szerzők, akik Xantus János ország- és világjáró bakancsainak a nyomába eredtek.

Küldöttségünk: Soós Gábor, Szász Ágnes részt vett a Magyar Kárpát Egyesület 140 éves jubileumi táborában is, a Tátrában. Soós Gábor sikeresen végigjárta mind a négy teljesítménytúrát.

2013 szeptemberében a Duna TV *HAZAJÁRÓ* stábjával kirándultunk, forgattunk a Csukáson és a Báj-havason. A filmek címe: *Csukás-hegység – A Kárpát-kanyar kőkapuja*, *Baj-hegység – Mezőhavas a Kárpát-kanyar szívében*.

Szeptember 29-én az EKE-Brassó Elnöksége és alapító tagjai *Zajzoni Rab István-díjat* vettek át a brassói evangélikus-lutheránus templomban tartott istentisztelet és ünnepség keretében, a Barcaság turisztikai életében kifejtett kimagasló tevékenységéért, hogy 120 éves fennállásával hozzájárult nemzeti közösségünk értékeinek gyarapításához.

Október 6-án szerveztük meg a Brassói Magyar Napok keretében a hagyományos cenki túránkat. Dr. Kovács Lehel István Brassó erődítményrendszeréről tartott előadást a havas Cenk-nyeregben, a több

mint 80 túrázó pedig az egykori Árpád-szobor talapzatán vett részt közös áhítaton, amelyen megemlékeztünk a Szabadságharc vértanúiról is.

Az EKE-Brassó küldöttsége október 18–21 között részt vett az Aggteleken megszervezett IX. PKE Nemzetközi Turistatalálkozón, ahonnan rengeteg élménnyel és a tokaji borok finom ízével térhettek haza.

November 22-én közel 200 érdeklődő hallgatta végig a *Magyarok a világ nyolcezresein* előadást az Áprily Lajos Főgimnázium dísztermében. Erőss Zsolt és Kiss Péter emlékére két gyertyaláng világított. Mindenki megnyugvására Kollár Lajos és Mécs László alaposan, részletesen ismertette az utolsó napot. Az előadás után 17-en vacsoráztunk a Pilvax vendéglőben, ahol másnap reggel sajtótájékoztatót szerveztek. Gergely Zoltán és családja, Stroişteanu Andreea, valamint Lázár Vilmos kíséretében a vendégek a Cenkre kirándultak, ahonnan eljűk tárult Brassó.

November 30-án és december elsején az EKE-Brassó képviselői részt vettek a SKV által szervezett turistatalálkozón, amely a Julius Römer menedékházban zajlott le a Keresztény-havason.

December 7-én tartottuk meg a székházban a Zöld Karácsony kézműves műhelyünket, ahol ajtó- és ablakdíszeket készítettünk.

Dióhéjban így telt el számos szép túra mellett az EKE-Brassó 120 éve. Fergeteges, kellemes és szép idők!

A következőkben az EKE-Brassó pár kiemelkedő személyiségét mutatjuk be.

Pialoga Pál [1924–1995]

A Kárpátok egyik legkiválóbb, legendás bajnokának, a brassói nagy turista Lehmann Károlynak volt a mostohafia, neveltje. Tőle tanulta a hegyek szeretete, tisztelete mellett a szerénységet, halkszavúságot, tettekrekésztséget, becsületességet, önzetlenséget, a baráti szellemet, a szülőföld iránti hűséget.

Fiatalon elkísérte mostohaapját, Lehmann bácsit, aki a brassói Polgármesteri Hivatal turisztikai technikusaként már a húszas évektől a Kárpátok turista ösvényeit tervezte, létesítette, festette, karbantartotta kézdiszentkeresztli munkacsapatával.

Szülőföldjéhez való hűségét igazolja, hogy a II. Világháborúban, amikor amerikai fogságba esett, könnyen nyugaton maradhatott volna,

olaszországi rokonai voltak. Ő viszont hazajött, nem felejtette a Kárpátokat, kedvenc hegyét a Nagy-kőhavast.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület Brassói Osztálya újraindulásának lelkes szervezője volt, majd amikor az Osztály 1991 őszén megalakult, a négyfalusi turistákkal együtt, a Vezetőségben ügyintézőként kamatoztatta szakértelmét, nagy tapasztalatát, eredményesen folytatta a nagy elődök tevékenységét.

Számtalan magashegyi túrát vezetett, a Kárpátok rejtett szépségeivel ismertette meg a turistákat. Nyitott könyv volt számára a Nagy- és Keresztény-havas mellett a Királykő, a Fogarasi-havasok, a Csukás és a Bucsecs is.

Tudását, élettapasztalatát tovább adta nekünk, jelentős érdeme van abban, hogy a hagyományos brassói magyar turizmus tovább él.

Jezsek Kálmán [1925–1997]

Kudzsiron született 1925. július 14-én. Bukarestben Munkaszervezési Technikumot végzett 1954-ben. A brassói Cementgyár alkalmazottja volt 1945-től, mint autószerelő, technikus, majd irodavezető. Tagja volt az egykori brassói Encián Sí és Turista Egyesületnek, ahol több mint száz túrát vezetett. A brassói Metrom labdarúgója volt, 1954–1965 között labdarúgó játékvezető. Halála előtt, rövid ideig, a brassói EKE elnöki tisztjét is betöltötte. Az Erdélyi Gyopár turista folyóiratban Vandra Ferenc így emlékezett rá:

„A turizmus napszámosa volt Jezsek Kálmán, a brassói EKE egykori vezetője, kire szeretettel gondolunk. Emlékszünk rá, amint a Cenk alatt vagy a derestyei buszmegállónál fogadta a társaságot, kezében egy műtárgynak beillő fokossal, vállán ehhez illő oldalzsákkal, amint mosolyogva vette számba a társaságot, majd élükre állva jelt adott az indulásra. A hegyi ösvények kiváló ismerője volt. A túrákat mindig az erőnkhez szabta, tekintettel az ember és a terep adottságaira. A nyári melegben a Tat-rang patakát, ősszel kiadósabb erdei csapásokat, télen a napsugaras Malomdombokát, tavasszal a zöldülő erdőket ajánlotta úti célul. Megnyerő modorával mindenkivel szót értett, kedvelte a baráti, anekdotázó hangulatot. Évek múltán, amikor úgy érezte, hogy minden túra a végére ér egyszer, az őt jellemző aprólékossággal rendbe szedte a tagság nyilvántartását, minden fillérrel elszámolt, fokosát a szegre akasztotta, majd feltűnést kerülve átadta a helyét a következő szervezőnek. Sok szép emléket

hagyott maga után. Mikor megemlékezünk róla, azt szeretnénk üzenni neki: Kálmán, az élet nem állt meg, a csapat tovább halad nyomdokaidon.”

Nagy Béla [1929–2010]

1929. április 4-én született Bácsfaluban. 1940 és 1944 között a brassói Római Katolikus Főgimnáziumban és a Schiel Gyár kémia laboratóriumában tanult, 1950-ben érettségizett a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban. 1954-ben a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem kémia-biológia karán szerzett tanári oklevelet. 1954-től 1955 márciusáig vegyész volt a kolozsvári Napokémia Gyógyszergyárban, majd szeptember 5-ig a hosszúfalu-alszegi iskolában tanított. Szeptember 15-én nyitotta meg kapuit az elméleti líceum, és Nagy Béla a líceum kémia és biológia tanára, valamint az első évfolyam osztályfőnöke lett. 1958/59-ben a feketehalmi rajon központi tanfelügyelőségén szaktanfelügyelő. 1978 őszétől az Electroprecizia Szakközépiskolában kémiát és biológiát tanított 1989. szeptember 15-én bekövetkezett nyugdíjazásáig.

Szász Ágnes így emlékszik vissza rá: „Iskolaalapító, iskolaszervező, a helyi turisztikai mozgalom és tanulótáborok szervezője. Vele ismer-tük meg a tengerpartot, a Babarunkát, jártuk az országot. «Táti», ahogy

becéztük, majdnem minden hétvégén kirándulni vitt minket a környező hegyekbe, majd 1979-ben emlékezetes kirándulást szervezett a Nagy-kőhavasra. Akkoriban még mindkét menedékház állt, mi a nagy turistaszállóban szálltunk meg. 1991. május 11–12-én részt vett Gyergyószárhegyen az EKE centenáriumi ünnepségén, itt született meg az EKE újjáalakulásának gondolata. Nyugdíjas tanárként 1991 májusától az újjáalakult Erdélyi Kárpát-Egyesület Brassó megyei elnöke lett és bácsfalusi házában otthont adott az EKE székháznak is (már 1945–46-ban diákként az Encián turistaegyesület tagja, a Székely Mikó Kollégiumban a turisztikai osztály egyik vezetője volt).

Az országos EKE újjászületésénél is bábáskodott: Papp Anna brassói kirándulótársával együtt tagja lett a Régi EKE Visszaállítása Kezdeményező Bizottságának. 1992. április 25-én Brassó megyét képviselte a Kolozsváron ülésező Országos Vezető Tanácson, melynek tagjává választották.”²

1991. július 20-án 54 kisújszállási résztvevővel tábort szervezett a Malomdombnál.

1992. május 7-én feleségül vette a Brassóban élő Griger Mónikát, kinek családnevét is felveszi: Nagy Griger Béla.

Az 1992-es év egyik legjelentősebb eseménye volt a budapesti MA-LÉV Ferihegyi természetjáró csoportjának fogadása és közös kirándulás szervezése a Csukásra. A túravezetők között ott volt Nagy Griger Béla és dr. Binder Pál.

1995 áprilisában egészségi okokból lemondott EKE elnöki tisztségéről és Kisújszállásra telepedett ki feleségével. Ott élt halála bekövetkeztéig, 2010. május 11-ig.

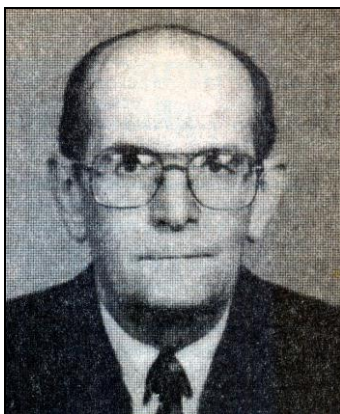
Dolgozatai: *A tanulók hazaszeretetre való nevelése* (1958); *A négyfalusi iskolatörténet* (1959); *A talaj és termékenység* (1960); *A vitaminok szerepe az ember ésszerű táplálkozásában* (1982); *Az iskolai, szakmai pályairányítás és pályaválasztás módszerei* (1984); *A természetjárás története* (1990); *A Nagy-kőhavas leírása* (1990); *Brassó műemlékei* (1991).

² Szász Ágnes: *In memoriam Nagy Béla* (Bácsfalu, 1929. április 4. – Kisújszállás, 2010. május 11.), In: Erdélyi Gyopár, 65. (20.) évfolyam, 5./2010., <http://www.erdelyigyopar.ro/2010-5/>.

dr. Binder Pál [1935–1995]³

1935. március 9-én született Botfaluban, a cukorgyár telepén. Apja, id. Binder Pál, osztrák származású, elmagyarosodott családban, Szászsebesen született. Vegyészmérnöki tanulmányait Bécsben végezte. Aktív tagja volt a magyar diákok ligájának. Dédapja, a híres szászsebesi Afrika Binder, Franz Binder afrikai utazása során eljutott a Fehér Nílus forrásáig, ahonnan gazdag egzotikus növény- és néprajzi gyűjteménnyel tért haza. Emlékére nyitották meg Nagyszebenben a nevét viselő múzeumot, ahol az általa hozott tárgyakat állították ki. Anyja, a pávai származású Mátyás Klára tanítónőként egész életét a botfalusi cukorgyártelepi magyar gyerekek tanítására áldozta. Családja tagjai közt több református pap, tanár, értelmiségi található.

Binder Pál tanulmányait a cukorgyári elemi iskolában kezdte, a brassói római katolikus gimnáziumban folytatta, majd a brassói Magyar Vegyes Líceumban érettségizett 1952-ben. A kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen szerzett 1956-ban tanári oklevelet, a földrajz-geológia karon.

Egyetemi tanulmányai alatt már aktívan részt vett a különböző tudományos tevékenységekben, előadásokat tartott gazdasági földrajzból. Egyes dolgozatait az egyetem különdíjjal jutalmazta.

³ Kocsis Imola, Kocsis Magda: *Három nyelven a Cenk alatt*. In: Brassói Füzetek, 1996/8.

Tanári tevékenységét 1956-ban a Temes megyei Zsombolyán kezdte, ahol két évig dolgozott. 1956 nyarán feleségül vette volt diáktársát, Nagy Piroskát. Ez a házasság 1958-ban felbomlott. Zsombolyai tartózkodása alatt több tudományismertető előadást tartott a helyi rádióban. Itt írta első tudományos munkáját is: *A Barcaság fizikai és történelmi földrajza* címen.

1959 szeptemberétől a Brassó megyei levéltárban dolgozott levéltárosként. Ebben az időszakban kezdte meg barangolásait a Barcaság falvaiban és városaiban. 1959-től a Romániai Történelem és Filológia Tudományos Társaság tagja.

1961-ben a botfalusi cukorgyártelepi általános iskolába került tanítani.

1962-ben feleségül vette Kocsis Andrea Enikőt, a brassói Kocsis András fűrészgyáros unokáját. Két lányuk született: Andrea Enikő és Éva Klára.

Botfalusi tanárkodása alatt is a megyei levéltár külső munkatársa maradt, folytatta kutatói tevékenységét. Ekkor kezdtek nyomtatásban megjelenni írásai.

A megyei könyvtár kérésére 1964-től ismét ennek a kulturális intézménynek alkalmazottja főkönyvtárosként. Ekkor érlelődött meg benne az a gondolat, hogy újrászervezze a helytörténeti bibliográfiát, és a levéltárban levő gazdag Dél-Erdélyre vonatkozó adattömeget. Fígyelme a kutató munka kapcsán lassan Erdély történelme felé fordult.

1968-tól a „Mesota” Líceumban tanított, majd 1970-től az akkor alakult Pedagógiai Líceumban.

1971-ben doktorált Ioan Sandru professzor vezetésével Iasiban *Brassó város történelmi földrajza* című munkájával.

Nagyfontosságú az 1976-ban megjelent *Erdélyi utazók*, valamint *A céhes élet Erdélyben*, amelyet az Aradon élő Kovách Gézával közösen adatott ki 1981-ben.

1982-ben jelent meg *Közös múltunk* című könyve, 1983-ban pedig az *Erdélyi utazók a török birodalomban*.

Az 1986-ban szívbántalmak miatt betegnyugdíjazták, és egy melanoma is kialakult.

Betegségei ellenére fáradhatatlanul gyűjtötte és kutatta az adatokat a történelmi Erdély összes helységeiről, amit a *Lexicon Transilvanicum* című munkájában kívánt összefoglalni. Ez sajnos csak terv maradt.

1990-től évente több hónapot dolgozott a Stuttgart melletti Gundelsheimban. Az erdélyi szokások történelmi adattárát tanulmányozta és dolgozta fel. Ugyanakkor ösztöndíjat kapott, amely lehetővé tette számára, hogy kutatómunkát végezzen a budapesti Országos Levéltárban és a Széchenyi Könyvtárban.

1991–92-ben a brassói George Baritiu magánegyetemen tanított földrajzot.

1994–95-ben, haláláig vendégtanár volt a szegedi és a debreceni egyetemeken, ahol az erdélyi szászok történelméről tartott előadásorozatot.

Munkatársa volt az Ausztriában megjelenő, német nyelvű *Erdélyi útikalauznak*; 1993-ban Paul Cernovodeanuval kiadták közös munkájukat: *Természeti katasztrófák a régi Romániában 1800-ig* címmel, román nyelven; 1994-ben megjelent magyar nyelven *Az Erdélyi evangélikus templomok és iskolák 1542–1860-ig*; valamint a *Bodola és a Béli család története*.

1995. január 11-én Binder Pál egy sikeresnek tűnő agyműtéten esett át Budapesten, ám április végére a daganat újra kifejlődött.

1995. június 9-én meghalt.

Korai halála miatt posztumusz került kiadásra *Az erdélyi fejedelemség román diplomatái vagy románok az erdélyi fejedelemség külügyi szolgálatában* című munkája Sebestyén Mihály szerkesztésében (Marosvásárhely, 1996); szintén posztumusz, 2001-ben került kiadásra *Brassói magyar krónikások és barcasági evangélikus egyháztörténeteszek* című kötete.⁴⁵

1991-től a brassói EKE alelnöke. Az Erdélyi Gyopárban így írnak róla: „Emlékezetünkben élénken él a Binder Pali alakja, amikor a gyergyószárhegyi centenáriumi EKE megemlékezésen az Erdélyi Szász Kárpát Egyesület (SKV) múltját mutatta be.”⁶

⁴ Krajnik-Nagy Károly: *Három nyelven a Cenk alatt. Dr. Binder Pál*. In: Brassói Lapok, 1978/26.

⁵ Kovács István: *Utazások a régi Európában*. In: Keresztény Magvető, 1978/3–4.

⁶ *Megemlékezés – Binder Pál*. In Erdélyi Gyopár, 1995/4.

Papp Anna [1938–1997]

1938. szeptember 24-én született Bukarestben, édesapja dr. Papp Béla, édesanyja Dénes Ilonka.

1940-ben, a Bécsi Döntést követően családjával hazaköltöztek, előbb Bácsfaluban, majd 1943-tól Brassóban laktak.

Elemi tanulmányait az evangélikus iskolában⁷, majd a református elemi iskolában⁸ végezte. A vasárnapi iskolában sokat szerepelt különböző színdarabokban, előadásokon.

Gimnáziumi éveit 1948-ig a zárdában⁹ töltötte, középiskolai tanulmányait pedig az 1948-as államosításkor megszűnt Római Katolikus Főgimnázium utódjában, a 4-es számú Magyar Vegyes Líceumban töltötte, 1955-ben érettségizett

A kolozsvári Bolyai Tudományegyetemen végzett földrajz-geológia szakot 1959-ben¹⁰.

1959–1960-ban Jobbágytelkén, 1960 és 1964 között Tatrongon, 1964–1968 között Csernátfaluban, 1968 és 1972 között Bácsfaluban, majd 1972 és 1989 között a brassói 8-as számú iskolában és az Unirea Líceumban tanított.

1990-től az Áprily Lajos Líceum földrajztanára.¹¹

Az országos EKE 1991. májusi újjáélesztése után rövidesen megalakult az EKE Brassó megyei Osztálya. Nagy Béla nyugdíjas tanár lett az elnök; alelnökök: dr. Binder Pál és Kovács Attila; titkár: Papp Anna; gazdasági ügyintéző: Pialóga Pál. Papp Anna 1995-től az EKE Brassó alelnöke lett.

Terjesztette az Erdélyi Gyopár folyóiratot, szívvel-lélekkel szervezte a túrákat, kirándulásokat, részt vett az országos vándortáborokban.

Zajzoni Rab István csángó költő emlékét is ápolta, a gyerekekkel egy Zajzoni-émlékalbumot készíttetett.

⁷ A Türkösi Ferenc utcában (ma str. Păltiniș).

⁸ A lebontott belvárosi református templom mellett.

⁹ Római Katolikus Leánygimnázium és zárdá.

¹⁰ Rá pár nappal a tanügyminiszter a 168/1959. június 19. számú rendelettel elrendelte a Victor Babeș Tudományegyetem és Bolyai Tudományegyetem egyesítését 1959. július 1-jei hatállyal.

¹¹ Testvére, Mazinger (sz. Papp) Éva közlése alapján.

1997. október 3-án halt meg Marosvásárhelyen egy hosszabb betegség után. Bácsfaluban nyugszik a családi sírban.

1997. október 8-án az Erdélyi Kárpát Egyesület Országos Elnöksége levélben fejezi ki a családnak részvétét: „Ani kedves, mindig mosolygó arca örökre megmarad emlékezetünkben. Távozását könnyes szemmel fájlaljuk. Az Erdélyi Kárpát Egyesület kolozsvári tagsága október 7-i közgyűlésén emlékezett meg felejthetetlen tagtársunkról.” – áll többek között a levélben.

Nagyhalmágyi József¹² a 172. BL-túrát *In memoriam Papp Anikó* szervezte meg: „Pedagógusok közül városunkban csak keveseknek adott meg az a rajongó szeretet, amely a kisdíjak Anikó nénijét, a serdülő növendékek Papp Anna tanárnőjét övezte. Közvetlenségével, segítőkészségével, példás pedagógiai érzékével valósággal belopta magát a tanulók szívébe. Természetszeretetével, az általa szervezett közös kirándulásokon diákok generációival kedveltette meg a természetjárást. Ő volt az első BL-túrák egyik leglelkesebb résztvevője is. Felejthetetlen emlékének holnapi túránkon adózunk. Túravezetőnk Szőke Mihály tanár a Rozsnyó-

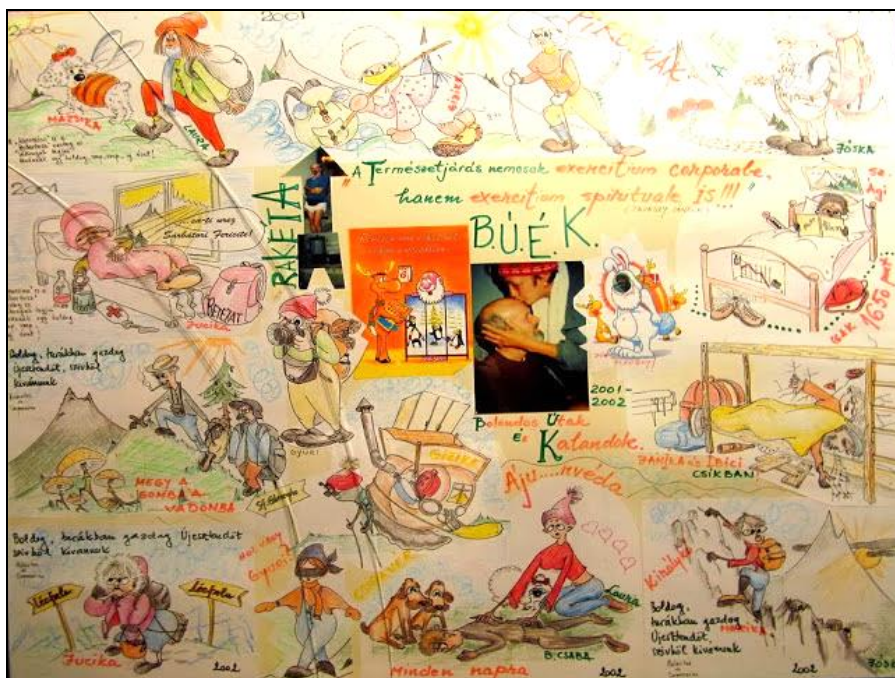
¹² In: *Brassói Lapok*, 1997, 40. szám, IV. sorozat, 8. évfolyam, 404. szám, október 10–16. 3. old.

völgyön át Cheia–Pojána útiránnyal kalauzol. Találkozunk a brassói vasútállomáson, ahonnan a Rozsnyó felé tartó zernyesti személyvonattal indulunk reggel 8 óra 22 perckor.” – állt a meghirdetésben.

Szotyory György így emlékszik vissza: „Az 1995. július 27–30. között szervezett IV. vándortáboron, Brassóban, aktívan részt vesz a tábor szervezésében és előadást tart Brassó turisztikai történetéről, de mivel ezidőben már beteg, túrát nem vezet. [...] Foglalkozott művészettel és zenével, földrajzi táborokban és konferenciákon vett részt. Sok ifjúsági tábor szervezett az ország különböző részein. Zárkózott természet volt, nem volt családja. Az ő családja a természet volt.”¹³

¹³ Szotyory György: Emlékezzünk Papp Annára (1938–1997), In: Erdélyi Gyo-pár, 58. (13.) évfolyam, 5/2003.

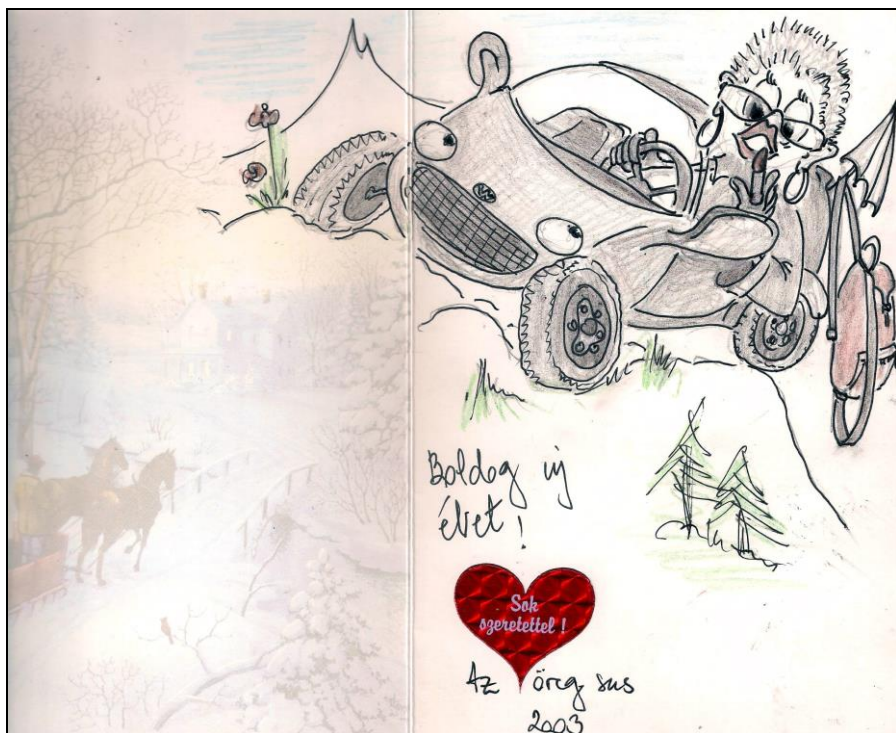
Kollázs Boceanu Benjámin karikatúráiból
 „A természetjárás nemcsak exercitium corporale,
 hanem exercitium spirituale is!!!!”

- Tavaszgy Sándor -

B.Ú.É.K. 2001–2002

Bolondos Utak és Kalandok

Szász Ágnes gyűjteményéből

Boceanu Benjámín karikatúrája
Amikor a vonat elment!
Szász Ágnes gyűjteményéből

Blénesi György: *Ekések a Bâlea-tónál*

Blénesi Edith: *Ekések a Grind-menedéknél*

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

A GPS-ről (VI.)

A Beállítás menüpont további lehetőségei

Előző Encián számunkban a GARMIN GPSmap 62s készülék *Beállítás* menüpontjai közül ismertettünk egy párat. Vegyük sorra a többi beállítási lehetőséget is.

A Térkép menüpont

A GPS készülék beállításainak Térkép menüpontja a következő lehetőségeket kínálja fel: *Tájékozás, Irányító feliratok, Adatmezők, Spec. térképbeállítás, Térkép információ.*

A térkép *tájékozása* pont segítségével a térkép forgatását állíthatjuk be az alábbiak alapján:

- *Észak felül:* a képernyő teteje mindig az északi irány, ahogy a papír térképeken is szokás.
- *Menetirányba:* az aktuális haladási irányunk néz mindig a képernyő teteje felé. Ez például autós navigálás esetén igen hasznos.
- *Automata mód:* perspektívikus nézetből mutatja a térképet.

Az *irányító feliratok* pont három lehetőséget kínál arra nézve, hogy a térképen mikor jelenjenek meg a feliratok: *soha, napok* (ez azt jelenti,

hogy a feliratok csak navigáció esetén jelenik meg – angolul *when navigating* a beállítási lehetőség neve), *mindig*.

Az adatmezők segítségével azt tudjuk beállítani, hogy a térkép képernyőjén milyen hogyan jelenjenek meg az adatmezők: *0* (egy sem), *1 nagy*, *2 kicsi*, *4 kicsi*, *Dashboard* (műszerfal), *Egyéni*. Az adatmezőket majd a térkép menüjén lehet testre szabni. Dashbord esetén a beállított műszerfalak közül választhatunk: *kikapcsolódási, jármű, stopper, iránytű, geocaching, geocaching – detail, magasságprofil*. Az egyéni beállítás külön lehetőségeket biztosít navigációs (napok) esetre, és arra is, amikor a GPS készüléket nem használjuk navigációra. Az adatmezők beállítási lehetőségei itt is a két esetre a már említettek: *0* (egy sem), *1 nagy*, *2 kicsi*, *4 kicsi*, *Dashboard* (műszerfal).

A spec. térképbeállítás pont segítségével még inkább testre szabhatjuk térképünket, speciális beállítások megadására van lehetőségünk:

- *Autozoom*: Be/Ki – az optimális nagyítási lépték automatikus kiválasztása. Ki esetén a nagyítást, kicsinyítést nekünk kell megoldani.
- *Nagyítási szintek*: Ahhoz, hogy átlátható legyen a képernyő, a térképelemek (térképpontok, felhasználói útpontok, utcacímke, talaj borítás) csak az itt megadott nagyítási lépték alatt jelennek meg. Beállíthatók: *ki, automatikus*, 5 m, 8 m, 12 m, 20 m, 30 m, 50 m, 80 m, 120 m, 200 m, 300 , 500 m, 800 m, 1,2 km, 2 km, 3 km, 5 km, 8 km, 12 km, 20 km, 30 km, 50 km, 80 km, 120 km, 200 km, 300 km, 500 km, 800 km.
- *Felirat méret*: a térképelemeket (térképpontok, felhasználói útpontok, utcacímke, talaj borítás) ismertető feliratok méretét határozhatjuk meg. Beállítási lehetőségek: *üres, kicsi, közepes, nagy*.
- *Részletezés*: itt szabályozhatjuk a megjelenő térképi adatok mennyiségét. Lehetőségeink: *legtöbb, több, normál, kevesebb, legkevesebb*. Természetesen a részletesebb megjelenítés azt vonja maga után, hogy a képernyőn a térkép lassabban rajzolódik ki.
- *Árnyékolt domborzat*: Be- és kikapcsolhatjuk a térképen a domborzatot érzékeltető árnyékolást. *Beállítási lehetőségeink: mutassa, ha elérhető; ne mutassa; automatikus*.

A térkép információ pont segítségével kapcsolhatjuk be vagy ki a GPS-készülék memóriájába, vagy a külső microSD-adatkártyára feltöltött térkép-adatbázisokat. Ezeket az adatbázisokat (térképszelvényeket) előzőleg valamilyen szoftver segítségével a számítógépről rá kell menteni a GPS-készülékre. A menüpontban két lehetőségünk van, vagy engedélyezzük, vagy letiltjuk az adott térkép-adatbázist. Általában a *Worldwide DEM Basemap*, *NR* adatbázist (gmapbmap.img állomány) a Garmin alapfokon szolgáltatja a készülékkel. Igen hasznos még az *OMP CE (Areas+Routes+Srtm+BHL+THL+TM+BM)* minden egyben adatbázis, amely tartalmazza a poligonokat, utakat, szintvonalakat, kerékpárút kiemeléseket, jelölt ösvény kiemeléseket, jelölt ösvény ikonokat, kerékpárút ikonokat.

A Nyomvonal. menüpont

A GPS-készülék haladás közben rögzíti az általunk bejárt utat. Ez a *nyomvonal* (track, tracklog) lehetővé teszi, hogy egy már lejárt úton oda-vissza navigáljunk.

A készülékek egy előre beállított módszer szerint (automatikus, távolság-, vagy időköz-alapú) mentik a bejárt utat.

Ebben a menüpontban a nyomvonal rögzítésének beállításait adhatjuk meg.

Beállítási lehetőségeink az almenükben: *Nyomvonalnapló*, *Rögzítési mód*, *Intervallum*, *Automatikus archiválás*, *Megjelenítési szín*.

A nyomvonalnapló pont segítségével azt állíthatjuk be, hogy a készülék egyáltalán ne rögzítse (*Ne rögzítsd*), vagy milyen módon rögzítse a nyomvonalat. A *Rögz.*, *Nincs megj.* beállítás esetén a rögzített nyomvonal nem lesz látható a térképen, a *Rög.*, *Megjel. térk.* esetén pedig az eddig megtett út nyomvonala mindig megjelenik a térképen.

A rögzítési mód ponttal azt tudjuk beállítani, hogy a nyomvonal rögzítése *távolság* vagy *idő* függvényében történjen meg, illetve *automatikus* legyen-e. Ha idő alapján trackelünk, a beállított időintervallum határozza meg a pontjaink távolságát (így ha egy helyen sokat időzünk, annak környezetében több pontunk lesz), ha pedig távolság alapján, akkor a meghatározott távolságközönként kerülnek lerakásra a pontjaink (ez a legjobb, főleg, ha térképezésre, pontos mérésre használjuk a készüléket. A legkisebb mentési távolság, amit be tudunk állítani, az 10 méter, de ha átváltjuk a mértékegységet angolszász rendszerre, akár 3 méterenként is

menteni tud). Automatikus beállítás esetén a GPS a saját logikája szerint menti a pontokat (ha változott az irányszögünk, vagy ha bizonyos idő eltelt, vagy a megtett távolság nagyobb bizonyos méternél stb.). Általános célokra megfelel és ezzel a módszerrel tudunk a legjobban memóriát spórolni. Ajánlott, ha nincs SD kártya a készülékünkben és többnapos túrára megyünk.

Az intervallum ponttal az előbb említett mentési sűrűséget tudjuk beállítani. Távolság és idő esetén adjuk meg a konkrét távolságot és időközt, automatikus esetén pedig a *leggyakrabban*, *gyakrabban*, *normál*, *kevésbé gyakran* lehetőségek közül választhatunk. A leggyakrabban opció adja a bejárt út leginkább hű visszaadását, de ez emészt fel a legtöbb memóriát.

Az Automatikus archiválás pont segítségével kiválaszthatjuk, hogy *heti* vagy *napi* rendszerességgel archiváljon a készülék, vagy akkor, amikor megtelt (*ha megtelt*). Ha van memóriakártya a készülékünkben, akkor be tudjuk állítani, hogy a tracklog ne csak a belső memóriába, hanem a kártyára is mentődjön. Ez előbbi beállítással, ha megtelt a log, akkor nem áll le a mentés, hanem felülírja a nyomvonal elejét, így a track memória mindig az utolsó 10 000 pontunkat fogja tartalmazni, de a memóriakártyán meglesz minden pontunk.

A megjelenítési szín menüpont segítségével egy színlistából kiválaszthatjuk azt a színt, amellyel a rendszer kirajzolja a térképre a megtett út nyomvonalát.

Árnyékolt domborzat

A screenshot of a mobile application screen titled 'Távolság megad. a következőben: kilométer'. It features a numeric keypad with digits 1-9, 0, and symbols for minus, plus, and equals. The display shows '0000.01'. Below the keypad is a 'Kész' button.

Távolság megadása a mentési sűrűségnél

(Folytatjuk.) ■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Zsillögő¹⁴ őrtüzek a Vajdán

Térképek hevernek előttem az asztalon. A Nagy-kőhavas – Csukás közötti hegységeket kutatom. Sokat látott hegyek, melyeken most megállt az idő. Nemcsak az ezeréves határ húzódott végig ezeken a mező-havasokon: Tóthpál – Tigáj – Dószu Pjeli – Páltin – Hidegvölgy-havas – Szlőjer – Urlát – Csóra – Kecskelábak – Lovak havasa – Bábos – Bretocsa, hanem itt és előhavasaikon: Rence – Lapjas – Vajda – Babics – Roska terültek el a hétfalusi csángók Tatrang bal partján lévő hatalmas havasi kaszálók és legelők.

Ma itt fent, a senki földjén, megállt az idő. A gyönyörű vidék turisztikai szempontból nincs kihasználva. Az utolsó táblákat az egyedüli jelzett Babarunka – Vajda-havas – Hidegvölgy szakaszon talán az 1960-as években állította Lehmann Károly bácsi, Aristide Stavros is csak épp megemlíti könyvében. Más leírás, térkép, monográfia nem létezik, igaz, katonai lő- és gyakorlótér jött itt létre, s turistának, vagy egyszerű embernek szigorúan tilos volt ezeken a havasokon járni az utóbbi öt évtizedben. A legelőkön sem hallatszik már állatbögés, egyre kevesebb az észtena¹⁵ fent. A kaszálók derékig érő fűvét nem kaszálja senki – minek? A várossá vedlett faluban már alig vannak állatok. Pedig nehéz pereket vívott Hétfalú Brassóval az itteni tulajdonjogért, s száz év kel-

¹⁴ zsillög: lassan ég a tűz, éppen csak hogy ég, pislákol *ige*

¹⁵ észtena: havasi juhakol *fn Rom.: stâna*

lett míg meg tudtak egyezni a legelők, kaszálók és erdők használata felett. Igen, ma már többnyire mindent erdő borít. Hajdanán a legelő állatok tartották életben a gyepeket, s a pásztorok a jószág számára ehetetlen, szűrős gazokat folyamatosan kigyomlálták. A kaszálókat is állandóan takarították, a hosszú tél, s a tavaszi vetés után az első dolog volt a kaszálóba vezető utak javítása, a hidak újracsinálása, hogy a nyár beálltával elkezdődhessen a szénacsinálás. Mára ezek a gazdálkodási formák megszűntek. Az ősi, hagyományos állattartás eltűnésével ezek a gyepterületek átalakulnak: a hegyi kaszálók és legelők gyomosodnak, cserjésednek, majd újraerdősödnek. Az erdei rétek eltűnnek, mert élőterüknek dinamikája megszűnt. Átalakulási folyamatnak vagyunk, sajnos, a tanúi, mely által a réti növény- és állatfajok lassan kipusztulnak. De törvénytelen fakitermelés, pusztító falopások áldozataivá válnak a kaszálókat elválasztó erdősávok és az évezredes erdőségek is, s így végül fiatal cserjés népesíti majd be havasainkat, dombjainkat, járhatatlanná téve az utakat, súlyosan megsértve a biológiai sokféleséget.

Ülök az íróasztalnál, forgatom a térképszelvényeket, mércekkélek, olvasom a Brassói Turista 1940-es beszámolóit a térségről, nézem a mintegy 25 km hosszú enyhe lejtőjű, alig tagolt felületű, lapos gerinceket, s mintha az ablakon alig belibbenő nyári szellő idevarázsolná a havasi legelők hangulatát, egyre erősödik a szoba áporodott, meleg levegőjében a virágok, a havasi kömény és teafüvek, a száradó fű kellemes, orrot és elmét egyaránt megnyugtató illata. Igen, álmomban csak erősödik a széna illata, kint ülünk a kalibánál, a boglya tövében, nem meszsze ropog a tábortűz, s a nemrég elköltött bográcsos vacsorát öblítjük le az enyhén savanykás, de otthon, saját kezűleg készített vörösborral.

Nem csoda, hogy a reggel már kint talál Ósáncnál, hogy GPS készülékkel és fényképezőgéppel felfegyverkezve valós képet alkossunk a mezőhavasok mai állapotáról, bejárva őket pedig emléket állítsunk a hétfalusi havasi szénacsinálásnak és legeltetésnek.

A hidegvölgyi úton hagytuk az autókat s az 1970-es évek végén leaszfaltozott Négyfalu – Babarunka – Cheia út szerpentinein ereszkedtünk le, majd vágtunk át a Döjtöne hídján. Az út hadászati jelentőségét mutatja, hogy a hidak mellé beton órházakat is építettek – félve a robantás általi útelzárástól.

A híd mellett, a patakkal majdnem párhuzamosan indul jobbra felfelé a Vajda-havasra vezető egykori széles szekérút, melyen nem lehe-

tett akkoriban könnyű szekérrel kimenni, hisz 2 km-en át 350 m szintkülönbséget kell megtenni a serpentinek nélküli, sokszor 35%-os kaputatókon. Most, a nagy melegben, a bokrokon talált pár szem illatos havasi málna jelenti az egyedüli felüdülést.

Az Öregpalájra kapaszkodtunk fel, visszatekintve szépen rajzolódik ki az Ördög-bérc és Estere zöld fái alatt a Tatrang vízgyűjtőtavának kék tükre.

Az Öregpalájon

A négy évig épült, 1975-ben átadott, 45 m magas, 709 m hosszú gát elzárja a Tatrang folyó medrét, így jött létre a 148 hektáros, 18,3 millió köbméter űrtartalmú mesterséges tó, amely ivóvízzel és elektromos árammal látja el Négyfalut, Tatrangot, de Brassót is.

A megépítéséhez a szemközti domboldadra, a Csáki-bérc alá költöztették a II. világháborús német katonai sírokat és emlékművet, melyet ma senki nem gondol, elhanyagolt, megrongált állapota kegyeletet sért.

Az Öregpalájon lépünk ki az erdőből, s tárulnak szemeink elé végeláthatatlanul a hatalmas kaszálók, legelők. Csak jobbra fordulva lát-hatjuk még a Barca-mezőt, a Nagy-kőhavas sziklaszirtjeit, Kőba-tetőt,

Delkét, Fenyőst, Hegyes-hegyet. A látóhatárt a mezőhavasok uralják: Arapa, honnan kimagaslik az Arapa Csuklyona piramis alakja, a Pap bérce, Rence, Kis- és Nagy-Kelebucs, Tigáj-havas, Zenoaga, Tóthpál, Dószu Pjeli, Páltin, majd körbefordulva a Predeluc-tető, Hidegvölgy-havas, Szlójer, és igen, előttünk ott magaslik úti célunk, a Vajda-havas. Egy utolsó pillantást vetünk még az Ördög-bércre, Kalán szécsére, s a Valláson-földekre, majd bal kéz felől lassan magunk mögött hagyjuk az Erős-völgyet, Vitás-, Tátuj- és Tetves-bércet, jobboldalt pedig az Öreg-bércet, Lapjast, a Cicéje- és Vakaria-völgyet. Itt fent már kellemesen sétálgatunk a selymes fűben, nyoma sincs erdőnek, köveknek, fagyöke-eknek. Minden sima, enyhe a szintkülönbség. A nagy júliusi meleg következményeit csillapítva megüünk le az Alsó-csorgó-völgybe, hogy a hűvös, most alig csordogáló forrás (45,54055° É; 25,77201° K; 1077 m) vizéből felfrissüljünk.

Pihenőnk nem tart sokáig, ellenséget szimatolva, ugatva futnak felénk a közeli eszténa nagy csobánkutyái. Kissé megkerülve és csillapítva őket araszolgatunk lassan előre, s várjuk, hogy mikor jelenik meg a csobány¹⁶, az egyedüli, aki a saját területüket és állataikat védő, kerítő kutyákat hallgatásra és barátkozásra tudja bírni.

A csobánok manapság Törcsvár környékéről kerülnek Négyfaluba. Az államosítás óta van így, hisz felénk nem alakultak meg kollektívok, termelő szövetkezetek, így nálunk kerestek munkát, megélhetést. Ma is ők vezetik a környező hegyek esztenáit.

Bizony nem így volt ez a II. világháború előtt! A csángók földművesek voltak, de azért minden háztájon előfordult 10–20 juh, kecske, s kötelezően volt ló, szarvasmarha. A mokányoknak nevezett makedoni-ai eredetű románok azonban nagy juhosgazdák voltak. A moacă, azaz a pásztorbot végén lévő bunkó volt a névadójuk. Egy-egy ilyen nagy gazdának 5–6000 cigája juha, 2–300 lova és ugyanannyi szarvasmarhája volt. A Kis-Ázsiából származó juh fajta a XVIII. század végén váltotta fel az addig itt élő hosszú szőrű pusztai juhokat, amelyeket itt *curkán* juhoknak neveznek. A nemez- és posztógyárak igénye, valamint Brassó virágzó gyapjúkereskedelme ösztönözte arra a hétfalusi gazdákat, hogy durva gyapjas állományaikat lecseréljék a finomabb gyapjút termelő *cigájára*.

¹⁶ csobány: juhász *fn* [Mest.] *Rom.*: *cioban* (< Tör. çoban)

A Vajda-havas csúcsán

A juhok Szent György napjától Kisboldogasszonyig voltak a havason, hogy aztán a vándorlegeltetés során a hétfalusi mokányok télire a bărăgani alföldre vagy akár a Duna-deltába is eljussanak. Számos települést is alapítottak Dobrudzsában. Sőt a rossz nyelvek szerint arra volt jó ez az állandó, szoros kapcsolattartás a Regáttal, hogy ha adóösszeírás volt Magyarországon, áthajtották a nyáját Oláhországba, s ha ott volt összeírás, visszahajtották. Adót pedig nem fizettek sehol, nem csoda, hogy nagy kőházakat tudtak építeni akkor, amikor az első világégés után olyan ínség volt a csángók között, hogy egy veder túróért már házat lehetett venni.

A havasok pedig tele voltak esztenákkal és szajvánokkal¹⁷, sajtérlelőkkel, hisz a legjobb túró a havasi fűből lesz.

A juhokat külön csordákba szervezték. Elkülönítve, messzebb voltak a meddők, a berbécsek és a kellánok¹⁸, a kis tavaszi bárányok, s külön legeltették a fejősöket, amelyeket naponta háromszor fejtek.

¹⁷ szajván: juhakol *fn Rom.: saivan* (< Tör. sayvan)

A tejből először vajat készítettek, amelyet olvasztással, kisütéssel tartósítottak. Hogy sárgább és ízletesebb legyen, az olvasztáskor puliszkalisztet és reszelt murkot tettek bele. 60–70 literes pléhhordókban szállították eladni a különböző erdélyi és havasalföldi vendéglőknek, cukrászdáknak.

A tejet nagy üstökben felfőzték, majd beletették az oltót. Az alvadás után nagy tífón¹⁹ vásznakban leszűrték, hagyták, hogy lefolyjon a zër²⁰, a savó. A lefolyt savót még egyszer felfőzték, s megvárták, míg a zsindicéből kiválik az urda. A sűrű, savanyú juhtejet, amelyből a savót eltávolították külön névvel illették, ez volt a kuójszil.

Az oltott túróból vagy tölömiát²¹ készítettek, ha frissen hagyták és sós lében nagy edényekben eltárolták, vagy kiszárították és kás lett belőle.

George Moroianu leírásában derülhet fény a híres hétfalusi kás titkára, amely a só mennyiségében és a gyúrásban rejlik, és természetesen abban, hogy a tejben maradjon egy kis vaj is, így zsíros, lágy és ízletes lesz a túró. A megalvadt tejet pár napig erjedni hagyták, apró darabokra tépték, majd forró vízzel gyúrták órákig a hársfa krintákban²². Ezután ovális vagy kerek pléhformákba nyomkodták, amelyen rajta volt márkajelként a készítő monogramja. A benyomkodott anyagot jól lesózták, szulának nevezett árszerű eszközökkel jól megszurkálták, hogy annyi sót szívjon be, amennyit csak akar. Ezt követően pár napig deszkán szárították, minden nap megforgatták. Ismét sós lébe tették pár napig, majd megint deszkán szárították. Mindezt egy olyan boronából készült nagy helyiségben, amelynek a belső fala bükk- és fenyőágakkal volt kibélelve, hogy a szél jól be tudjon fújni, de a legyek nem tudtak bemenni. Két, három hétig állt itt a kás²³, amíg a külső kérge enyhén megpenészedett.

¹⁸ kellán, kirlán: egyéves bárány *fn Rom.: cârlan* [Áll.]

¹⁹ tífón: gyéren szótt vászon *fn [Ruh.] Rom.: tîfon* (< Ang. tiffany)

²⁰ zër: savó, a sajtyártás mellékterméke *fn [Ét.] Rom.: zer*

²¹ tölömia: túrófajta *fn [Ét.] Rom.: telemea* (< Tör. teleme)

²² krinta: sajtnyomó teknő *fn [Eszk.]*

²³ kaskavál, kás: a havason készült hétfalusi sajt *fn [Ét.] Rom.: cașcaval* (< Tör. kaşkaval)

A májustól Szent Illyés napjáig fejt tejből készítették így a kást, s a nagy korongokat június elejétől kezdték árulni, többnyire előre történő megrendelések alapján úgy, hogy lovakkal, szekerekkel szállították le a Comarnic-i állomásig, s innen tették vonatra.

Útjelző táblák a Vajdán

A mokány csobánok télire hazatértek Hétfaluba, de január első felében sokan felkerekedtek és a Székelyföldön, többnyire Nagy Ajta környékén téli kást csináltak hasonló módszerrel, míg a saját juhaik a nagy román alföldön teleltek. Az 1880-as években Hétfaluban összesen 7–800 ezer juh is volt, igaz ezeknek csak egy töredéke került fel a havasokra.

A törcsváriak hozták be a burdutúró készítését Hétfaluba. A még nyers kást fareszelőkön lereszelték, majd sóval összegyúrták és juh- vagy disznóhólyagokba, néha fenyőkéregből vart hengerekbe töltötték és kiszáritották. Emlékszem, gyermekkoromban, az alszegi evangélikus templom mellett lakó csobán fásszíne tele folt felakasztott, száradó burdukkal, onnan vásároltuk a túrót.

Érdekes volt az őszi juhvágások szertartása is. Szent Mihály napjára hajtották be az öreg juhokat a mezőre, s a halmok környékén szajvánokba tartották őket. Harminc-negyven ember vágta reggeltől napestig több héten keresztül a juhokat. Mindenüket felhasználták. A brassói kereskedők a beleket hegedűhúrok, a szarvakat és körmöket fésűk és gombok készítésére vásárolták fel, a szőrből gyapjú, a bőrből különféle ruházati cikkek lettek. A csángók hatalmas hordókban szekéren szállították el a vért és maradékokat, hogy földjeiket trágyázzák velük. A húst télire sózták be, a nyelveket és a bélszínt felfüstölték. Végül a maradékokat, a faggyút és a csontokat nagy üstökbe rakták és két napig főzték, míg a faggyú teljesen kivált. Ez a szappan- és gyertyagyárasokhoz került alapanyagának.

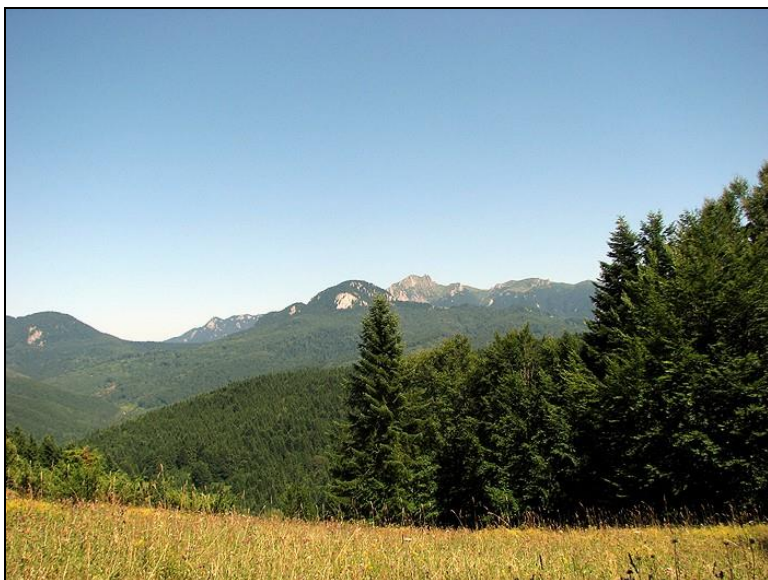
De ezek az idők már rég elteltek, s mi elhagyva az esztenát tovább sétálunk a palájon. Magunk mögött hagyjuk a legelésző lovakat és teheneket, jobb oldalon a Gógás-völgyet, Alsó-hideg-völgyet, bal oldalon pedig a Csorgó-bércet, s enyhe, majd egyre jelentősebb emelkedőn közelítjük meg a Vajda-tetőt. Helyenként fenyőerdőbe lépünk be, s az ösvény mellett, a kiperzselt fűben megjelennek az áfonyabokrok, nagy, sötétkék szemű, édes-savanykás áfonyákkal. Jól esik enni belőlük a tűző napsütésben, melyet alig csillapít a lágy havasi szellő. Alig hallatszik egy-egy madártrilla, az azúrkék égen ülük²⁴ keringenek, s a meleg kövekről menekülve ugrálnak szét a szöcskék, sáskák. Mindenki az árnyékot keresi, csak mi igyekszünk rendületlenül felfele, hisz még 400 m szintkülönbséget kell kimászni lágy, palás talajon. A távolság pedig nem nagy.

A csúcra egy kicsit hátra kell menni a gerincen, s 1480 m-en, hajlottan, rozsdásan tűnik fel az egykori turistaút roncsaként egy útjelző tábla, melyről alig lehet kibetűzni, hogy két óra az út a babarunkai menedékházhoz, a Hideg-völgybe pedig 45 perc alatt lehet lejutni.

Innen már látszik a csúcs táblája. Még 350 m és egy enyhe 40 m-es szintkülönbség választ el a régi geodéziai hálózat faragott terméskövéttől, oldalán a KF (Kataszteri Felmérés) jelzéssel, tetején a nagy X bevesséssel, valamint a mellette álló rozsdás táblától, amely elvesztette a csatát az idő vasfogával, s már alig betűzhető ki valami írásából, egykori pompája átadódott az enyészetnek. Csak Stavros könyvéből tudhat-

²⁴ ülü: héja *fn* [Áll.] {*Accipiter gentilis* Linnaeus}

juk meg, hogy egykor a kék sáv jelzés vezetett erre. Igen, a Vajda-havas csúcsán vagyunk (45,51454° É; 25,79809° K; 1520 m), borókabokrok és áfonyák közepette, a látóhatárt a Csukás sziklacsipkéi, a Tészla- és Dang-havasok uralják, de jól látszik a Nagy-kőhavas, Bucsecs, Királykő is.

A Tészla és Csukás a Vajdáról

Jól esik leheveredni, falni a nagy szemű áfonyából, s eltűnődni, hogy mit érezhetett Hillary, amikor először tűzhette ki hazája zászlóját a Csomolungmára. Minden esetre, egy kis jég jól jönne a tikasztó forróságban.

Ha innen jobbra mennénk, a Szlójer, Urlát, Csóra, s a Kecskelábak érintésével érnénk el a Lovak havasát, majd a Tatrang forrását, melyet azóta is sírva őriz a kővé dermedt Bacsó Anna. Na, de ez a túra testvérek között is kitenne még 20 km-t.

Ha előre tartanánk, közel két óra alatt érnénk le a Babarunkába.

Mi jobbra tértünk, hogy a Vajda élén, a Sötét-völgyek és Szász János mezeje mellett elérjük a Borzost. Utunkat a Csukás ügyeli. Derékig érő

fűben, hatalmas palástfű bokrok, lósóskák és burusztujok²⁵ között ereszkedtünk be egy szép, de elhanyagolt kaszálón, hogy pár száz méter után elérjük az erdőhatárt (45,51564° É; 25,80712° K; 1393 m) és megtaláljuk azt a régi szekérutat, amely ma éppen csak sejteti, hogy nem is olyan régen – 20 éve talán – még megrakott szénásszekerek vittek itt le a havasi kóstot²⁶, s ha jól figyelünk, talán még hallani véljük, amint a lovak patája szikrázva csapódott neki a bükkös köveinek. Sűrű lombhullató erdő, szinte a földig leérő koronákkal. Kidőlt, putrigályos²⁷ fák nehezítik az előrehaladást az amúgy is meredek, helyenként nedves talajon. A nyomvonal pedig alig vehető ki: két évtized alatt mindent benőtt az erdő.

Másfél kilométer után lépünk ki az erdőből, s érkezünk ki a Borzos-ra (45,52643° É; 25,81127° K; 1141 m), erre az eldugott havasi kaszálóra, melynek neve valószínű az állat nevére vezethető vissza, s melyen számtalanszor látogatta meg a medve az itt téllázó²⁸ szénacsinálókat, még az 1980-as években is. Ma már nem kaszálja senki...

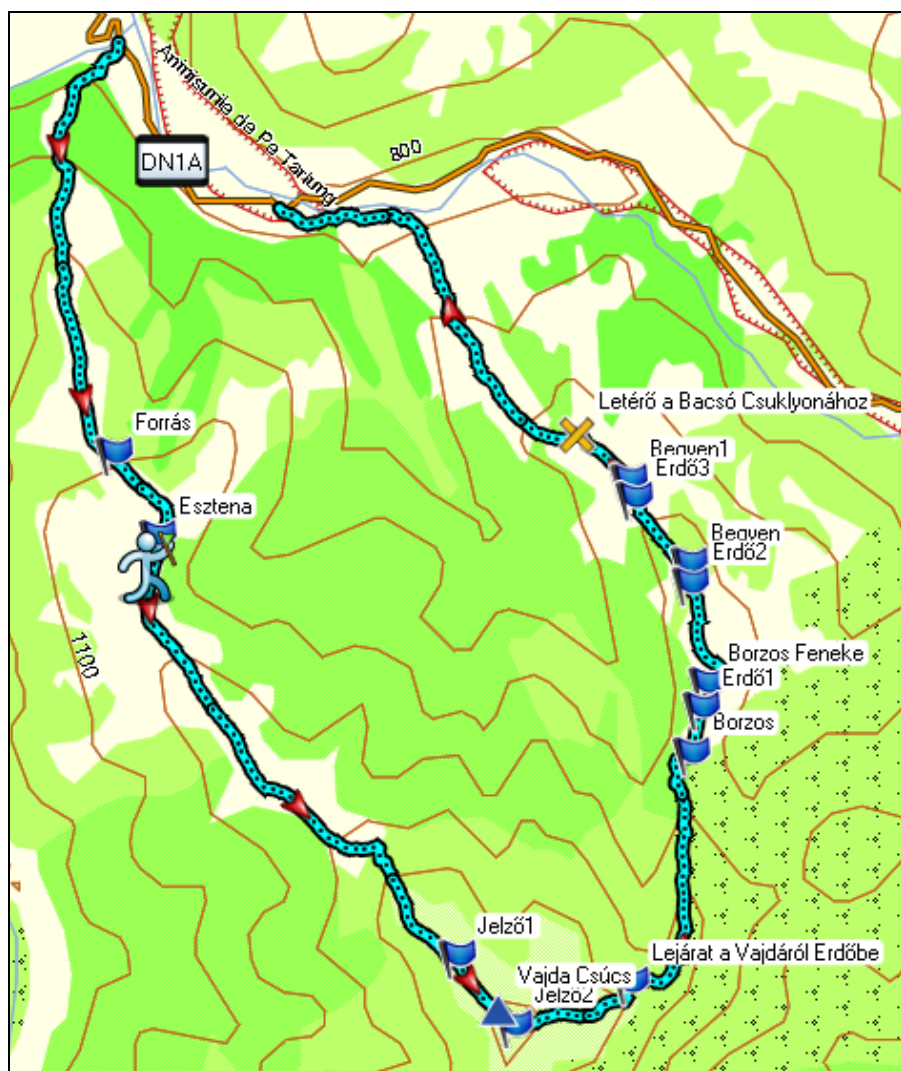
Lassan balra fordulva, egy ki erdősávon átlépve érjük el a Borzos farkát és utunk kezd párhuzamosan haladni az Öregpalájjal, vissza Ósánc felé, s időnként balra feltekintve csodálhatjuk meg még egyszer a Vajdát, s a reggel megtett utat. Fecsketárnicsok között lépkedünk, s a szekérút egyre barátságosabb. Egy-egy kisebb erdősáv kivételével a kaszálók tetején haladunk, az erdő alatt most már végig a Begyebércen (45,53537° É; 25,81113° K; 1149 m). A helynév az egykor itt élő bölények emlékét tartja fent, nemcsak az állatnév hétfalusi csángó és székely nyelvjárási változatában, de a régi román térképeken is a Vîrfu zîmbrului név jelenik meg. A szekérút csodálatosan megőrizte a régi korok hangulatát, már-már egyfajta allúrt is megkövetel. Balra az erdő, jobbra a hatalmas kaszálók, lent, messzebb a Tatrang és az országút sejteti jelenlétét. Helyenként nyírfaligetek várják az erre táncoló sámánokat, s a szekérút mellett nemcsak málna, de vadalma és körtefa is inti, hogy egykoron érett gyümölcsüket megfáradt vándoroknak, verejtékező szekereknek adták.

²⁵ burusztuj: bojtorján *fn* [Növ.] {*Arctium lappa* L.}

²⁶ kóst: széna, sarjú *fn* [Növ.]

²⁷ putrigályos fa: korhadt fa *fr Rom.: putred*

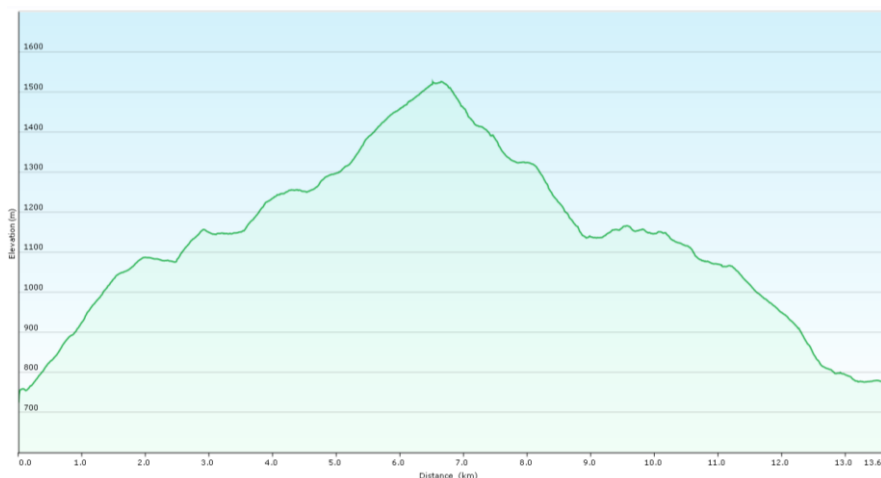
²⁸ téllázik: az erdőn lakik szénacsinálás ideje alatt *ige*

Túránk a térképen

Igen, míg a világ ezek kaszálók voltak, ki tudja megmondani, hogy a hétfalusi csángók előtt hány meg hány nép használta ezeket, hány meg hány lovat, tehenet, s mindenféle jószágot telettek ki az itt levágott, s

a meleg barcasági nap, hús babarunkai szelek által kiszárított fűszálak. Hány meg hány ló vagy ökör vontatta szekér ereszkedett be itt nyaranta telerakva az áldásos szénával. Még a kollektív idején is kaszálták, árendába véve a hétfalusi csángók, vagy az 1980-as évek vége felé a behozott máramarosi román napszámosok, akik családotól jöttek dolgozni, s akik népviseletben, rövid kaszájukkal vágták a rendet a meredek domboldalakon. A világ megváltozott, modernizálódott, s talán húsz éve már, hogy itt minden érintetlen. A fű nő, a szekérút pedig jobban és jobban fog, s már az útszéli nyírfák is elfelejtették a hatalmas kerekek nyikorgását, a láncok és kötelek pozmát²⁹ tartó feszülését, s a vackorból csak a fának nekidörgölődő vaddisznók esznek olykor.

A túra magasságprofilja

Jó kilométer hosszú kaszáló, balra az erdőben, a Begyen völgyében források, melyeket már nem gondoz senki, vizet is alig adnak.

Így érjük el az útkereszteződést (45,54159° É; 25,80343° K; 1065 m), mely jobbra a Bacsó szécsére³⁰ vezet, mely fölött ott őrködik piramisszerűen kimagasodva a Bacsó csukjona³¹. Előre haladunk tovább a

²⁹ pozma: a karóba rakott szénát ezzel fogatták le *fn* [Eszk.]

³⁰ szécs: pusztabérc, erdőn lévő puszta hely, havasi rét *fn* [Föld.]

³¹ csukjon, csukoj²: hegykúp *fn* [Föld.]

Begyen-palájon, a szekérút egyre lejtősebb lesz, s jó két kilométer múlva érjük csak el a Tatrang hídját és a DN1A jelzésű országutat. A táj nem változik közben, balra az erdő, jobbra a nagy, kiterjedt kaszálók – melyekről be lehet látni az összes többi, s melyeken esténként sorra gyúltak fel a tábortüzek, üzenve egymásnak, hogy itt is kaszálunk –, helyenként nyírfaligetek. Ma érintetlen sztyeppék, s összesen 18 km megtétele, 9 órányi járkálás után, csak lent, egy kis erdősáv átlépését követően, közvetlenül a Tatrang mellett találkozunk a vasárnapi „turistákkal”, akik reggeltől napestig képesek a vízparton ülni egy kifeszített kerti széken, vagy leterített pokrócon, a pár lépésnyire parkoló autóból bömböl a zene, s a még füstölgő tűzhelyen sejteni lehet a flekken és a miccs nyomát, melyet sörrel öblítettek le a nagy kártya- vagy tábleparti előtt.

Igen, a kaszálókon ma nem dolgozik senki, mert az autók már benzinnel működnek...

Könyvészet

1. Moroianu, George: *Chipuri din Săcele*. Négyfalu, 1995.
2. Stavros, Aristide: *Munții județului Brașov*. Brassó, 1979.
3. Székely Géza: *A Csukás és a Nagykőhavas között*. In: Brassói Turista, II. évfolyam, Brassó, 1940. június és július, 6. és 7. szám.

TERMÉSZETFOTÓK

Bemutakozik az:
EKE-Brassó

Fotó: Illyés Károly

Fotó: Illyés Károly

Fotó: Illyés Károly

Fotó: Illyés Károly

Fotó: Illyés Károly

Fotó: Illyés Károly

Fotó: Illyés Károly

Hannes Tuch

Az erdő fohásza

Vándor,
ki elhaladsz mellettem, ne emelj rám kezet!
Én vagyok tűzhelyed melege hideg, téli éjszakákon,
én vagyok tornácod barátságos fedele,
amelynek árnyékába menekülsz a tűző nap elől,
és gyümölcsöm oltja szomjúságodat.

Én vagyok a gerenda, amely házat tartja,
én vagyok asztalod lapja,
én vagyok az ágy, amelyben fekszel,
a deszka, amelyből csónakodat építed.

Én vagyok házad ajtaja, bölcsőd fája, koporsód fedele.
Vándor,
ki elmégy mellettem, hallgasd meg a kérésemet:
– Ne bánts!

*Fordította: Fekete István
Hannes Tuch (1906–1986)
német erdész, író és költő
Az erdő sóhaja – Bitte des Waldes (1927)*

Fjodor Tyutcsev

Téli erdő

Tél-boszorkány bonthatatlan
bűbájában, mint mese,
dér-palástban, néma fagyban
áll a fenyves mozdulatlan
csodacsipke-ligete.

Halva tán és mégis élve
túri, szinte álmai
gyönyörétől megigézve,
hogy a hónap már egész be-
fonják piheláncai.

Ha nyugatról, ha keletről
a ferde nap rácikáz,
meg se rezdül – mint ijesztő
üvegtűzvész, gyúl az erdő:
káprázatos fényvarázs!

Fordította: Szabó Lőrinc

Petőfi Sándor

Ki a szabadba!

Ki a szabadba, látni a tavaszt,
Meglátni a természet színpadát!
Az operákban ki gyönyörködik?
Majd hallhat ott kinn kedves operát.
A természetnek pompás színpadán
A primadonna a kis fülemile;
Ki volna, énekesnők! köztetek
Merész: versenyre kelni ővele?

Megannyi páholy mindenik bokor,
Amelyben ülnek ifjú ibolyák,
Miként figyelmes hölgyek... hallgatván
A primadonna csattogó dalát.

És minden hallgat, és minden figyel,
És minden a legforróbb érzelem...
A kősziklák, e vén kritikusok,
Maradnak csak kopáran, hidegen.

Eperjes, 1845. április

Kosztolányi Dezső

A nyár

A nyár az én szerelmem, érte égek,
halálthozó csókjára szomjazom,
erdőket áldozok szilaj tűzének,
bár ajkam is hervadna el azon.

Görnyedve várom télen a szobámba,
a tűz körül álmodva csüggeteg,
lángóceánját képzeletbe látva,
mely semmivé hamvasztja a telet.

S ha lángszerelme sápadt őszbe vénül,
s zöld pártadísze hullong a fejrül,
virrasztom árva, bús menyasszonyom.

Zokogva már hűlő keblére fekszem,
s elsírva ottan legnagyobb szerelmem,
sápadt, aszú haját megcsókolom...

Reményik Sándor

Őszi erdőn hamvadó parázs

Te szép, te szomorú, te tiszta láng!
Most már: avarba hamvadó parázs,
Én nem gyújtottalak,
Én nem oltottalak
Az őszi erdőn úgy gyúltál, magadtól.
Arra jártamban
Megcsapott messziről a meleged,
Tovább mentem,

Nem éleszthettelek.
Most hát elalszol.
Aludj.
Békesség neked.
Takarjon be a diadalmas Ősz,
A csend,
S a nesztelenül hulló levelek.

Giró István
Brassói Természetbarátok

Hány éve lehet, hogy elő- ször jártam a Cenken?

Nem tudom más hogy van vele, de nekem az az érzésem, hogy mintha a tegnap lett volna, de az idő nem vár ránk. Az elmúlt évtizedek alatt a Cenk felületes szemlélő számára nem, vagy csak alig változott, de a valóság az, hogy sok minden változott nem csak a Cenken, de környezetében is, gondolok főleg Brassó városára.

Régi fényképek között turkálva nagyon régi felvételekre bukkan-
tam. Gondolom, hogy az *Encián* olvasói között sokan vannak olyanok,
akik a felvételek eredetijét is látták, de még többen, akik nem.

Bethlen Barlang vendéglő a Cenk csúcsa alatt. A bejárat fölötti háromnyelvű
Isten hozottból következtethetünk arra, hogy az első világháborúnak vége.

Sétautak a Cenken. A sétálók öltözete korhű.

Rakodó-völgy. A Cenk hátsó sétánya.

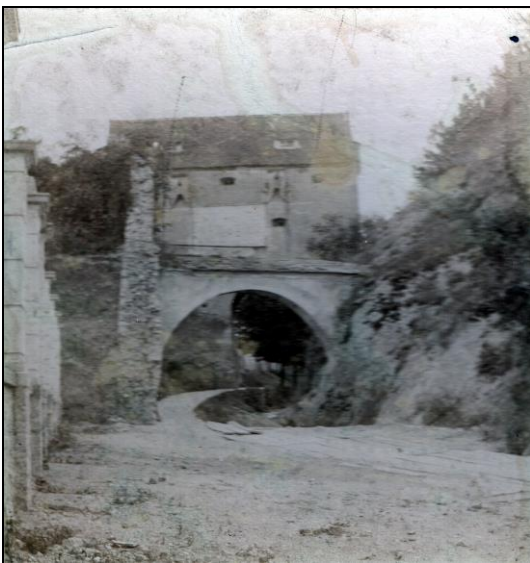
Sétány a Parkban (Promenád).

A Salamon-kő régen is „túracélpont” volt. Busz helyett lovas kocsi szolgálta a „tömegközlekedést”. Előnye, hogy a jármű „kipufogógáza” nem volt benzinszagú.

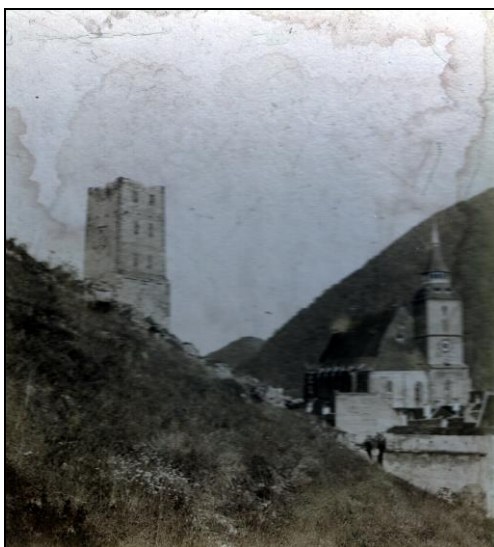
A kocsiról szállt „turisták” „természetjáró” öltözetben. Abban az időben az udvarias turista mondjuk a Hétlétránál akkor volt udvarias, ha túratársnőjét nem tessékelte előre.

A Köszörűpatak partján a R. Kat. Főgimnázium (ma Áprily) kerítése a lebontott várfal helyén.

A Gimnázium épülete mögött a Cenken látható (alig) az akkor még ép Árpád-szobor.

A Cenk Csigahegy felé eső nyúlványa. Előtérben a Fekete-torony és a Fekete-templom.

A Tanács-ház a felújítás előtti hagymakupolás tűzoltó toronnyal.

A Bolgárszegi *Juni*-k. A korabeli felvételeken viseletükről „hiányzik” a trikolor.

Valahol Brassóban. Nem kellett a Garcsin völgyéig menni...

Karácsonyi csendélet ■

A régi Enciánok válogatott írásai
Képek

Az Encián vezetősége

Felső sor, balról jobbra: Bakk Albert vezetőségi tag, Kiss József vezetőségi tag, Birtalan József jegyző, Szabó József pénztáros, János József másodjegyző, Sajgó Tamás vezetőségi tag, Rádai József vezetőségi tag.

Középső sor, balról jobbra: Alesi János vezetőségi tag, Spuderea Gheorghe vezetőségi tag, Ivánka Ferenc alelnök, Tomcsányi Béla elnök, Ördögh Sándor titkár, Popp Cornel vezetőségi tag, Zach Siegfried vezetőségi tag.

Alsó sor, balról jobbra: Kovács Albert vezetőségi tag, Hanke Endre ellenőr, Lepedus István gazda, Tóth Lajos ellenőr, Hinoráni József vezetőségi tag.

1935 – 1937

Felső sor, balról jobbra: Hanke Endre ellenőr, Dresnand Stefi vezetőségi tag, Alesi János vezetőségi tag, Birtalan József jegyző.

Középső sor, balról jobbra: Lepedus István gazda, Tóth Lajos ellenőr, Spuderea Gheorghe vezetőségi tag, János József másodjegyző, Leiber Dénes vezetőségi tag.

Alsó, ülő sor, balról jobbra: Török János vezetőségi tag, Szabó József pénztáros, Hild József alelnök, Tomcsányi Béla elnök, Zach Siegfried titkár, Sajgó Tamás vezetőségi tag, Kiss József vezetőségi tag. ■

Az ENCIÁN vicces oldala

Történetek „brassói” turistákkal

Két brassói turista sétál a Cenken.

Egyszer csak kiugrik eléjük egy medve, és éhes ordítással feléjük indul.

Az egyik kétségbe esik, míg másik gyorsan leveti a bakancsát, elővesz a hátizsákjából egy sportcipőt, és lábbelit cserél.

- Megőrültél? – kiált rá a társa.
- Egy medvét akarsz lehagyni futásban?

Mire a másik:

- Én nem a medvét akarom lehagyni, hanem téged.

•

– Nézd Guszti itt, a Salamon-kőnél ez az a jéghideg forrás, ahol húsz évvel ezelőtt szerelmet vallottál!

- Igen, ahelyett, hogy előbb ittam volna...

•

A nyuszi és a medve mentek az erdőben.

A nyuszi egy tisztáshoz ért, a medve meg a villanszereléshez, de nem nagyon.

•

– Mondja bácsi, miért ilyen soványak ezek a tehenek ezen a dús fűvű legelőn? – kérdezi az állatokat legeltető gazdától a Garcsin völgyében az arra járó turista.

– Hát bizony fiam, komoly oka van annak – feleli az öreg.

– Ugyan mi az, bácsi?

– Amióta eladtam mellőlük a bikát, csak nefelejcset esznek.

•

Pistike hazajön az EKE vándortáborból és lelkesedve meséli, hogy láttak egy kígyót.

– Tudod anyu, teljesen úgy mozgott, mint a Bodri farka, csak nem volt rajta kutya.

•

Az egyik turistaházba betér egy vendég és babgulyást rendel. Nem sokára hozzák is a gőzölgő ételt. A turista jó étvággal hozzálát, ám észreveszi, hogy a ház kutyája mereven bámulja, és minden kanál-megmerítéskor vicsorít és hangosan morog. Végül hívhatja a gondnokot:

– Mondja, miért morog rám állandóan ez a ronda dög?

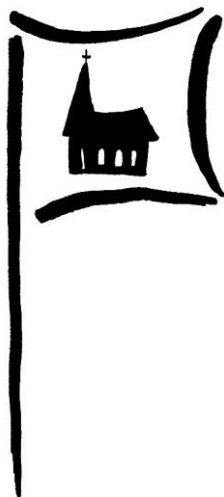
– Gondolom, megismeri a tányérját, amiből minden nap enni kap.

•

Murphy:

- nincs rossz túra, csak bamba útitársak vannak
- túrán mosakodni luxus, túratársat szagolni perverzítés
- ha kinéztük a szőke, kékszemű, jó alakú, csinos, megnyerő modorú túratársat az esti sátorozáshoz, biztos, hogy a kopaszodó, bandzsa, kövér és bűdös-szájú "őse" lesz a mellettünk horkoló
- a jó túratárs olyan képességeket is feltételez rólad, amikről te is csak álmodtál. ez az állapot azonban csak rövid ideig tart.
- eltévedni csak turista tud, a jó túrázó ezt meg is tudja magyarázni.
- a hátizsák legmegbízhatóbb tulajdonsága az, hogy igen nehéz
- az éppen szükséges holmi mindig a zsák legmélyén van
- hátizsákodban a várható veszélyek miatt mindig legyen: balta, gumicsónak, 40 méteres kötél, ejtőernyő, tűzoltó készülék, Révai összes lexikonja, rádió, mozgó tábori pékség, 2 pár evező, horgászfelszerelés... Ha mindezt bepakolod, úgy el sem tudsz indulni, s ezzel kizártál minden rád leselkedő szörnyűséget!
- esőkabát, poncsó mindig van nálunk, kivéve, ha esik
- a méz és lekvár, legfontosabb tulajdonsága a túrán, hogy kifolyik és birtokba veszi a hátizsák beltartalmát... Ha csak egy holmit „választ”, az biztos, hogy a hálózsák lesz
- A legjobb túratárs egy jó bakancs. Ennél már csak kettő hasznosabb, mert az ugrálás fárasztó
- A film mindig akkor foggy ki a gépből: 1) mikor egy békésen golfozó jeti családra bukkanunk; 2) mikor a tábort meglátogatja a magyar államfő; 3) mikor két Nap tűnik fel az égen; 4) mikor nincs nálunk tartalék film.
- Mindig van bőven film a gépben: 1) ha borul a csónak; 2) ha megtaláljuk a babgulyásban; 3) ha a gépet otthon felejtettük.

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Új létrák a Nagy- kőhavason

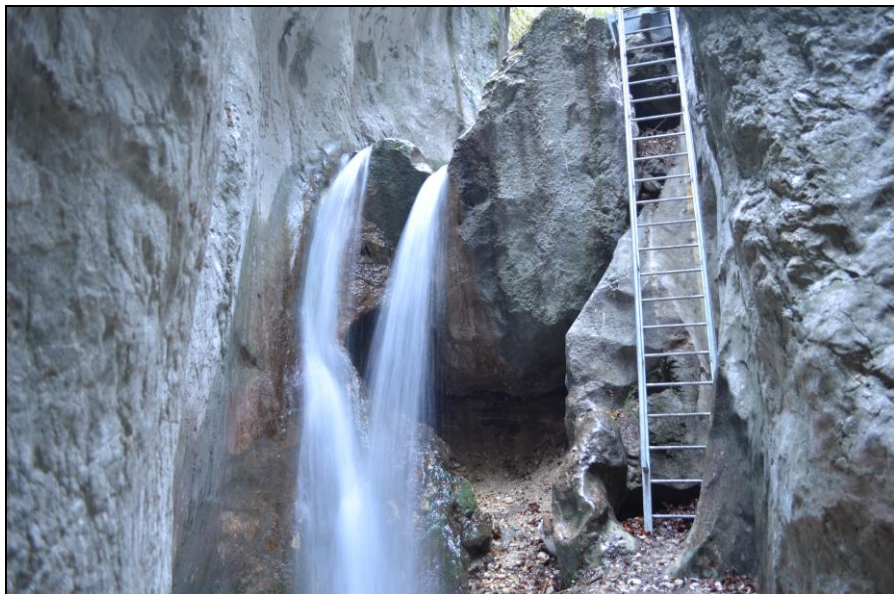
2013. november elsején adták át a rozsdamentes acélból és rácsos hidakból készült Hétlétrákat a Sipoly-patak vágta hatalmas hasadéokban. A munkálatokat Négyfalu Városi Tanácsának megbízásából a Négyfalusi Erdészet végezte.

A Hétlétrák és a Létrás út történetét leginkább Székely Géza, a Brassói Turista Egyesület (BTE) prominens személyisége munkáiból ismerhetjük.

Az 1936-ban Brassóban megjelent A Nagy-kőhavas leírása című könyvében említi, hogy a Létrás út „teljes feltárása a BTE négy tagjának: Prox Alfrédnek, Samhammer Raimundnak és Frigyesnek és Setzer Hubertnek köszönhető, akik 1929. augusztus 3-án és 10-én felülről lefelé nagy nehézségek árán végigmentek rajta, majd Boldizsár Ferenc, Czell András, Ercsei Imre és Kamner Emil bevonásával munkához látva létrákat készítettek és a turisták számára járhatóvá tették.”

Ugyancsak Székely Géza az Erdélyi Turista 1929. december 20-iki számában (Első évf., 3. és 4. szám, Brassó, 1929. dec. 20., 21–24. old.) így ír: „Felvetődik a kérdés, hogy miképp lehetséges az, hogy ezt a hasadékot eddig nem ismerték és nem is járták? Érdeklődéseim alapján a következőket írhatom: A hasadékot nagyon sok erdőlő, sok vadászember és sok turista ismerte. Hisz a közelében, tőle mintegy száz méternyire vezet el az úgynevezett «Vadászösvény», mely a pataknak fen-

nebb említett forrása közelében jön be a völgyi útba. Sokan jártak az első vízesésnél, bámulták, sőt odatámasztott ágas fenyőfákon fel is másztak, de tovább menni aligha tudtak. A tízméteres szakadéknál egész biztosan csődöt mondott minden akarat. Alulról tehát nem tudtak és nem is lehetett felmenni.”

Fotó: Kovács Lehel István

Lehet azonban, hogy a létrák története még régebbi, hisz a fenti cikk így folytatódik: „Őreg csángók állítása szerint valamikor voltak létrák a hasadéokban, de ma még nyomát sem lehet látni ezeknek.”

A tudósítás kitér a hatalmas, önzetlen munkára is, és a Verzár Kálmán gondnok által javasolt köszönetre.

A falétrákat azonban hamar kellett cserélni a nedves környezet és lehulló kövek miatt. Az 1960-as években vaslétrákat szereltek a hasadékba, de a fahidak problémája továbbra is megmaradt. A legutóbbi nagy felújítás 2002-ben történt. Akkor az amerikai USAID program keretén belül nyert pályázat segítségével újítták fel a létrákat, a csapat tagjai Jónás András akkori alpolgármester, Durbălău Ștefan négyfalusi tanácsos, Moglan Mihai vállalkozó; Robu Adrian közigazdász, valamint

Tóth Csaba Lehel vállalkozó, kinek a cégén keresztül bonyolították le a finanszírozást. A hivatalos megnyítót 2002. november 17-én szervezték meg, s idénre lettek ismét használhatatlanok a létrák, ezért döntött úgy a Városi Tanács, hogy acélra cserél le minden elemet, remélve, hogy e nagyszerű látványosság így hosszabb ideig éppen megmaradhat a turisták szolgálatában. A munkálatok összértéke elérte a 300 000 lejt.

•

Az egykori építkezés történetét kövessük végig Székely Géza cikkével:

„A helyzet az idén megváltozott. Augusztus 3-án a Brassói Turista Egyesületnek négy fiatal tagja: Samhammer Raymund és Frigyes, Prox Alfréd és Setzer Hubert nekivágott a menedékháznál kezdődő völgynek és újra felfedezte a hasadékot. Első vasárnap nem sikerült végigmenni, de egy hét múlva kötéllel, fejszével és egyéb kellékekkel felszerelve életükkel játszva végig járták a mély völgyet, leereszkedtek a tízméteres vízesés mellett s kijutottak a Medveszakadék útjára.

Ezután több lelkes turista bevonásával megkezdődött a munka, mely csaknem titokban folyt heteken keresztül, hogy aztán teljesen kész, jelzett, rendbe hozott úttal lepjék meg az egyesületet ép úgy, mint az összes brassói turistákat. Minden vasárnap reggel munkában találta azt a hat derék fiatalembert, akik az út járhatóvá tételét vállalták. A nagyrészt kereskedő és iparos ifjak egész nyaruk pihenő napjait felhasználták a nagy munka elvégzésére. Derékvastagságú fákat vágtak ki a létrák elkészítésére és nagy erőfeszítéssel szállították a zezzugos szakadékokon végig a kellő helyre. Hét nagy létrát készítettek, járhatóvá tették a hasadékot egész hosszában, hidakat építettek, patakot elvezettek, sziklába utat vágtak, utakat feltöltöttek, fákat irtottak és végül pontos jelzéssel látták el az utat a bejárótól egészen a menedékházig. Nagy munka volt s az érdemük annál nagyobb, mivel teljesen önzetlenül, a turistaság iránti lelkesedésből csinálták, amiért az összes turisták háláját érdemlik meg. A lelkes, derék fiatalemberek munkájáról Verzár Kálmán gondnok részletes jelentést tett ez év október 11-iki választmányi gyűlésen s indítványára a gyűlés a nyolc turistának, név szerint Boldizsár Ferencnek, Czell Andrásnak, Ercsei Imrének, Kamner Emil-

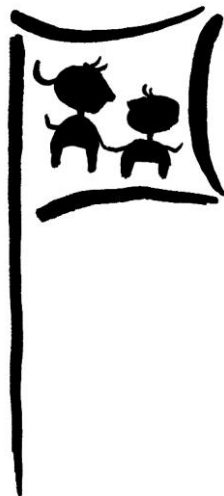
nek, Prox Alfrédnek, Samhammer Raymundnak, Samhammer Frigyesnek és Setzer Hubertnek jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

Egyébként a Brassói Turista Egyesület a jövő tavasztól kezdve gondoskodni fog, hogy ez az erdélyi havasok világában csaknem egyedülálló vízesés-sorozat minél könnyebben és kényelmesebben legyen megközelíthető.

Az új útnak, hasadéknak, völgynek elfogadott neve még nincs. Az építők Hideg-hasadéknak nevezték el. Szóba került még: Pokol-tornáca, Létrás hasadék, Hétvízesés-út, Sipoly-hasadék stb. elnevezés is. Melyik a legkifejezőbb, a legtalálóbb? Nem fontos. Most csak az fontos, hogy a Nagy-kőhavasra új, gyönyörű, vízeséses hasadékon át új út vezet fel, olyan, melyben mindenkinek, aki fogékony a szépségek és természeti érdekességek iránt, öröme és nagy lelki gyönyörűsége telhetik.”

A Hétlétrák 1930-ban, 1950-ben és 1971-ben

Nádudvary Erika

EKE-Brassó – Féléves gyerektúra beszámoló 2013

Amikor Dávid és Gyopár már annyira felnőttek, hogy nem kellett a nyakunkon cipeljük és kicsi lábacskaik biztosan lépkedtek a hepehupás erdei és hegyi ösvényeken, akkor született az ötlet, hogy más gyerekeket is vigyünk kirándulni magunkkal. Grépály István bátorított minket és felajánlotta segítségét, ami nagyon jól fogott, hiszen minden kezdet nehéz.

És így kezdődött el a gyerektúrák sorozata. A gyerekek örvendtek, és mi szülők még inkább. A gyerektúrákból mára már kalandtúrák lettek, hiszen ami minket ért eddig kalandba illő. Szalonnát aggattunk télen az ágakra a madárkáknak, felszereltük az első madárházikót, megismerkedtünk a védett virágokkal, tanulmányoztuk az ebihalakat és egyéb csúszómászókat, a rovarokat és pillangókat, a lárvákat, a mókusokat, bárányokat, szamarakat. Tanulunk tájékozódni az erdőben, a hegyekben, fejlesztjük az időérzékünket és ismerkedünk a turista szabályokkal.

Szilágyi Domokos, Szülőföld című versének szavai csengnek a fülemben ma is: *„A hegyek, akik küldtek,/megtanítottak, szeressem a friss levegőt,/fejem fölött a magasságot,/vigyáznom kell a világra,/hogy bajod ne essék,/s hogy ne feledjék szemünket a színek/s a polifóniát a sárgarigók.”* Ezt próbáljuk továbbadni utódainknak, azzal a lelkölettel, amivel elődeinktől kaptuk.

Gyerektúrák szülőkkel:

I. 2013.01.20 Brassó, Star áruház – Cenk-nyereg – Stechil-tisztás – Pap kútja – Star áruház

Fotó: Nádudvary Örs

II. 2013.02.03 Bolnok – Bolnok menedékház – Bolnok-csúcs

Fotó: Nádudvary Örs

**III. 2013.02.17 Malomdombok – Családi út – Kilátó – az első má-
dárházikó felszerelése –Medve-szakadék – Malomdombok**

Fotó: Mátyás Ottó

**IV. 2013.04.14 Brassó – Barcaszentpéter – Lempes természeti re-
zervátum – Vár-csúcs**

Fotó: Nádudvary Erika

V. 2013.04.28 Brassó, Spreng Temető – Alsó Pojána

Fotó: Mátyás Ottó

**VI. 2013.04.12. Deresztye – Predeál – Dihám menedékház –
Predeál – Brassó**

Fotó: Mátyás Ottó

VII. 2013.05.27. Malomdombok – Sipoly-völgy – Nagy-kőhavas

Fotó: Nádudvary Erika

VIII. 2013.06.16. Garcsin völgye – Száraz-völgy – Írott-kő – Nagy-kőhavas tető (1840 m) – Csúrkő-tisztás – Nagykő menedékház – Családi-út – Malomdombok

Fotó: Nádudvary Erika

Túraszervezők: Nádudvary Örs, Grépály István, Nádudvary Erika.

Túravezetők: Nádudvary Örs, Nádudvary Erika, Nádudvary Dávid, Nádudvary Gyopár. ■

Hanke Rezső

Csütörtöki sétálók a Cenk alatt

A születés

Kevesen vagy talán senki nem tudja, hogy minek köszönhetjük a csütörtöki sétát. A válasz egyszerű: kutyasétáltatásnak. Ugyanis Nádudvary György barátunk, nyolc évi kutyasétáltatás után, amikor az angol szetter kutyájával, Beával, a Cenk felső sétányán járt, a következőket tapasztalta: idézem sorait az Encián folyóiratból: „Nap mint nap tapasztalom, milyen Isten adta ajándék ez a brassói embernek, a gyönyörű környezettel, kitűnő levegővel, forrás vízzel, madarakkal, mókusokkal. Ennek ellenére meglepett, milyen kevés sétálóval találkozom. Arra gondoltam, rendszeresíteni kellene a Cenk alatti sétákat.” Mindezeket elmondta a brassói EKE vezetőinek, akik jónak találták az ötletet és megbízták annak gyakorlatba ültetésével. Innen kezdve tevékenykedünk az EKE égisze alatt. Az első séta 2010. június 24-re volt meghirdetve, egy csütörtöki napra. Azon hárman vettek részt, esett az eső. Időközben szaporodott a résztvevők száma, de jött a tél, ami alaposan megrostálta a sétálókat, olyannyira, hogy több esetben egyedül kószáltam.

A metamorfózis

Az első séták programja valahogy így nézett ki: találkozás a pavilonknál, ismerkedés az új sétálókkal és következett a Nádudvary György által használt vezényszó, hogy „jöjjünk indulatba!”, vagyis induljunk a

sétára. Az egy óra leteltével elbúcsúztunk egymástól a viszontlátás reményében. Már ekkor elkezdett foglalkoztatni, hogyan lehetne a sétákat vonzóbbá, érdekesebbé és szórakoztatóbbá tenni. Az első próbálkozásom abban állt, hogy 45 fajta madár színes képét hoztam és minden sétáló kiválasztotta a kedvencét. A legtöbbünknek a szécinke tetszett. A sikeren fellelkesülve kezembe akadt Reményik Sándor *Szemeimet a hegyekre emelem* című 12 versből álló ciklusa, amelyekre a brasói hegyek ihlették, amikor 1936-ban bebarangolta. Ezeket sorra ismertettem a sétákon, majd következtek a beszámolók számos történelmi évfordulóról, az 1848–49-es Szabadságharcról, az 1956-os forradalomról, az aradi 13 vértanúról. Sipos Lajos tanárnak köszönhetően jeles személyiségekre emlékeztünk, Ady Endrére, Orbán Balázusra, Liszt Ferencre, Gidófalvi Jancsó Pálra, Czinka Pannára, Áprily Lajosra, Leiter Artúrra, Idős Halász Gyulára, Apáthy Gézára stb. Mátyás Béla saját szerzeményét, *Zajzoni Rab István szülőfaluja* és a *Tatrang vize eredete* című két versét olvasta fel. Jenei István szegedi költő barátunk is verselt nekünk, ismertette *Séta a Cenk alatt* című szerzeményét. Megszerveztük verseskötetének, a *Kísérleti repülésnek* a bemutatóját az Áprily Lajos Főgimnáziumban. Egy példányt a csütörtöki sétálóknak ajándékozott, amely, javaslatomra, kézről-kézre jár.

A legtermékenyebbnek Sipos Lajos barátunk bizonyult, számtalan szép verssel ajándékozott meg: *Csütörtöki séta*, *Szavaid bennünk élnek*, *Köszönet hajdani iskolámnak*, *A hű turista örökké fiatal*, *A csodád még várjuk*, *Ünnepelnek velünk* stb. Itt kell megemlítenem Szakács Tibort, aki többször is szép verset szavalt, könyv nélkül. Emlékezetesen, derűt fakasztva adta elő Arany János *Poloska* című versét.

Időközben sokan felajánlottak könyveket, folyóiratokat, CD-ket sorolásra. A legtöbbet a következők ajándékozták: Lukács Ernő, Ambrus Attila, Navratil Jolán, Orosz József, Orbán Ida, Orbán Zoltán, András Katalin, András László, Jenei István, Bálint Ferenc, Székely György, Cenk Alapítvány, Rácz Erzsébet, Bölöni János, Krajnik Nagy Károly, Víg Ágnes, Nádudvary Mária, Glatz Ágoston.

A séták végeztével betértünk a Cenk alatti cukrászda kerthelyiségébe ahol üdítőital, feketekávé, fagyalt vagy sör fogyasztása közben tereferéltünk és viccelődtünk, néha nótázásra is sor került. Mikor már összerázódtunk, vagyis közelebb kerültünk egymáshoz, kialakult egy viccmondó hármas: Bőjte Imre, ő volt a viccmester, Nádudvary György

és Juhász Miklós. Amikor Juhász Miklós kezdett viccet mondani körül néztem, hogy van-e köztünk 18 éven aluli személy, mivel az ő specialitása a pikáns vicc.

Rendszeresen részt vettünk a Reménység Házban, az Evangélikus-Lutheránus Egyházközség, az Unitárus Egyház, az Áprily Lajos Főgimnázium dísztermében rendezett előadásokon, könyvbemutatókon, tárlatokon, az Apáczai Csere János Közművelődési Egyesület által rendezett sokadalmakon, nyugdíjas klubokon, a Bartalis János szavalóversenyen.

A Székelyek Nagy Menetelésén is jelen voltunk tizennégyen, a kilencvenedik évét taposó Vass Ferenc korelnökünkkel az élen. Szeptemberi sétánk egyikén jól esett a füstölt csülök szárazbab körítéssel az Október-Fest óriási sátrában. A Paprika üzlet egyéves évfordulóján megkóstoltuk az udvaron főzött finom gulyást. Nem hiányoztunk a Brassói Lapok turistáinak ezredik kirándulásáról sem.

Nagyon jó a kapcsolatunk a Cenk Alapítvánnyal. Sipos Márton, az alapítvány kirándulás szervezője gyakran jön sétánkra, ismertette a megrendezendő kirándulásokat. Többen vettünk részt egy sikeres erdélyi körúton, megcsodálhattuk a Buzău mellet levő iszapvulkánokat is.

Nádudvary György kezdeményezésére februártól beiktattunk hétfőre egy uszodai napot, ahol szaunázunk is.

Születés és névnapokat is ünnepelünk. Emlékezetes marad Vass Ferenc és Lukács Ernő köszöntése a Zene Fakultás diákjai hangversenye keretében, amelyre dr. Hanke Katalin zenetanárnő hívott meg, júniusban és decemberben. Zongora kísérettel éltethettük mindkettőt születésnapjukon. Mind a két alkalommal olyan sokan voltunk a hangversenyen, hogy pótszékekre volt szükség. Hangulatosak a séták utáni pihenők, főleg nyaranta a Bástyá kerthelyiségben, ahol gyakran nótáztunk Kósa Gyula szájharmonika kíséretével. A hetedik osztályos Páll Annamari fuvola játékanak is nagyon örvendtünk.

Hírünk a nagyvilágban

Sipos Levente Budapestről érkezett és velünk sétált, édesapjával, Sipos Lajossal. Orbán Károly, egykori osztálytársam, Németországból jött a Cenk alá. Kósa Sándor Kanadából látogatott haza és testvére, Kósa Gyula, elhozta sétánkra. Orosz József minden évben meglátogat az Egyesült Államokból jövet. Jenei István, szegedi költő barátunk, évente

többször jön Négyfaluba, ilyenkor négy autóbust vált, hogy velünk sétálhasson. Ezért a teljesítményéért ingázó költőnek neveztem. A nekem dedikált verskötetében a cenki séták krónikásának titulált, amire én nagyon büszke vagyok. Olyannyira kedveli a sétákat, hogy hazamenve elmesélte szegedi barátainak, Kalmár Márton és Fritz Mihály szobrászművészeknek, valamint Szabó Géza ötvös mesternek is, akik ajándék érmekeket küldtek.

Először rendeztük meg a cenki sétálók zenés évzáróját a Szent Imre Ifjúsági Házban, ahol a közel száz résztvevő jól szórakozott, sok tombola tárgy került gazdára. Mannai Tibor baráti alapon szolgáltatta a zenét, köszönet érte.

Egy kis statisztika

Szépen gyarapodunk. Míg 2012-ben 142 személy volt a névsorban, addig 2013-ban számuk 236-ra nőtt. 2012-ben az összes sétákon 928-an vettek részt, 2013-ban ez a mutató majdnem megduplázódott, 1842-re duzzadt. 2012-ben én sétáltam a legtöbbször, 49-szer, második volt Kelemen Miklós 45, míg harmadik Nagy Endre 40 részvétellel. 2013-ban leszorultam a harmadik helyre. Megelőzött Nagy Endre és felesége Nagy Edit, akik 52, illetve 51 alkalommal sétáltak, míg jómagam 50-en voltam jelen. 2013. július 25-én és szeptember 5-én egyformán nyolccal nőtt az újonnan jött sétálók száma, ez a csúcs. Eddig a legtöbben 2013. szeptember 5-én voltunk, hatvankettőnknek csicsergtek a madarak a cenki sétányokon.

Szeretettel emlékezünk elhunyt kedves barátainkra. Vass Anna Judit, Blága Tibor, Dombai István, Tóth László és Magyar Árpád égi sétányokon sétál.

Meg kell köszönnjük a Brassói Lapok és a Brassai Magyar Adás önzetlen támogatását, tevékenységünk állandó népszerűsítését.

Szeretettel várjuk a cenki sétákra az újabb jelentkezőket is.

EKE-Brassó

Turista téltemetés

Zsúfolásig megtöltöttük szombaton a Pünkösdi rózsza menedékházat a Garcsin völgyében, huszonhatan farsangoltunk, temettük a telet a Nagy-kőhavas lábánál. Sepsiszentgyörgyről és Kézdivásárhelyről is érkeztek turista barátaink.

Délelőtt a Rencére kirándultunk. A tél napsütéses, enyhe arcát mutatta. A mély hóban medvenyomokra bukkantunk. Csoportunktól nem messze csörtetett el a mackó, mintha jelezni akarta volna: közeleg a tavasz, kint maradtam.

Fotó: Illyés Károly

Délután, visszaérkezve, télűző maskarákat készítettünk természetes anyagokból. A dizájnrá, azaz a kulcsínre, arculatra Szász Ágitól és

Blénesi Editkétől lehetett tanácsot kérni. Este az udvaron mindenféle finom falatot sütöttünk, így az ifjú Szász Zoli kitűnő gépzenéjére erőnlétünk, táncoló kedvünk a késő éjszakába nyúlt.

Fotó: Kovács Lehel István

Reggel, Nádudvary Gyuri és Soós Gabi énekszóval ébresztgette a későn kelőket. Délelőtt, ragyogó téli napsütésben került sor a maskarák felvonulására és a közös fényképezésre. Blénesi Edith és Soós Gábor vezetésével kitömtük a telet jelképező szalmabábut, s nagy sípolással, csengetéssel, dobolással, énekléssel elégettük. Többen segítettek Szász Áginak és Vajda Péternek a finom farsangi fánk elkészítésénél. Ebédre jóízűen fogyasztottuk a házigazda Balázs Mihály ízletes kolbászos, csirkehúsos szemes fuszulykás főztjét. Szívélyes vendéglátását EKE diplomával jutalmaztuk.

Felejthetetlen szép élményekkel gazdagodva köszöntünk el egymástól, a közeli viszontlátás reményében.

Nádudvary György

Télen-nyáron EKE

Az Erdélyi Kárpát Egyesület Brassói-Négyfalusi Osztályának 1991-beli újraélesztésével megvalósultak a szervezett közös kirándulások, túrák. A számomra legemlékezetesebbekbe szeretném beavatni a kedves olvasót.

Székhelyünk, az újraalakulás után Bácsfaluban, Nagy Béla nyugdíjas tanár elnökünk lakásán volt. A kirándulásokat legtöbbször ő kezdeményezte, nem volt még mobil, fix telefonon értesítettük egymást. Egy alkalommal, a kilencvenes évek elején, Négyfalu térségében túráztunk, amikor még a Tatárhányás épségben létezett. Kellemes meglepetésemre Binder Pál meghívására velünk tartott Janitsek Jenő. Kedvenc tanárom, az egykori kolozsvári Bolyai Tudományegyetemről, nyugdíjazása után helynévkutatással foglalkozott, akkor éppen Apáca községből érkezett. Élményszámba ment a két kiváló tudós társasága.

Felejtethetetlenül szép élmény marad számomra az EKE IV. Országos Vándortábora, amelyet mi rendeztünk a Tömös patak partján, a Malomdomboknál, 1995. július 27–30 között. Az Erdélyi Gyopár 1995/5-ös száma így számolt be az eseményről: „Kellemes idő, gyönyörű környezet, jól átgondolt, pontosan betartott program, nagyszámú résztvevő. Ennyivel lehetne röviden jellemezni az EKE idei, Alsótömösön megrendezett, IV. Vándortáborát. Az Osztály fiatal elnöke, Kovács Attila és legfőbb segítőtársai: Antal Péter Lehel, Bartos Király Csilla, Kovács Károly és Tóth Károly ügyesen oldották meg a szervezéssel járó ezernyi problémát. Természetesen úgy az előkészületek során, mint a táborozás egész ideje alatt komoly részt vállaltak magukra az osztály vezetőségének tapasztaltabb tagjai is. Papp Anna kedvessége, mindenre kiterjedő figyelme, Nádudvary György fáradhatatlansága, közvetlensége, humora nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a táborban töltött pár nap mindannyiunk számára kellemes, maradandó élmény legyen. Felemelő pillanat volt a Kolozsvári EKE Osztály ajándéka, a

Máthé Gyula országos alelnök, szobrászművész alkotásának, egy kis harangocskának a felszentelése. Ezentúl e harangocska hangja gyűjti majd össze a Vándortáborok résztvevőit, indítja túráikat, hirdeti együvértartozásunkat. Külön figyelmet érdemeltek a kitűnő turista, szervező és nagyszerű fotós, a néhai Lehmann Károly gyönyörű felvételei.”

A kiállításra a csodás fotókat Lehmann bácsi menyétől, Pialoga Ilkától hoztuk el Papp Anikóval és állítottuk ki a hatalmas sátorban. A szombat esti tábortűzre így emlékszik a krónikás: „A hatalmas farakáson pillanatok alatt felfutott a láng, a tábor lakói először szótlanul figyelték a nagyszerű látványt. De rövidesen felcsendült az első nóta, utána a második, harmadik. Örömmel nyugtáztuk, hogy milyen sok szép éneket – főleg népdalt – tudunk és tudják a fiatalabbak is. Nádudvary Gyuri új oldaláról mutatkozott be: játék-, kar- és táncmester, szükség esetén előénekes. A kitűnő hangulat és jókedv feledtette a két élményekben gazdag nap fáradalmait, s bizony jóval éjjél után járt az idő, mire az utolsó jókedvű csoport is elhagyta a már alig parázsló tábortűzet. Jólsikerült, élménygazdag volt az idei vándortábor. Örvendetes, hogy az előző táborokhoz viszonyítva több volt a fiatal résztvevő. Így biztosítottnak látszik az EKE-szellem továbbvitele, mert aki velünk hallgatta a Létrák alatt alázuhanó víz robaját, vagy a csúcsról gyönyörködött a Csukás konglomerát csoda-világában, biztos, hogy egész életében a Természetet szerető és tisztelő ember lesz.”

Igaz lett az állítás. Lezajlott sikeresen a huszonkettedik vándortábor is, ezer fölé nőtt a résztvevők száma rengeteg fiatallal, de azóta is minden táborban kérdezik, hogy a brassóiakra mikor kerül már ismét sor? Meg kell még jegyezzem, hogy a mi vándortáborunkban az EKE Országos Vezetőtanácsa kiváló turista oklevelet adományozott Bedő Ernőnek, Szentner Józsefnek, Jezsek Kálmánnak, Orosz Józsefnek és Wotsch Ferencnek.

Az említett kiváló turistákkal sok élménydús kiránduláson voltunk együtt.

Bedő Ernő egyszer a derestyei sörgyárral szemben levő hegyre vezetett. Megmutatta, hol álltak a német légvédelmi ágyúk Brassó bombázásakor. Családi házukat bombatalálat rombolta le, szüleit vesztette el.

Kalandos történet a Wotsch Feri bátyánké, aki a brassói hegymászók egyik legkiválóbbja, a legendás Lehmann Károly turistatársa volt. Ragyogó nyári időben, egy szombati napon, Feri bácsival együtt népes csoporttal jutottunk fel a Nagy-kőhavas csúcsára. Sokáig napoztunk, s az induláskor Feri bácsi nem volt sehol. Sokáig nem várhattunk, Felső-Tömösre mentünk, az esti vonatot kellett elérnünk. Megnyugtattam a társaságot, Feri bácsit nem kell féltetni, úgy ismeri a Nagy-kőhavast mint a tenyerét, biztosan lement a Családi úton. Este tízkor izgatottan telefonált Feri bácsi leánytestvére, bátyja még nem érkezett haza. Abban az időben még nem volt maroktelefon, nem lehetett a hegyimentőket értesíteni. Megígértem, reggel keresésére indulunk. Másnapra keresztény-havasi túrára indultunk volna a Postarétről. Molnár Zoltán, egykori kiváló turista barátunk, azonnal vállalkozott, hogy velem jön a Nagy-kőhavasra. Közösén tervezgettük, a pásztoroktól fogunk érdeklődni. A Malomdomboktól csak keveset kellett menjünk, legnagyobb örömünkre Feri bátyánk jött velünk szembe, rövidnadrágosan, az egyik sípcsontja zsebkendővel volt bekötve. Kiderült, úgy gondolta, a Családi úton megyünk haza és lejjebb várta a társaságot, amíg rá nem sötétedett. Akkor egy fa tövében a feje alá tette a hátizsákját és ott aludt. A nagy melege tekintettel rövidnadrágban indult hazulról, így alaposan csípték a cseszlék – ahogy mondta, ezért volt zsebkendője a sípcsontján.

Szentner József, Szepi bácsi, közkedvelt volt csapatunkban. Kedvenc kiránduló helye a Bálvány-kő volt, többször is vezetett oda túrát. Kedvenc fája a Bolnokon még most is megtalálható. Emlékezetes marad a Vargyasi szorosba tett kétnapos kirándulásunk. Az Orbán Balázs barlangot Dénes István, a fiatalon eltávozott kiváló barlangász mutatta be számunkra. Másnap délelőtt kiskapus focit is játszottunk. Szepi bácsi gölt rúgott, úgy örült, mint egy kisgyerek. Számos munkatúrán vett részt a nagy-kőhavas menedékház építésénél. Egy alkalommal deszkákat kellett vállon felvigyünk. Közeljárt már a kilencvenhez, próbáltuk lebeszélni a segítsérről. Lábára mutatott mondván, jók még a makarónik és nem tágított. Brassó-Pojanán, az Ugrósáncnál, számos hétvégét töltöttünk szízzel, Szepi bácsi itt is csillogtatta tudását.

A Nagy-kőhavas lábánál levő Hétlétrákhhoz mindig szívesen kirándulok. Öröömre most is ott áll épségben az a menedék kunyhó, amelyet 1995 októberében állítottunk fel, a sziklahasadék bejáratától

nem messze, az egykori faházikó helyén, melyet vandál kezek szétszedtek és elégettek. Erről az Erdélyi Kárpát Egyesület *Múlt és Jelen* című 1996-ban kiadott évkönyve így számol be: „Az ezermesterek: Kovács Attila, Antal Péter Lehel, Tóth Károly és Kapitán Csaba voltak, ők végezték a munka dandárját. Jelentősen besegítettek az alkatrészek felszállításába, a felállítási munkálatokba, a betonozásba és festésbe: Borcsa Árpád, Kovács Károly, Székely Pajor Mária [két napon át], valamint Bedő Ernő, Molnár Csaba, Koszta Zoltán, Koszta Csaba, Víg Árpád András, Szász Varga Szörény, Csáki Anikó, Köpe Krisztina, Bálint Csaba, Nádudvary György és Nádudvary Örs [egy/egy nap]. Kocsis Balázs saját traktorjával ingyen szállította fel a nehéz fémalkatrészeket a Sipoly völgyén. Sikerült 800 méterre megközelítenie a Hétlétrákat, ezzel jelentősen megkönnyítette a darabok kézzel való további felszállítását.”

1996 január közepén jelentős eseményre került sor. Mi, brassói ekések is vállaltuk, hogy segítjük a magyarországi turisták által szervezett Kárpát-koszorú expedíciót, a Mályi József által vezetett négytagú csapatot, amikor a térségünkbe érkeznek. Ők a nemzetközi közvélemény figyelmét kívánták felhívni a Kárpátok páratlan szépségére. Az útvonal, Dunától Dunáig, Orsovától a szlovákiai Dévényig, a Kárpátok vízválasztó gerincén, 2500 kilométer volt. 1995. december 1-én indultak el Orsováról. Szombati napon, 1996. január 13-án, telefonon értesítést kaptam, hogy várjuk másnap a Királykőnél, a Lombos-mezőn (Plaiul Foii) a csapatot, mert érkeznek a Fogarasi-havasokról. Kiss Csaba barátommal kimentünk vasárnap, de nem érkeztek meg. Este Magyar Gábor telefonált, hogy a csapat egynapos késéssel megérkezik. A Fogarasi-havasok végén nem volt térképük, tévedésből átmentek az argeși részre. A kiváló budapesti barlangász kellett gondoskodjon az expedíció élelmiszerrrel való ellátásáról, pótlásáról a betervezett helyeken. Gabi hétfőn reggel kisbusszal megérkezett. Az élelmiszereket elraktároztuk a pincénkbe és a Lombos-mezőre mentünk. Józsiék még nem érkeztek meg, elindultunk eléjük a völgyön. Szép, napos, havas téli idő volt, mínusz tíz fokkal. Mintegy kétórai járásra jöttek velünk szembe, mosolyogva, napbarnítottan. Nagy volt az öröm. Nálunk szállásoltuk el a társaságot. Amikor a szobában lehúzták bakancsaikat olyan tömény lábszag ütötte meg az orrom, amelyet életemben nem éreztem pedig sokat laktam internátusban. Kinyitottam az ablakot, erre közölték, míg nem zuhanyoznak addig hiábavaló az erőlködésem, kilenc na-

pig le sem került lábukról a bakancs a Fogarasi-havasok főgerincén. Zakariás Antal a Bucsecsig, Kovács Attila, a Négyfalusi EKE elnöke pedig a Csukásig kísérte a csapatot. A Csukás felé haladva a derékig érő hóban és az óriási ködben hadgyakorlat nehezítette a csapat útját. Vi-gyázni kellett, hogy a becsapódó lövedékek ne találják el az expedíció tagjait. Meg kell jegyezzem, hogy a négy fős csapatból a sok megpróbál-tatás miatt csak Mályi József tudta teljesíteni a kitűzött távot és ért el Dévényig 2006. május 1-én.

Mályi József 2004-ben is megszervezte a Kárpát-Koszorú Expedí-ciót, Vámos Lászlóval, a Magyarországi Kárpát Egyesület akkori alelnö-kével közösen, de ezúttal tavaszi-nyári időszakban. Így a kedvezőbb körülmények lehetővé tették, hogy menetközben többen csatlakozhas-sanak hosszabb-rövidebb időre a hattagú alapcsapathoz, mely a gerin-cet járta. Az indulás ezúttal is Orsováról történt 2004. május 1-én. Tér-ségünkbe május 24-én érkeztek, ismét segítettük őket. Erről a 2500 kilométer a *Kárpátok főgerincén* című nagyméretű könyv sorait idézem a következőkben. „Brassóban Nádudvary György, Soós Gábor és Zaka-riás Antal vártak ránk. Náluk szálltunk meg aznap este. Zakariás Antal-nak már nem jutott szállóvendég, ezért ő az egész csapatot töltött ká-posztára hívta meg vacsorára. Nagyon jól esett ez a vendégszeretet és az a kedvesség, amivel vendéglátóink fogadtak bennünket. Otthon, Ma-gyarországon nem értik, hogy miért kell a Kárpátok főgerincét végig-járnunk, és ez az értetlenség bizony az expedíció hazai támogatottsá-gában is megmutatkozik. Itt Erdélyben szállást és kosztot adnak, és a ruháinkat is kimosták. Szombaton a brassói EKE-sek hétfélig túrájukat a mi tiszteletünkre a Nagy-kőhavasra tették. A Hétlétrán keresztül fel-mentünk az újonnan átadott menedékházig, ahol a ház építésében oroszánrészt vállaló Kovács Attilát munka közben találtuk. A brassói-akkal eltöltött közös túranap minden résztvevő számára emlékezetes maradt. Zakariás Antal, a rutinos hegyivezető a következő ötnapos utunkra is elkísért. Brassóban a vasútállomáson elbúcsúztunk szállás-adóinktól, Nádudvary Györgytől és Soós Gábortól, akiknek nem tudjuk eléggé megköszönni segítségüket.”

A sikeres expedíció után az alapcsapat tagjai ingyenes vetítési körutat tettek Erdélyben, hálájuk jeléül. A vetítési körút Brassóban zá-rult, s ebből az alkalomból az Áprily Lajos Főgimnáziumban kétnapos turista találkozóra került sor, 2005. január 22–23-án, mely közös ki-

rándulással zárult, a Bolnokon, mély hóban. A Magyarországi Kárpát Egyesület hivatalos lapja, a Kárpáti Lapok 2005. februári 2-es számában Nagy Péter szerkesztő így számolt be az eseményről: „A képriport nem adja vissza a meleg fogadtatást, a baráti szeretetet csak a száraz tényeket. A találkozót a Brassai Társaság, az EKE brassói szakosztálya szervezte. Az Áprily Lajos Főgimnázium dísztermében kb. 140 jó magyar ember volt kíváncsi a Kárpátok bérceit és a résztvevők erőfeszítéseit bemutató vetítésre. Az ünnepségen az alapcsapat tagjait: Mályi Józsefet, Vámos Lászlót, Ratiu Krisztiánt, Mocsári Lászlót, Csima Mihályt és Polgár Lajost az EKE helyi osztálya díszoklevéllel tüntette ki. A sikeres diabemutatót batyus-bál követte. Az otthonról hozott finom falatok és italok mellett a baráti kapcsolatok elmélyítésére, újabb ismeretségek szerzésére is volt lehetőség. A táncmulatsághoz a talpalávalót Péter és a Kreatív pop-dance együttes szolgáltatta. Dicséretükre legyen mondván, keveset pihentek, sokat zenéltek és csupa magyar számokat adtak elő. Külön öröm volt hallani a Kárpátos mozgalom számára írott dalt, amelynek címe *Végig a Kárpátok bércein*. Talán e dalnak is része van abban, hogy a Kárpát-Koszorú Nemzetközi Túramozgalom a bejárt szakaszok megismétlésével és újabbak bevonásával tovább folytatódik. Hat társam nevében ezúton köszönöm meg vendéglátóink Nádudvary György és kedves felesége, Marika önzetlen segítségét és szeretetét, amivel brassói tartózkodásunk idején bőven elhalmoztak. A hűséges Bea kutyának pedig egy buksi simogatást küldünk.”

Szívesen emlékszem egy nyári szombatra, amikor Zakariás Tóni vezetésével Felső-Moecsről jutottunk fel az Omu-csúcsra, majd a Szarvas-völgyön jutottunk le Busteni-be. Egy másik turistát próbáló túrán a Jepi-völgyön kapaszkodtunk fel a Caraiman menedékházig, enyhe novemberi napon. Innen folytattuk utunkat a Piatra Arsara majd a 2000 méteres csúcson át Sinaia-ra. Csodáltam Szepi bácsi erőnlétét és Bardócz Sándor kitartását, aki akkor árulta el, hogy nemrég komoly operáción esett át. A sinaiai állomásra érkezve jóformán nem volt erőm összeesni.

Örömömre szolgál, hogy az utóbbi időben egyre jobban erősödtek baráti kapcsolataink az anyaországi turista egyesületekkel, újabb barátságok kötődtek. Mindig élményszerűek a már hagyományos sítáborok a Madarasi-Hargitán a Magyarországi Kárpát Egyesület tagjaival, valamint a Pestkörnyéki Kárpát Egyesület turistáival a kölcsönös

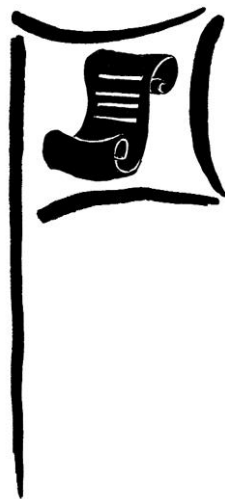
találkozó. Brassó és környéke szépségét megismertettük 2012 nyarán az abonyi turistákkal, akiket a Nagy-kőhavasra kísérttem el. Az egyik jóerőben levő fiatal le-lemaradozott a csoporttól, az idősebbek tartották a lépést. Kiderült, geoládákat keres, sikeresen. Ekkor értesültem erről a természetbarát játékról. A geoláda egy eldugott vízhatlan doboz, benne üzenet, egy naplófüzet, íróeszköz, kisebb ajándék, de csak akkor illik elvenni, ha a megtaláló másikat tesz helyébe. Édességet, élelmi-szert nem szabad tenni, mert odavonzza az állatokat és tönkretelhetik a dobozt, esetleg a környezetet is. A ládát vissza kell rejteni. Tavaly júliusban a KEE, azaz a Kárpát Egyesület, Eger turistáit fogadtuk. Három napon át a Bucsecs, Nagy-kőhavas, Csukás természeti szépségeivel ismertek. A Kárpáti Lapok 2013-as 3. számában Benkó Zsolt így emlékezett: „Összegezve az élményeket, elmondhatom, hogy életem legszébb három egymást követő túranapján vettem részt. A táj gyönyörű, az emberek kedvesek, vendégszeretőek, ilyenkor döbben rá az ember, micsoda veszteség érte az országot egy igazságtalan békediktátum életbe léptetésével. Köszönjük Áginak, Editnek, Gyurinak, Lehelnek a túravezetést, a törődést.”

Felejthetetlenek maradnak számomra az országos EKE vándortáborok. Az eddig megtartott huszonkettőből, Marika feleségemmel együtt, tizenheten ott voltunk. Velünk vannak családotól gyermekeink, unokáinkkal egyetemben. Nádudvary Tamás magyarországi unoka-öcsém rendszeresen csatlakozik népes családjával, nyolc unokájával. A tavalyi XXII. EKE Vándortáboron, Szépvízen, díszoklevelet kaptunk, a miénk volt a táborban a legnépesebb család.

Szépen fejeződött be a 2013-as év is. Karácsony másodnapján a Keresztény-havason levő Tejbarlanghoz kirándultunk huszonnyolcan. A barlangban 150 gyertya fényénél karácsonyi dalokat énekeltünk. A denevérek is velünk örvendtek. Felejthetetlen élmény marad.

Elmondhatom, a hegyek, túrák, turistabarátok nélkül szürke lett volna az életem.

Az ENCIÁN szótára

A régi brassói várak helynevei

Bâta (**Batka** {1886, 1850}; **Bátka** {1797}) – Coasta Vătafului
Capela Sf. Leonard; Capela Sf. Leonhard; Capela de pe Tâmpa
(**Szent Lénárd kápolna** / Kapelle St. Leonhard)
Cetatea Braşovului; Cetatea Brassovia (**Brassovia vár** {1434} /
Brassovia-Burg; Zinnenburg) – Brassowya {1434} –
Brassovia {1432} – Castrum regale {1351} – castrum
Brassoviense – Pinnum (?) {1777} – Prassovo (?)
Dealul Şprenghei; Dealul Şprengheiului; Dealul Bălţilor {1950,
1933} (**Fortyogó-hegy** {1895}; **Spreng** {1875}; **Forrás**
hegy {1911, 1895} / Gesprengberg {1797}) –
Bartholanies- oder Sprengberg {1704} – Sprengberg bei
Barthelmies; Sankt Barthelmes-berg – Mons saxens
{1529}
Pietrele lui Solomon; Între Chietrii {1890}; Poarta de piatră (**Sal-**
amon-kő; **Salamonszikla** {1891}; **Sziklakapu** {1891};
Salamon kövei {1873} / Salamon-Felsen; Felsenthor) –
Cetatea lui Solomon (**Salamon-vár** / Salamonsburg;
Suelmesburg {1793}; Salamonstein {1785}) – by Solmens
burg {1712}
Şaua Tâmppei (**Cenk-nyereg** / Zinnensattel)

Stejerisul Mare {1922} (**Nagy-tölgyes; Nagy-függő-kő** {1895} / Große Hangenstein {1797}) – Der grosse hangende Stein {1797} – Gross Höllenstein {1781} – der Eichbusch bei der sogenannten Steinbergel {1705} – Hangerstein; Haynerstein {1705}

Stejerisul Mic {1922} (**Kis-tölgyes; Kis-függő-kő** {1895} / Kleine Hangenstein) – Der kleine hangende Stein {1797} – klein Höllen Stein {1781}

Tâmpa (**Cenk** / Zinne, *szászul*: Zänn) – **Várhegy** {1777} – Dealul Capelei (**Kápolnahegy** / Kapellenberg {1887}) {1712} – Dealul Crucii (Kreuzberg) {1696} – Burgberg – Mons Cinum – Pinna {1777} – Zenn – Brassobus {1379} – Arx Coronensis – Crux in petroso praealto monte in monte arcis – Mons arcis – Mons major [*részei*: Vordere Kapellenberg, Hintere Kapellenberg {1885}]

Tâmpa Mică (**Kiscenk**)

Valea Cetății {1985, 1890, 1887} – Răcădău; Valea Răcădăului (**Rakodó** {1797} [*helytelenül*: Valea Răgădăului {1960} (**Ragadó** {1936, 1934})] / Schlossberg; Racadothal {1887}; Burggrund {1924}) – Dealul Melcilor (**Csigahegy** / Schneckenberg) {1975} – Cartierul Muncitoresc (**Gyár-város; Munkásváros**) {1950} – Valea Honterus (**Honterus-völgy; Honterum völgy** {1873, 1845} / Honterus-Thal; Honterustal) – Wald Rakado {1886, 1850} – Der Rakado; Hinter dem Capellen Berg {1797} – Eichen- als den Buch Busch im Rakado; Eibusch hinter der Burg {1705} – Hinter der burg {1548}

■

Kovács Lehel István
klehel77@yahoo.com

Zerge

Igazi bibliofil ritkaságnak számít már a brassói EKE egykori folyóirata, a *Zerge*. Alig lehet itt-ott egy-egy példány nyomára bukkanni, s igen nagy az előtörő örömünk, ha végiglapozgatva megismerhetjük egyesületünk akkori életét belőle.

1995-ben jelent meg az első szám, 1996-ban a második, amelynek sikeresen a nyomára bukkantam.

A Erdélyi Kárpát Egyesület Brassó megyei osztálya közlönyeként definiálja önmagát. Felelős szerkesztője Orbán János volt, műszaki- és képszerkesztő Kovács Attila, a számítógépes szedést és tördelést Kálnoki Sándor végezte. Postacíme: Négyfalu. G. Moroianu utca 276. szám.

A második szám beharangozója:

Tisztelt olvasó!

Eltelt egy újabb év az Erdélyi Kárpát Egyesület Brassó megyei osztályának életéből.

Élménydús túrákban, tájfutási versenyekben sikeres, gazdag esztendő volt, de sajnos Zerge nélkül.

Visszatekintve a lap első számára határozottan állíthatjuk, hogy volt sikere a lapnak, és ezáltal a szerkesztőség nevében köszönjük a hozzánk intézett jókívánságokat.

Külön köszönettel tartozunk az E.K.E. országos lapjának, az Erdélyi Gyopár-nak, melynek szerkesztősége gratulált a bátor kezdeményezéshez és testvér közlönyének nyilvánított bennünket.

Mindenki tudja, a mai körülmények között egy önálló lapnak komoly anyagi háttére kell legyen, ahhoz hogy megjelenjen. De nem adtuk fel a harcot és most, 1996 elején örvendezve kijelenthetjük, hogy az E.K.E. Brassó megyei osztály közlönye, a Zerge újból él!

Az elmúlt évben felnőtt egy újabb turista szakíró gárda, melynek publikációs lehetősége szinte nem volt. Írásaik csak ritkán jelenhetnek meg. Ez az egyre bővülő fiatal csapat képezi a gerincét a „régi-új” lapnak, míg munkájuk mivessége a garancia a Zerge méltó folytatására.

A kimaradás folyamán is a lapunk fokozatosan épül ki teljes spektrumára, de csak elvileg; a kultúra, a természetvédelem és a sport turistákat is érintő szakterületeinek részletező bemutatására most kerül sor.

Az elmúlt év hasonló próbálkozása bizonyítja, hogy egy lap gazdálkodási feltételeinek megteremtése általában nehezebb a tartalmi összeállításánál.

Őszintén reméljük, hogy a gazdag szakmai tartalom minden természetjáró és szimpatizáns barátunknak felkelti érdeklődését és a továbbiakban is rendszeres olvasója lesz lapunknak.

A Szerkesztőség

Az Erdélyi Gyopár 1995/4-es számában így írnak a Zergé-ről:

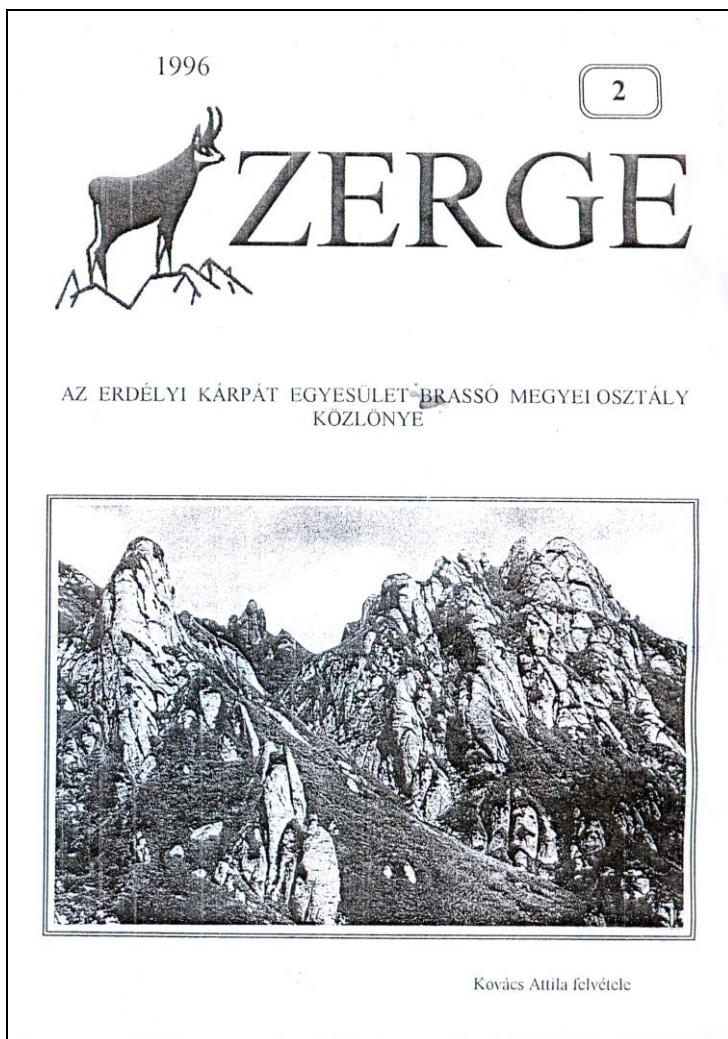
Megjelent a ZERGE, az Erdélyi Kárpát Egyesület Brassó megyei Osztályának közlönye. A 16 oldalas 1. szám tájbemutató cikke a Nagy-kőhavasról szól Antal Péter Lehel tollából. Ehhez részletes kivehető térkép is tartozik, ami jó szolgálatot tehet a Nagy-kőhavasban túrázóknak.

A műemlék rovatban Dukrét Lajos mutatja be a brassói Fekete-templomot. Olvashatunk még a lapban a gyógynövényekről, az állatok közül a denevérről. A természetjárók tízparancsolata (Tulogdi János összeállítása szerint), eseménynaptár és a Brassói Osztály túraterveinek az ismertetése egészítik ki a közlönyt, melynek felelős szerkesztője Kálnoki Sándor.

Örömmel tölt el bennünket annak a hasonlóságnak a felfedezése, amely az Erdélyi GYOPÁR és a ZERGE tematikai felépítése között van. Ebben bizonyítását látjuk annak, hogy mindkét esetben a felépítés és a tematika jó; megfelel az ilyen profilú lapoknak. Az első szám szövegeit

olvasva – mint szakmai tanács – szükségesnek látjuk a korrektúra figyelmesebb elvégzését; e kérdésben a Szerkesztőség előrelépése elkerülhetetlen.

Meg vagyunk győződve arról, hogy az új kiadvány hozzá fog járulni a természetjárók jobb tájékoztatásához, az egyesületi tevékenység élénkítéséhez, a Brassói Osztály megerősödéséhez.

Lapozzunk bele a *Zerge* második számába, és ragadjuk ki érdekes-séggént és dokumentumként mindjárt a brassói EKE 1996-os híreit:

Brassói E.K.E. hírek

Mint mindig a Brassói Erdélyi Kárpát Egyesület ezen a télen sem pihen. Január 21-én. Zakariás Réka vezetésével, majd február 3-án Kovács Attila vezetésével, felméréseket végzett a Nagy-kőhavason és kidolgozott egy tervet mely magába foglalja az elvégzendő munkálatokat. A munkálatokra a nyár folyamán kerül sor és jelzőtábla-szerelést, jelzőoszlopok elhelyezését, hídépítést tartalmaz. Tervbe van véve a tavaly elkészített menedékhely (a Hétlétra bejárat) deszkával való beburkolása, ha sikerül egy segítőkész szponzort találni.

Természetesen ezután sem fognak hiányozni az érdekes túrák, barlanglátogatások, melyek számtalan élményt nyújtanak majd a résztvevőknek.

Február 6-án, a megyei közgyűlésen sor kerüli a tisztújításra is. Elnök továbbra is Kovács Attila, alelnök Nádudvary György és Jezsek Kálmán, titkárnő Zakariás Réka, gazdasági felelős pedig Antal Péter Lehel.

A gyűlés keretén belül sor került Zakariás Antal barlangász sikeres, diavetítéses előadására a romániai barlangvilág című témával.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület Brassó megyei osztályának vezetősége ezáltal sikeres, élménydús kirándulásokat kíván minden tagjának.

Kovács Attila

A hírek mellett Bálint Csaba barna medvéről szóló írása kapott helyet a lapban, Antal Péter Lehel a brassóiak téli álmáról, valamint a Csuokról írt; Dukrét Lajos pedig a cenki várról. Bálint Csaba a környezetvédelemre helyezte a hangsúlyt és Brassó megye védett területeinek listája is megjelent a lapszámban. Nem hiányozhatott a *Jó tudni* és a *Keresztretjtvény* rovat sem.

Igen, a *Zerge* valóban bátor kezdeményezést volt, egy pompás színfolt a brassói EKE akkori életében!

A KÖVETKEZŐ SZÁM TARTAL- MÁBÓL

Következő lapszámunk tematikája a

Bolnok

Kérjük, hogy természetfotóikat, írásaitat küldjék
el szerkesztőségünk címére
2014. szeptember 30-ig.

Köszönjük!

Impresszum

Főszerkesztő: **dr. Kovács Lehel István**

Grafikai szerkesztő: **Tomos Tünde**

Felelős kiadó: **Ambrus Attila**

Tördelő szerkesztő: **Székely Gyöngyi**

Kiadja az Editor BL 49 Kft.

Iuliu Maniu utca 32. szám, 10-es iroda

Tel./fax: 0268/475 303

brassoiencian@gmail.com

ISSN 2284-7030